

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ÚPADKU V JUDIKATUŘE

Rigorózní práce

Mgr. Nikola Rosmüllerová

Konzultant rigorózní práce:

JUDr. Tomáš Pohl

Praha, prosinec 2016

Název práce v anglickém jazyce:

MODES OF BANKRUPTCY SOLUTIONS IN CASE LAW

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Českých Budějovicích dne 7. prosince 2016

Mgr. Nikola Rosmüllerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala konzultantovi JUDr. Tomášovi Pohlovi za laskavé vedení rigorózní práce, za vstřícnost, ochotu a pomoc při jejím zpracovávání a za jeho cenné rady a připomínky.

Obsah

1. Úvod.....	1
1.1 Historický exkurz do úpadkového práva	3
1.2 Současná právní úprava insolvenčního práva.....	8
2. Insolvenční řízení	10
2.1 Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení	16
2.3 Úpadek.....	19
2.4 Insolvenční správce a jeho jmenování.....	23
2.5 Majetková podstata.....	29
2.6 Projednání insolvenčního návrhu a rozhodnutí o něm	33
2.7 Rozhodnutí o úpadku.....	40
2.8 Rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku	46
3. Způsoby řešení úpadku a jeho stanovení	47
4. Konkurs	48
4.1 Nepatrný konkurs	49
4.2 Účinky prohlášení konkursu.....	49
4.3 Společné jmění manželů.....	58
4.4 Zpeněžení majetkové podstaty	64
4.5 Konečná zpráva a její obsah	73
4.6 Pohledávky uspokojené před vydáním rozvrhu	76
4.7 Rozvrh	77
4.8 Zrušení konkursu	78
4.9 Odchytky v řízení o nepatrném konkursu	81
5. Oddlužení	83
5.1 Návrh na povolení oddlužení.....	84
5.2 Společný návrh manželů na povolení oddlužení	89
5.3 Rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení.....	92
5.4 Způsoby řešení oddlužení.....	93
5.5 Rozhodnutí o neschválení oddlužení.....	98
5.6 Rozhodnutí o schválení oddlužení.....	99
5.7 Účinky schválení oddlužení	101

5.8 Společné jmění manželů v oddlužení	102
5.9 Povinnosti dlužníka po schválení oddlužení	107
5.10 Skončení oddlužení	109
6. Reorganizace	113
6.1 Tvorba a schválení reorganizačního plánu	116
6.2 Obsah reorganizačního plánu	118
6.3 Způsoby provedení reorganizace	120
6.4 Zpráva o reorganizačním plánu	124
6.5 Schválení reorganizačního plánu	125
6.6 Skončení reorganizace	130
7. Zvláštní úprava úpadku finančních institucí	134
7.1 Úpadek bank, spořitelních a úvěrních družstev po odnětí licence nebo povolení a úpadek zahraničních bank	134
7.2 Úpadek pojišťoven a tuzemských zajišťoven provozujících svoji činnost na území ČR	141
7.3 Úpadek tuzemské pojišťovny nebo tuzemské zajišťovny a pobočky pojišťovny z třetího státu po odnětí povolení	142
7.4 Úpadek pojišťovny z jiného členského státu provozující svoji činnost na území České republiky na základě práva zřizovat své pobočky	143
8. Závěr	144
8.1 Návrh de lege ferenda	145
8.2 Novela insolvenčního zákona	147
Seznam použitých pramenů	149
Resumé	155
Abstract	157
Klíčová slova / Key Words	159
Seznam použitých zkratek	160

1. Úvod

Téma pro zpracování mé rigorózní práce jsem si vybírala vzhledem k tomu, jakou oblastí se často zabývám při výkonu své koncipientské praxe, abych k tomuto tématu měla blízko zkušenostmi, podklady pro zpracování a možnost zmínit poznatky ze své praxe. Toto však není jediným důvodem pro výběr tohoto tématu, když téma *Způsoby řešení úpadků v judikatuře* jsem zvolila taktéž především z toho důvodu, že mne tato oblast práva velice zaujala pro svou rozmanitost a zvláštnost řízení.

Insolvenční právo, jako soubor právních norem, upravuje zvláštní druh civilního procesu, jímž je insolvenční řízení, které v současné době zažívá značný rozmach. Zde si dovoluji uvést výňatek ze statistické tabulky uveřejněné na internetových stránkách Českého statistického úřadu, když z tohoto je patrný velký nárůst zahájených řízení, když oproti roku 2010 bylo v roce 2014 zahájeno více než dvojnásobný počet insolvenčních řízení. Stejně tak, se insolvenční soudy potýkají s množstvím nevyřízených insolvenčních řízení, jejichž počet rapidně roste.

	Insolvenční agenda – rejstřík INS – krajské soudy				
Počet věcí	2010	2011	2012	2013	2014
obživlo	253	350	402	507	471
napadlo	16 092	24 456	32 672	37 634	35 079
vyřízeno	7 920	9 516	11 382	14 920	15 556
nevyřízeno	15 028	30 331	52 032	75 256	95 276

Zdroj: Český statistický úřad

Dle mého názoru je tento vysoký nárůst insolvenčních řízení z důvodu rostoucího počtu dlužníků, kteří nejsou schopni dostát svým závazkům – a to jak fyzických osob, fyzických osob – podnikatelů, tak právnických osob. Tato situace je způsobena (myšleno především u fyzických osob) tím, že na trhu existuje mnoho nebankovních institucí, které poskytují finanční prostředky dlužníkům bez jakékoliv předchozí lustrace jejich finančních možností a schopností splácet, když dlužníci většinou sami nejsou schopni zhodnotit své možnosti a dostávají se do bludného kruhu nesplácených půjček. Má rigorózní práce se bude insolvenčním řízením zabývat především v rovině teoretické s přihlédnutím k aktuální judikatuře soudů, která zpřesňuje a dotvárí insolvenční zákon,

v němž lze spatřovat spoustu nejasností s přihlédnutím ke konkrétním případům, které tento bohužel doposud neřeší (otázkou je, zda je vůbec možné podchytit veškeré situace v rámci jednoho zákona). Cílem této práce je zhodnotit právní úpravu insolvenčního řízení ve světle judikatury českých soudů – tedy zda je současná právní úprava insolvenčního řízení, jež je obsažena v českém právním řádu za podpory judikatury soudů dostatečná.

Insolvenční právo jako takové není v právním systému ničím novým, a to i přesto, že k současné podobě vedla dlouhá cesta, která bude popsána v první kapitole mé práce, jenž nese název *Historický exkurz do úpadkového práva*. V této části své práce popisují nejenom vývoj úpadkového práva jako takového, ale taktéž způsob, jakým došlo k jeho zakomponování do českého právního řádu. V závěru této kapitoly zmíním, jaké právní předpisy v současné době upravují úpadkové právo v České republice.

Druhá kapitola mé práce s názvem *Insolvenční řízení* pojednává o průběhu insolvenčního řízení v obecné rovině a zásady, kterými je celé insolvenční řízení propleteno a jimiž je průběh insolvenčního řízení vázáno (jak pro insolvenční soud, tak pro insolvenčního správce a dlužníka). Právě v této kapitole je též rozebrán nejdůležitější pojem celého řízení, a to pojem *úpadek*, který je základním předpokladem pro vedení insolvenčního řízení – pokud by nebyl u dlužníka zjištěn úpadek (případně hrozící úpadek), pak by bylo bezpředmětné vést insolvenční řízení. V rámci této kapitoly se budu krátce zabývat funkcí insolvenčního správce a jeho jmenováním. Insolvenční správce je důležitou osobou po celý průběh insolvenčního řízení, a to jak pro dlužníka, tak pro všechny věřitele, neboť právě insolvenční správce stojí na pomezí mezi věřiteli a dlužníkem, když chrání zájmy obou stran. Dalším tématem této kapitoly je majetková podstata a krátký popis výkonu funkce insolvenčního správce a jeho postavení v insolvenčním řízení.

Rozhodnutí o úpadku a jeho účinky jsou popsány v *kapitole třetí*, v níž bude rozebrána základní právní úprava situací, které mohou v této fázi insolvenčního řízení – tedy ve fázi zjištění, že dlužník je v úpadku (či hrozícím úpadku) - nastat. Účinky, jež nastávají rozhodnutím o úpadku, mají velký vliv na probíhající řízení, dispoziční oprávnění dlužníků či práva věřitelů, kteří uplatňují své pohledávky vůči dlužníkovi.

V rámci následujících kapitol, tedy v *kapitole čtvrté, páté a šesté*, jsou rozebírány jednotlivé způsoby řešení úpadku – tedy konkurs, oddlužení a reorganizace. V závěru

práce pak krátce zmíním, jakým způsobem je řešen úpadek finančních institucí, když průběh těchto řízení je z důvodu jejich výjimečnosti a specifikaci takovýchto subjektů odlišný.

Text mé rigorózní práce je pro větší přehlednost rozdělen do kapitol (např. *2. Insolvenční řízení*), podkapitol (např. *2.1 Úpadek*) a oddílů (např. *2.1.1 Formy úpadku*).

1.1 Historický exkurz do úpadkového práva

Insolvenční řízení, která můžeme chápat jako všechna zvláštní řízení, při nichž je projednáván úpadek a jeho důsledek, byla v různých dobách označována různě a prošla velice dlouhým vývojem a troufám si tvrdit, že tento ještě nedošel do úplného závěru.

První zmínka o úpadkovém právu pochází z období starého Říma, kdy nebyl zaznamenáván žádný rozdíl mezi konkurzem a majetkovou exekucí. „*Procedurální průběh univerzální exekuce má shodné rysy s insolvenčním řízením (platí to i v současném právu pro exekuční prodej podniku, který se blíží univerzální exekuci). Univerzální exekuce probíhala tak, že ji mohl svým návrhem zahájit věřitel vykonatelné pohledávky, poté se ujal detence dlužníkovu majetku, což musel veřejně oznámit.*“¹

Podnět pro zahájení konkursního řízení podával v tomto období jeden či více věřitelů, a to za života i po smrti dlužníka. Podmínkou toho, aby mohl věřitel podat návrh na zahájení konkursního řízení za dlužníkovu života, byla existence splatného dluhu, skrývání dlužníka fraudationis causa (tzn. dlužník se skrýval účelně a s cílem podvést věřitele) a dlužník tak nebyl nikým hájen, či pokud byl nepřítomen a bez obránce. „*Zahájilo se praetorovým nebo místodržitelovým dekretem, jímž byla udělena missio in bona debitoris (missio in possessionem bonorum rei servandae causa). Tato missio in bona byla proscritio (ediktálně) veřejně vyhlášena, aby byla dána příležitost jednak ostatním věřitelům přistoupit k řízení, jednakt třetím osobám zaplatit za dlužníka, případně převzít jeho obranu.*“²

Úpadkové právo ve středověku, bylo spojováno se vznikem samostatného procesního útvaru, kdy docházelo k vyhraňování k samostatnému řízení, které si kladlo za cíl provést takové uspořádání majetkových poměrů insolvenčního dlužníka, aby bylo

¹ ZOULÍK, František: *Vývoj insolvenčních řízení*. Právní fórum 2009/4, publikováno 30. 4. 2009, dostupné z <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>

² SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, 322 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-88-5. s. 25

všem věřitelům zajištěno poměrné uspokojení jejich pohledávek podle jejich výše. K rozvoji této myšlenky došlo nejprve Itálii, jejíž obchody byly v této době v plném rozkvětu, a dále docházelo k rozvoji do Německa.

V Čechách najdeme počátky konkursního práva na konci 16. století, kdy došlo k tzv. cenové revoluci a docházelo tak k vyhledávání nějakého způsobu, jakým by se zadlužení šlechtici vyrovnávali se svými věřiteli. „*V českých zemích vyvolaly potřebu prakticky aplikovatelné právní úpravy konkursu hospodářské problémy na přelomu 16. a 17. století, zejména tzv. měnová kaláda z r. 1623 (zhroucení měny v důsledku ražení tzv. dlouhé mince, kdy hodnota zlatého obsahu klesla cca o 90%).*“³

Druhou polovinu třicátých let 17. století lze označit jako období počátku soudní praxe v oblasti konkursního řízení, když hlavním ekonomickým podnětem pro vznik konkursního řízení byl dopad výroby méněcenných bankovek (tzv. *dlouhých mincí*), které byly vypuštěny do oběhu, když tímto došlo ke znehodnocení české měny. První zmínky úpravy insolvenčního práva jako řízení zvláštního můžeme najít v příslušných ustanoveních Obnoveného zřízení zemského z roku 1627.

„*K vlastnímu osamostatnění konkurzního řízení a k jeho úplného vydělení z dosud jednotného soudního řízení došlo ovšem až v roce 1637 dvěma legislativními akty, císařským reskriptem z 29. srpna 1637 a na něho navazujícím místodržitelským patentem z 23. listopadu 1637, jímž reskript byl realizován. Bezprostředním popudem k jejich vydání byla jednání v létě 1637 z iniciativy menších zemských úředníků, jímž podle příslušných ustanovení obnovení zřízení zemského připadalo projednávání předlužených pozůstalostí.*“⁴

Výše uvedené dokumenty v rámci svých ustanovení vyzývali věřitele k uplatnění svých nároků u soudu, kdy jim k tomuto byla poskytnuta prekluzivní lhůta. Za vrchol rozvoje konkursního řízení ve středověku na území českých zemí bychom mohli považovat čtyřicátá léta 17. století, kdy došlo k dotvoření legislativní úpravy vydáním Deklaratorií a Novell, a dále k rozvoji soudní praxe. V případě právní úpravy však šlo pouze o zemské právo, které bylo platné pro šlechtu a naproti tomuto městské právo ve

³ Insolvenční vzdělávání. *INSOL ANDRAGOGIKA* [online]. Praha [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.insol-andragogika.cz/e-learning/article/126>

⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, 322 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-88-5. s. 28

vývoji insolvenčního práva opožďovalo a vedlo tak ke vzniku dvojkoľejnosti právní úpravy.

V roce 1781 byl pak vydán Obecný konkursní řád josefínský, když toto lze považovat za další etapu vývoje v oblasti konkursního řízení, když tímto dokumentem byla překonána ona dvojkoľejnost zemského a městského práva a bylo zavedeno jednotné konkursní právo. Tento řád zavádí podmínku podání žaloby ze strany věřitele, pokud je řízení zahájeno na jeho návrh. Uplatňování pohledávek věřitelů též probíhalo formou podání žalobního návrhu, v němž musela být uvedena třída, kterou si věřitel pro svou pohledávku nárokuje. „*Věřitelé byli v klasifikačním řízení rozděleni do dvou skupin. Do první byli zařazeni vindikaci a ti věřitelé, kteří po vyhlášení konkurzu něco vynaložili, do druhé všichni ostatní. Druhá skupina měla šest tříd. Do první patřily pohledávky za pohřeb, pohledávky lékařů, lékárníků, kominíků a některé vrchnostenské pohledávky a zeměpanské dávky, do druhé zástavní věřitelé se zřetelem na zastavený majetek a podle pořadí určované dobou, ve které k němu nabyli zástavního práva, do třetí pohledávky poručenců proti jejich zákonným zástupcům, pohledávky fisku proti zeměpanským sluhům ze služebního poměru, směnečné pohledávky a manželčina pohledávka věna, do čtvrté třídy ostatní věřitelé, do páté třídy úroky starší tři let a do šesté pohledávky z dobročinných dlužníkových úkonů a peněžité tresty, pokud nebyly kryty zástavním právem.*“⁵

Vzhledem k tomu, že konkursní řízení upravené Obecným konkursním řádem josefínským se ukázalo jako velice nákladné a zdlouhavé, probíhaly snahy o jeho rekodifikaci, k níž došlo konkursním řádem č. 1/1869 ř. z. ze dne 25. 12. 1868. Hlavními ideami tohoto konkursního řádu byly:

- princip univerzality,
- zachování skupin a tříd dle josefínského konkursního řádu z roku 1781, což mělo zajistit stejné nakládání s věřiteli,
- majetek dlužníka mu byl odejmut z jeho volné dispozice a byl předán ke správě správci podstaty,
- řízení probíhalo ve dvou fázích – zahajovací a poté vlastní konkurs,
- obligatornost věřitelského výboru,

⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, 322 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-88-5. s. 28

- více opravných prostředků.

Samostatný Československý stát převzal recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. rakouský konkursní řád z roku 1914 spolu s uherským konkursním řádem. Tento byl následně nahrazen zákonem č. 64/1931 Sb., kterým bylo unifikováno konkursní právo na celém území republiky, když tímto došlo k odstranění právního dualismu v oblasti konkursního práva v právním řádu. „V meziválečném Československu byl nahrazen **zákonem 64/1931 Sb.** (plným názvem „Zákon kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí“), který byl po druhé světové válce zrušen občanským soudním řádem 142/1950 Sb.“⁶

„Po roce 1948 bylo v hospodářské sféře v podstatě zcela zlikvidováno soukromé vlastnictví výrobních prostředků, jako hlavní překážka rozvoje tzv. socialistických vztahů ve společnosti. Zaveden byl institut tzv. celospolečenského vlastnictví – vlastnictví všeho lidu.“⁷ Z tohoto důvodu pak došlo ke zrušení prvorepublikové úpravy konkursního řízení, a to zákonem č. 142/1950 Sb., když došlo k zavedení institutu tzv. exekuční likvidace jako exekučního prostředku. Cílem tohoto prostředku bylo rozprodat veškerý majetek dlužníka a uspokojit co nejvíce věřitelů.

Změna společenských poměrů znovunastolením demokracie v roce 1989, způsobená listopadovými událostmi, při nichž došlo též ke změně hospodářských poměrů, si žádala obnovu konkursního a vyrovnávacího řízení. Právě z tohoto důvodu byl přijat zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, který nahradil jedinou právní úpravu úpadkového řízení v tehdejší Československu, která byla obsažena v ustanoveních § 352 – 354 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „**ZKV**“) zavedl dva způsoby řešení úpadku – konkurs a vyrovnání. Tyto dva způsoby řešení úpadku byly určeny jak pro fyzické, tak i pro právnické osoby, podnikatele i nepodnikatele - směly však být použity pouze pro řešení úpadku dlužníka, k žádnému jinému účelu.

„Zákon byl rozčleněn do čtyř částí. Část první (§ 1 – 3) vymezila účel zákona, kterým bylo procesní zajištění ochrany věřitelů, spočívající v uspořádání majetkových poměrů dlužníka v úpadku. Část druhá zákona (§ 4 – 45) obsahovala úpravu konkursu.

⁶ Insolvenční vzdělávání. *INSOL ANDRAGOGIKA* [online]. Praha [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.insol-andragogika.cz/e-learning/article/126>

⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, 322 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-88-5. s. 37

Jeho součástí byla i úprava tzv. nuceného vyrovnání (§ 34 – 43), při němž dochází k částečnému, poměrnému a jištěnému uspokojení věřitelů ostatních pohledávek. Nucené vyrovnání je na jedné straně výhodné pro věřitele z hlediska rychlosti uspokojení oproti konkursu, na druhé straně přináší výhody i pro úpadce, neboť pro splnění vyrovnání je prost dluhů. Část třetí zákona (§ 46 – 66) upravila druhý institut, kterým bylo možné docílit poměrného uspokojení nároků věřitelů vůči dlužníkovi, tj. vyrovnání. Konečně čtvrtá část zákona – ustanovení společná, přechodná a závěrečná (§ 67 – 73) obsahovala intertemporální ustanovení, tj. nabytí účinnosti zákona, zrušovací ustanovení, ustanovení o dokončení řízení zahájených na základě § 352 – 354 občanského soudního řádu podle dosavadních předpisů a ustanovení zmocňovací.“⁸ Zákon byl inspirován zákonem z roku 1931, avšak byl zasazen do zcela jiného právního prostředí. Nedostatky, které měl ZKV, se dodatečně projevovaly při jeho užívání a právě z tohoto důvodu docházelo k četné novelizaci zákona, když těmito byla snaha o modernizaci zákona nikoliv pouze řešení výkladových problémů. „*Dosavadní právní úprava (pozn. myšlena úprava uvedená v ZKV) konkurzního řízení je založena na likvidační funkci konkurzu. To znamená, že právnická osoba, která se ocitne v konkurzu a konkurzním řízením projde, vstupuje po ukončení řízení do likvidace či dojde k jejímu výmazu z obchodního rejstříku bez likvidace, což se týká především obchodních společností a družstva.*“⁹

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ze dne 30. 3. 2006, který nabyt účinnosti 1. 1. 2008, přinesl zcela novou právní úpravu úpadkového práva inspirovanou zahraniční právní úpravou a plně nahradil zákon o konkursu a vyrovnání. Insolvenčním zákonem byly stanoveny zákonné lhůty pro pružnost a urychlení průběhu řízení, a dále byl tímto zákonem zaveden veřejně přístupný insolvenční rejstřík. Insolvenční zákon dlužníkům umožňuje víc způsobů řešení jejich úpadků, avšak zároveň posiluje postavení věřitele v insolvenčním řízení, především ve vztahu k insolvenčnímu správci a posílením pravomocí věřitelského orgánu. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech a jeho řešení (insolvenční zákon) je v účinnosti do

⁸ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Historie konkurzního řízení v dokumentech*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012, 708 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-167-2, str. 25

⁹ POHL, Tomáš. *Základní principy nové právní úpravy řešení úpadku v České republice*. Bulletin advokacie č. 11/2007, str. 19

dnes, avšak prošel několika zásadními novelami, když poslední a zároveň velice významná novela nabyla účinnosti 1. 1. 2014 – tzv. revizní novela.

1.2 Současná právní úprava insolvenčního práva

Nejvýznamnějším právním předpisem v oblasti insolvenčního práva je bez pochyby zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon od svého schválení – jak již bylo výše uvedeno - prošel několika potřebnými novelami. Evropská unie pak nařízením Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000 stanovila společná pravidla pro přeshraniční úpadkové právo. Cílem tohoto nařízení je především zabránit tomu, aby dlužníci převáděli majetek či soudní řízení z jedné země do druhé, aby vylepšil své právní postavení. Vyhláška č. 311/2007 Sb. ze dne 22. 11. 2007 o jednacím řádu pro insolvenční řízení upravuje:

- a) jednací řád pro insolvenční řízení včetně náležitostí záznamu podle § 85 insolvenčního zákona, výzvy k podávání přihlášek pohledávek, soupisu majetkové podstaty, vyrozumění o soupisu majetkové podstaty, vyrozumění o uplatnění pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky jí postavené na roveň, seznamu přihlášených pohledávek, manipulace s přihláškami pohledávek, pravidla pro jejich úschovu a nahlížení do nich, náležitosti reorganizačního plánu a*
- b) náležitosti hlasovacích lístků, náležitosti formuláře přihlášek pohledávek, náležitosti formuláře písemného vyrozumění o popření pohledávky insolvenčním správcem, náležitosti formuláře popření pohledávky přihlášeným věřitelem, náležitosti formuláře návrhu na povolení oddlužení a náležitosti zprávy o reorganizačním plánu. “¹⁰*

Dalšími nezbytnými právními předpisy z oblasti insolvenčního práva, které jsou součástí právního řádu České republiky, jsou:

- zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, který upravuje
- vyhláška č. 312/2006 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců

¹⁰ Vyhláška č. 311/2007 Sb. ze dne 22. 11. 2007 o jednacím řádu pro insolvenční řízení; § 1

- vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů
- vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců.

2. Insolvenční řízení

Insolvenční řízení definuje ustanovení § 2 písm. a) IZ, dle kterého „*insolvenčním řízením je soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení*“. Z této zákonné definice je zřejmé, že se jedná o velmi specifický typ soudního řízení civilního, jehož předmět i účel jsou zcela jasně vymezeny insolvenčním zákonem. Insolvenční řízení má též svou zvláštní koncepci, když v sobě má začleněno jak řízení nalézací, tak vykonávací.

Je zjevné, že nejde o sporné řízení, jehož předmětem by byla práva a povinnosti, avšak předmětem tohoto řízení je majetek ve vlastnictví dlužníka. Úmyslem tohoto řízení je provést majetkové vypořádání mezi dlužníkem a jeho věřiteli tak, aby došlo k co největšímu uspokojení věřitelů v souladu s platnými právními předpisy s tím, aby zároveň byla ochráněna práva dlužníka. Je to jakási pomoc dlužníkovi vystoupit z bludného kruhu jeho závazků a vypořádat se v co největší míře s jeho věřiteli pod dohledem insolvenčního správce a insolvenčního soudu.

Insolvenční řízení je zahajováno na návrh a není možné, že aby takové řízení zahájil soud z úřední povinnosti, tedy *ex offio*. Návrh na zahájení insolvenčního řízení mohou podat dva subjekty – dlužník nebo kterýkoliv věřitel dlužníka¹¹, když z tohoto je zřejmé, že účastníky řízení budou právě dlužník a jeho věřitelé.

Při aplikaci insolvenčního zákona je nutné striktně dodržovat interpretační pravidla – zásady insolvenčního řízení, které jsou uvedeny v ustanovení §5 IZ. Tyto zásady by měly být důsledně užívány v průběhu celého insolvenčního řízení, když se jedná o „*procesní vodítko pro zodpovězení otázky, zda ten či onen procesní úkon účastníků insolvenčního řízení, insolvenčního správce nebo insolvenčního soudu neodporuje cíli insolvenčního řízení a zákonem sledovanému účelu tohoto řízení*.“¹²

„*Hlavní zásady insolvenčního řízení jsou vyjádřeny v ustanovení § 5 insolvenčního zákona a dále pak rozváděny v jiných ustanoveních insolvenčního zákona. Jejich podstatou je suspendování procesních práv individuálního uspokojení pohledávek věřitelů a jeho nahrazení kolektivním procesem uspokojení pohledávek věřitelů v rámci*

¹¹ V případě, že půjde o hrozící úpadek je oprávněn podat insolvenční návrh pouze dlužník, a to z toho důvodu, že pouze on zná svou finanční situaci a je schopen posoudit, zda již splňuje podmínky definice hrozícího úpadku.

¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), k ustanovení § 5, Poslanecká sněmovna Parlamentu, rok 2005, dostupné v systému ASPI, pod ID LIT25748CZ

insolvenčního řízení. Účelem těchto zásad je zabránit destrukci dlužnickova majetku jako celku jak jednotlivými věřiteli (§ 109 insolvenčního zákona), tak dlužníkem (§ 111 insolvenčního zákona) a podporovat princip poměrného uspokojení všech věřitelů (bez zřetele k tomu, zda mají judikátní pohledávky).“¹³

Prvním z těchto pravidel ukládá povinnost vést insolvenční řízení tak, aby nikdo ze zúčastněných (tzn. i dlužník) na řízení nebyl nespravedlivě poškozen či neoprávněně zvýhodněn (jak z hlediska procesních práv a povinností tak z hlediska hmotného práva). Insolvenční řízení by mělo být vedeno hospodárně a rychle tak, aby došlo k co největšímu uspokojení věřitelů.

Ustanovení § 5 písm. b) IZ udává věřitelům, kteří mají podobné či stejné postavení (tzn. věřitelům, jejichž pohledávky mají stejné pořadí či mají stejnou povahu) rovné možnosti. Tímto by měla být věřitelům stejné kategorie zaručena možnost výkonu práv a povinností ve shodném rozsahu.

Jestliže IZ nestanoví jinak, v případě, že některý z věřitelů nabude v dobré víře práva v období před zahájením insolvenčního řízení, není možné, aby tato práva byla omezena rozhodnutím ze strany insolvenčního soudu či postupem insolvenčního správce¹⁴.

IZ ukládá věřitelům zdržet se jakýchkoli jednání, která by směřovala s uspokojení pohledávek mimo probíhající insolvenční řízení, vyjma případů, které jsou IZ výslovně dovoleny. Tato povinnost zdržet se takovýchto jednání platí pro celý průběh insolvenčního řízení a týká se i těch věřitelů, kteří se z jakýchkoli důvodů daného insolvenčního řízení vedeného vůči dlužníkovi neúčastní.

Dle ustanovení § 7 IZ se pro insolvenční řízení a pro vedené incidenční spory přiměřeně užije OSŘ, konkrétně jeho ustanovení o řízeních sporných¹⁵. Vrchní soud v Praze vyslovil názor, že při aplikaci ustanovení § 7 IZ musí být splněny kumulativně dvě podmínky, za nichž lze přistoupit k užití OSŘ – tou první je absence úpravy daného problému v IZ, a dále nesmí být úprava uvedena v OSŘ v rozporu se zásadami

¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), k ustanovení § 5, Poslanecká sněmovna Parlamentu, rok 2005, dostupné v systému ASPI, pod ID LIT25748CZ

¹⁴ Srov. například ustanovení § 111 insolvenčního zákona

¹⁵ IZ hovoří i o zařazení insolvenčního řízení též do řízení nesporných dle OSŘ – dle mého názoru lze aplikovat teorii pro toto zařazení pouze ve vztahu k postavení účastníků řízení, když v insolvenčním řízení účastníci nejsou též ve vzájemném kontradiktorním postavení.

insolvenčního řízení. „...předběžné opatření je soud oprávněn vydat i bez návrhu, jsou-li splněny podmínky vyjádřené v ustanovení § 113 odst. 1 IZ. Slova zákona insolvenční soud může i bez návrhu nařídit, užitá v citovaném ustanovení, jsou v soudní praxi vykládána tak, že k rozhodnutí, které není podmíněno návrhem účastníka řízení, soud přistoupí-ve smyslu je povinen tak učinit-jestliže je naplněna hypotéza právní normy... Okolnost, zda je předběžné opatření podle § 113 IZ (či jiné předběžné opatření ve smyslu § 82 IZ) výslovně navrhováno, je tedy podružná. V § 169 odst. 2 větě první o.s.ř. jsou vyjmenována usnesení, jež nemusí být odůvodněna za předpokladu, že se jimi vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval, tedy jestliže soud v plném rozsahu vyhověl žalobě nebo jinému návrhu na zahájení řízení či jinému návrhu na rozhodnutí nebo postup soudu, s nímž jiný účastník souhlasil nebo proti nimž nevzněl námitky. Rozhodující je, že jiný účastník návrhu skutečně (fakticky) neodporoval. Již z tohoto pohledu nemůže obstat závěr soudu prvního stupně, že usnesení o předběžném opatření, které vydal, nemusí být odůvodněno (nadto s odkazem na nepřipadné ustanovení občanského soudního řádu). Dlužník, jenž sám též podal insolvenční návrh a ohlásil návrh na reorganizaci, zcela zřetelně dával najevo, že usiluje o zjištění úpadku, avšak při zachování svých dispozičních oprávnění, která hodlá využívat pro další provoz podniku a pro jednání s věřiteli o reorganizačním plánu. Se zřetelem k tomu nemohl soud prvního stupně dovodit, že dlužník neodporoval návrhu na vydání předběžného opatření, podle něhož by k jakémukoliv nakládání s majetkem náležejícím do majetkové podstaty potřeboval souhlas předběžného správce.

Úprava odůvodňování usnesení o předběžném opatření v ustanovení § 169 odst. 1 o.s.ř. má logickou návaznost na úpravu těch předběžných opatření (v ustanoveních § 74 násl. o.s.ř.), která lze vydat jen na návrh. Tato předběžná opatření jsou vždy vydávána na riziko navrhovatele, jehož stíhá případná odpovědnost za škodu či jinou újmu podle § 77a o.s.ř... Tuto úpravu neodůvodňování usnesení, obsaženou v občanském soudním řádu (jeho ustanovení § 169 odst. 2), není možné vztáhnout na odůvodňování rozhodnutí o předběžném opatření podle § 113 IZ ani přiměřeně, neboť by to bylo v rozporu se zásadami, na nichž spočívá insolvenční řízení, jmenovitě se zásadou spravedlivého insolvenčního řízení, vyjádřenou v § 5 písm. a) IZ... Jelikož jde o omezení dispozičních oprávnění dlužníka, která jsou mu podle zákona zásadně zachována s výjimkou prohlášení konkursu, nebude zpravidla možné, aby soud vydal předběžné opatření podle

§ 113 IZ bez slyšení dlužníka, popřípadě bez dokazování... V odůvodnění usnesení podle § 113 IZ proto insolvenční soud zejména uvede, které skutečnosti, jež odůvodňují závěr, že je nutné uložit dlužníku některá z omezení podle odstavce prvního, má za prokázány, popřípadě osvědčeny a na základě jakých důkazů. Dále v něm insolvenční soud musí uvést, která konkrétní omezení uložil a z jakých důvodů a proč je toho třeba (že dochází ke změnám v rozsahu majetkové podstaty) k ochraně věřitelů... Uvedenými zásadami se soud prvního stupně neřídil, jelikož nesprávně vyložil ustanovení § 7 a § 113 IZ ve vztahu k úpravě obsažené v ustanovení § 169 odst. 2 o.s.ř. a jeho právní závěr, že usnesení podle § 113 IZ nemusí být v dané věci odůvodněno, je proto nesprávný.¹⁶

Na tomto místě je též nutné zmínit, jaké obligatorní náležitosti musí podaný insolvenční návrh obsahovat - dle ustanovení § 104 IZ kromě obecných náležitostí podání dle zvláštního právního předpisu¹⁷ je dlužník povinen připojit dle ustanovení § 103 IZ k insolvenčnímu návrhu seznam svého majetku (včetně seznamu jeho pohledávek)¹⁸, seznam svých závazků, a dále všechny listiny prokazující úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka. Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí sp. zn. 29 NSČR 22/2009 ze dne 20. 5. 2010 judikoval, že „v insolvenčním návrhu musí být tvrzeny takové okolnosti, z nichž závěr o úpadku dlužníka nebo o hrozícím úpadku dlužníka logicky vzato vyplývá. Pouhé konstatování, že „dlužník je v úpadku“ nebo mu „úpadek hrozí“, případně, že dlužník „je

¹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 17/2010 ze dne 8. 2. 2010

¹⁷ Tyto obecné náležitosti stanoví § 42 odst. 4 OSŘ, dle kterého „pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje a musí být podepsáno a datováno.“ Dle usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 274/2008-A ze dne 27. 11. 2008 „petit návrhu na zahájení občanského soudního řízení (tj. údaj o tom, čeho se navrhovatel domáhá) musí být úplný, určitý a srozumitelný. Neznamena to však, že by byl navrhovatel povinen formulovat návrh na znění výroku rozsudku či jiného rozhodnutí ve věci samé, neboť o formulaci výroku rozhodnutí rozhoduje pouze soud, jenž ani případným návrhem na znění výroku není vázán. Soud ovšem musí dbát o to, aby formulace výroku jeho rozhodnutí odpovídala (z obsahového hlediska) tomu, čeho se navrhovatel návrhem skutečně domáhal. V daném případě není pochyb o tom, že se navrhovatel domáhal insolvenčním návrhem toho, aby insolvenční soud rozhodl o úpadku dlužníka a aby na jeho majetek prohlásil konkurs. Z toho, že do něj nevětřil návrh na znění výroku rozhodnutí insolvenčního soudu, nelze dovozovat, že by insolvenční návrh postrádal některou ze zákonem požadovaných náležitostí. Lze proto uzavřít na tom, že k odmítnutí insolvenčního návrhu pro absenci petitu nebyl žádný důvod.“

¹⁸ K tomuto lze zmínit názor Nejvyššího soudu ČR, který byl vysloven v rozhodnutí sp. zn. 29 NSČR 47/2013 ze dne 17. 6. 2015, když uvedl, že v případě, že dlužník neuvede úplný seznam svého majetku, je takovéto jednání považováno za nedbalé. Dle tohoto rozhodnutí totiž „dlužník, jemuž je známo, že je vlastníkem nemovitosti (byť nezakladované a dosud nezapsané v katastru nemovitostí), koná nedbale, jestliže neuvede nemovitost v seznamu majetku, čímž popře pravdivost jím podepsaného prohlášení o správnosti a úplnosti seznamu majetku. V tom, že dlužník případně nechal před zahájením insolvenčního řízení poskytovat za úplatu neúplné, nepřesné nebo nesprávné rady o povinnostech, které v oddlužení (a v insolvenčním řízení obecně) má, od osoby, která jej v insolvenčním řízení v žádné fázi nezastupovala, nelze spatřovat okolnost, jež by mohla zvrátit závěr, že povinnost předložit seznam majetku splnil dlužník v insolvenčním řízení nedbale.“

insolventní“, nebo že „je v platební neschopnosti“, anebo že „je předlužen“, není ve smyslu ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona uvedením okolností, které úpadek osvědčují. Dlužník, který předložený seznam majetku, seznam závazků a seznam zaměstnanců neopatří jím podepsaným prohlášením, že jde o seznam správný a úplný (§104 odst. 4 insolvenčního zákona), povinnost předložit seznam spolu s insolvenčním návrhem (§104 odst. 1 insolvenčního zákona) řádně nesplnil. Lhůta stanovená insolvenčnímu soudu k odmítnutí insolvenčního návrhu v § 128 odst. 1 insolvenčního zákona je lhůtou pořádkovou.“ Je zde tedy stanovena jak insolvenčním zákonem tak konstantní judikaturou striktní povinnost v podaném insolvenčním návrhu prokázat, že dlužník je v úpadku či že mu úpadek fakticky hrozí.

Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení sp. zn. 29 NSČR 113/2014 ze dne 27. 11. 2014 rozhodoval, zda je insolvenční návrh považován za řádně podaný v případě, že na tomto absentuje podpis navrhovatele, když bylo judikováno, že se k takovému insolvenčnímu návrhu nepřihlíží. Dle tohoto rozhodnutí totiž „pro poměry dané věci Nejvyšší soud na tomto judikatorním základě především přitakává dovolateli v názoru, že závěry, jež Nejvyšší soud formuloval (v R 83/2012) ohledně účinků věřitelského insolvenčního návrhu, jenž měl vady, pro které mohl být odmítnut dle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, nejsou uplatnitelné pro poměry založené insolvenčním návrhem, k němuž se ze zákona nepřihlíží proto, že nebyl řádně podepsán. Rozdíl mezi těmito situacemi tkví právě v tom, že jinak (než pro absenci předepsaného podpisu) vadný insolvenční návrh je podle insolvenčního zákona existujícím insolvenčním návrhem, jehož účinky zásadně pomíjejí účinností rozhodnutí podle § 142 insolvenčního zákona (odmítnutím nebo zamítnutím insolvenčního návrhu anebo zastavením řízení o něm), kdežto insolvenční návrh vadný proto, že nebyl řádně podepsán, je podle insolvenčního zákona insolvenčním návrhem, jehož zde není (ve smyslu § 97 odst. 2 insolvenčního zákona se k němu „nepřihlíží“).

Rozhodnutí, jímž insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka je rozhodnutím, jímž insolvenční soud současně (byť mlčky) osvědčuje, že byly splněny podmínky řízení, které mu dovozovaly rozhodnout o věci samé, včetně toho, že jde o rozhodnutí vydané na základě insolvenčního návrhu (insolvenční řízení je výlučně řízením návrhovým). Rozhodnutí o úpadku vydané insolvenčním soudem na základě insolvenčního návrhu, k němuž se nepřihlíží, jelikož nebyl řádně podepsán je postiženo tzv. zmatečností. V

intencích ustanovení § 229 odst. 1 písm. d/ o. s. ř. jde totiž o meritorní rozhodnutí vydané v řízení (v insolvenčním řízení), v němž nebyl podán návrh na zahájení řízení (insolvenční návrh), ačkoliv podle zákona (podle insolvenčního zákona) ho bylo třeba.“¹⁹

Nutno dodat, že dlužník, který je právnickou osobou či fyzickou osobou podnikatelem, má ze zákona povinnost podat insolvenční návrh neprodleně poté, co zjistí, že je v úpadku²⁰. Povinnost dle předchozí věty je dlužníkovi uložena i tehdy, pokud byl pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce z toho důvodu, že hodnota majetku, jež náleží k podniku, nepřevyšuje výši závazků patřících k podniku (pokud dlužník nevlastní ještě jiný podnik).

Okamžikem, ke kterému je doručen insolvenční návrh k místně a věcně příslušnému insolvenčnímu soudu²¹, se zahajuje insolvenční řízení. O této skutečnosti vyrozumí insolvenční soud zveřejněním v insolvenčním rejstříku formou vyhlášky, když dle ustanovení § 71 odst. 1 IZ: „*soudní rozhodnutí, předvolání, vyrozumění nebo jiná písemnost insolvenčního soudu nebo účastníků se v insolvenčním řízení doručují pouze zveřejněním písemnosti v insolvenčním rejstříku (dále jen „doručení vyhláškou“), ledaže zákon stanoví pro určité případy nebo pro určité osoby i zvláštní způsob doručení“*.²² Takto se pak považuje za doručenu dnem, případně okamžikem, k němuž byla zveřejněna v insolvenčním rejstříku.

¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 113/2014 ze dne 27. 11. 2014

²⁰ Tato povinnost vychází u ustanovení § 98 IZ Pro případ, že by dlužník – právnická osoba či fyzická osoba podnikatel tuto povinnost nesplnil a insolvenční návrh nepodal, hrozí mu následek v podobě odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu dle ustanovení § 99 IZ. Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku sp. zn. 29 Cdo 4269/2014 ze dne 17. 12. 2015 rozhodl, že „*věřitel, který (ač tak mohl učinit) v propadné přihlašovací lhůtě nepřihlásil pohledávku za dlužníkem do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, nemá podle § 98 a § 99 insolvenčního zákona právo na náhradu škody nebo jiné újmy (způsobené nedobytností pohledávky) vůči osobě uvedené § 98 odst. 2 insolvenčního zákona, která ve smyslu ustanovení § 98 odst. 1 insolvenčního zákona porušila povinnost podat insolvenční návrh na majetek dlužníka.*“

²¹ Dle ustanovení § 2 písm. b) IZ je insolvenčním soudem soud, před nímž probíhá insolvenční řízení, jakož i soud, který rozhoduje o opravném prostředku v insolvenčním řízení. Dle ustanovení § 7a písm. a) IZ pak v insolvenčním řízení rozhodují jako soudy prvního stupně krajské soudy. Místní příslušnost udává ustanovení § 7b odst. 1 IZ, když je dle tohoto příslušný soud, v jehož obvodu je obecný soud dlužníka. Dle usnesení Nejvyššího soudu ČR 29 ICdo 7/2015 ze dne 16. 2. 2015 „*český soud, na jehož území bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek (insolvenčního) dlužníka, je příslušný (má pravomoc) rozhodnout o odpůřící žalobě podané insolvenčním správcem jako spor vyvolaný insolvenčním řízením (incidenční spor) proti žalovanému, který má sídlo na území Slovenska.*“

²² V případě, že půjde o vyhlášku o zahájení insolvenčního řízení, pak je tato doručována zvlášť finančnímu úřadu v obvodu dlužníka, celnímu úřadu v obvodu dlužníka, Úřadu práce ČR, OSSZ, obecný soud dlužníka, orgány, u nichž probíhá výkon rozhodnutí či exekuce na majetek dlužníka, případně též České národní bance.

2.1 Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení

V ustanovení § 109 IZ jsou taxativně vymezeny účinky, které jsou spojeny se zahájením insolvenčního řízení. „Podle důvodové zprávy je úprava účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení jedním ze základních stavebních kamenů koncepce jednotného insolvenčního řízení, založené na jednotném insolvenčním návrhu.“²³

V případě, že dojde k zahájení insolvenčního řízení, pak věřitelé ztrácí možnost uplatnit pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty žalobou u soudu pro případ, že tyto lze uplatnit přihláškou pohledávky do insolvenčního řízení. Tento zákonný institut slouží jako ochrana dlužníka před další vlnou nově podaných žalob²⁴, když Ústavní soud vyslovil ve svém usnesení sp. zn. II. ÚS 2444/10 ze dne 2. 12. 2010 názor, že cílem insolvenčního řízení je především komplexní vyřešení majetkoprávních vztahů dlužníka. Z výše uvedeného usnesení lze citovat následující: „Základním účelem úpadkového práva upraveného insolvenčním zákonem je kromě uspokojení pohledávek věřitelů dlužníka z majetkové podstaty dlužníka i celkové vyřešení majetkových vztahů dlužníka, který je v úpadku. Smyslem § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona je tedy docílit, aby zde po celou dobu trvání řízení existoval právní režim umožňující co nejefektivnější uspokojení věřitelů, a to z hlediska kvantitativního i časového. To se děje pokud možno co nejpřesnějším zjištěním majetku úpadce, k čemuž slouží jednotný režim přihlašování pohledávek spojený právě se zákazem podávání žalob mimo rámec insolvenčního řízení, protože má tato právní úprava své opodstatnění. Na druhé straně tato úprava chrání i osobu nacházející se v insolventi. Kdyby byla dána možnost uplatňovat pohledávky u soudu souběžně s insolvenčním řízením, mohla by být osoba nacházející se v insolventi po skončení insolvenčního řízení, mohla by být osoba nacházející se v insolventi po skončení insolvenčního řízení vystavena atakům ze strany věřitelů, vycházejícím z pohledávek vzniklých před zahájením insolvenčního řízení, což by mohlo mít za následek riziko opětovného podávání návrhů na insolventi.“

²³ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014, 243 s. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9.

²⁴ V případě, že věřitel i přesto podá takovou žalobu k vymožení, pak věcně a místně příslušný soud nemůže postupovat jinak, než že žalobu v souladu s ustanovením § 141a ve spojení s ustanovením § 140 IZ zastaví. V případě, že věřitel podal takovou žalobu před zahájením insolvenčního řízení, pak bude tato projednána a nic nebrání tomu, aby o ní bylo rozhodnuto – pouze za předpokladu, že se tak stane, než bude insolvenčním soudem rozhodnuto o úpadku dlužníka.

Režim uplatnění práva na uspokojení ze zajištění, týkajícího se majetku ve vlastnictví dlužníka upravuje ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) IZ, když dle tohoto jej lze uplatnit a nově nabýt pouze za podmínek stanovených právě insolvenčním zákonem²⁵. Toto platí i za situace, kdy se bude jednat o zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech či exekutorského zástavního práva na nemovitostech, jehož zřízení bylo navrženo až po zahájení insolvenčního řízení.

Dle ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) IZ pak lze nařídít nebo zahájit výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka (i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty), nelze však tento výkon rozhodnutí či exekuci provést.²⁶ K tomuto Nejvyšší soud ČR při své rozhodovací praxi zpřesnil, že „*na základě soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které vzniklo (právní mocí soudního rozhodnutí o jeho zřízení) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, aniž šlo o případ uvedený v § 41 insolvenčního zákona, nenabývá věřitel právo na uspokojení pohledávky z takového zajištění bez zřetele k tomu, zda návrh na zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech podal před zahájením insolvenčního řízení nebo v jeho průběhu. Nabylo-li rozhodnutí soudu o nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech náležejících do majetkové podstaty dlužníka právní moci poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, stává se právo věřitele na uspokojení z takového zajištění neúčinným od prohlášení konkursu na majetek dlužníka (srov. § 245 odst. 1 insolvenčního zákona). Z uspokojení v insolvenčním řízení jsou vedle pohledávek vypočtených v § 170*

²⁵ Pro příklad lze zmínit zajištění pohledávek z úvěrového financování dle ustanovení § 41 IZ, nebo dále zvláštní ustanovení, jež vylučují účinky IZ dle ustanovení § 366.

²⁶ K tomuto lze zmínit usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 3845/2011 ze dne 24. 1. 2012, dle kterého „*Jestliže tedy pověřený soudní exekutor neprováděl exekuci proti třetímu povinnému prodejcem movitých věcí, nemovitostí nebo prodejem podniku a majetek tohoto povinného nezpeněžil v dražbě, nýbrž exekuci prováděl až do zjištění úpadku povinného srážkami z jeho mzdy, pak je zřejmé, že aplikace § 46 odst. 6 exekučního řádu nepřicházela v daném případě v úvahu. Neuplatní se tudíž (analogicky) ani závěry uvedené v usnesení Krajského soudu v Praze uveřejněném pod číslem 86/2005 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, v němž byl přijat závěr, že byl-li prohlášen konkurs na majetek povinného poté, co v řízení o výkon rozhodnutí byla jeho nemovitost pravomocně usnesením o přiklepu prodána, soud po zaplacení nejvyššího podání vydražitelem usnesením rozhodne o uspokojení pohledávky nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti s prováděním dražby, nové dražby nebo další dražby a o vydání zbytku rozdělované podstaty správci konkursní podstaty; toto usnesení má účinky rozvrhového usnesení (§ 337h o. s. ř.). Poukaz dovolatele na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 4802/2008, uveřejněný pod číslem 69/2001 (s právní větou: „Plněním povinného k rukám exekutora uskutečněným v době po vydání exekučního příkazu a před prohlášením konkursu na majetek povinného dluh povinného vůči oprávněnému zaniká za současného předpokladu, že usnesení o nařízení exekuce nabylo právní moci.“), je nepřipadný, neboť v něm byla řešena věc skutkově i právně odlišná.“*

*insolvenčního zákona a přihlášených pohledávek, k nimž se v důsledku později (poté, co nastaly účinky přihlášení) nastalých skutečností nepřihlíží (srov. § 185 insolvenčního zákona), vyloučeny i pohledávky, které věřitel, jemuž insolvenční zákon předepisuje uplatnění pohledávky vůči dlužníku podáním přihlášky, nepřihlásil v průběhu insolvenčního řízení vůbec nebo pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené, které věřitel neuplatnil v průběhu insolvenčního řízení postupem dle § 203 insolvenčního zákona, a pohledávky, které vznikly až po rozhodnutí o úpadku respektive po uplynutí propadné lhůty vymezené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek a které zároveň nejsou zahrnuty v taxativním výčtu pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň, obsaženém v § 168 a § 169 insolvenčního zákona.*²⁷

Další omezení, které dlužníkovi přináší zahájení insolvenčního řízení je omezení dispozice s majetkovou podstatou, kdy dle ustanovení § 111 odst. 1 IZ je dlužník povinen se zdržet jakéhokoliv nakládání s ní – IZ však umožňuje insolvenčnímu soudu rozhodnout, že dlužník není omezen v nakládání s majetkovou podstatou²⁸. „K naplnění skutkové podstaty neúčinnosti právního úkonu podle ustanovení § 240 insolvenčního zákona se nevyžaduje dlužníkům úmysl zkrátit věřitele, ale pouze zjištění, že dlužník byl v době uskutečnění zpochybněného právního úkonu v úpadku (nebo že tento právní úkon vedl k dlužníkovu úpadku). Jde-li o úkon činěný ve prospěch osoby dlužníku blízké, pak se skutečnost, že úkon byl učiněn v době, kdy byl dlužník v úpadku, předpokládá. V takovém případě je na žalovaném, chce-li se odpůřci žalobě ubránit, aby tvrdil a prokázal, že dlužník v době uzavření darovací smlouvy nebyl v úpadku.“²⁹ V případě, že dlužník bude v rozporu s výše uvedeným nakládat s majetkovou podstatou, pak insolvenční správce se neúčinností právního úkonu dovolává žalobou v souladu s ustanovením § 235 odst. 2 IZ. Dlužník však může nakládat s majetkovou podstatou i po zahájení insolvenčního řízení aniž by šlo o neúčinný právní úkon, a to v případě, že si dlužník či případně věřitel obstarají souhlas insolvenčního soudu k takovému jednání.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 16/2011 ze dne 30. 11. 2011

²⁸ Ochrana věřitelů, aby nedošlo k poškození jejich práv, jakož i ochrana majetkové podstaty před jakýmkoli poškozením ze strany dlužníka. Dle ustanovení § 113 IZ může insolvenční soud i bez návrhu nařídit předběžné opatření, který bude dlužníkovi uloženo, aby žádným způsobem nenakládal s majetkovou podstatou. Německá právní úprava je v tomto směru mnohem přísnější, když tato umožňuje vzít jako druh ochranného opatření z dlužníka do vazby.

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 17/2013 ze dne 30. 9. 2015

„Omezení dlužníka se netýká jen úkonů nutných:

- a) ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy (např. placení daní)
- b) k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření (typicky při zachování provozu nemocničního zařízení, dodávek energií, veřejné hromadné dopravy)
- c) k odvrácení hrozící škody
- d) k plnění zákonné vyživovací povinnosti a
- e) ke splnění procesních sankcí“³⁰

Výše uvedený taxativní seznam zmiňuje situace, za nichž je dlužník oprávněn nakládat s majetkovou podstatou i po zahájení insolvenčního řízení, ačkoli by byl vůči věřitelům takový úkon neúčinný.

2.3 Úpadek

Předtím, než budou v rámci mé práce rozebírány jednotlivé způsoby řešení úpadku, považuji za nutné definovat samotný pojem „úpadek“.

Pojem „úpadek“ je jedním ze základních pojmů insolvenčního práva, který lze definovat jako „krizovou, bezvýchodnou majetkovou situaci dlužníka, který není schopen a ani oprávněn ji sám řešit – řešení úpadku je možné pouze soudní cestou v řízení konkurzním a vyrovnávacím.“³¹ Definici pojmu „úpadek“ a jeho dvě formy lze vyvodit z ustanovení § 3 IZ.

2.3.1 Formy úpadku

Ustanovení § 3 IZ vymezuje dvě formy projevu úpadku, jimiž jsou platební neschopnost a předlužení. V souvislosti s formami úpadku lze zmínit judikaturu Vrchního soudu v Praze, když dle usnesení ze dne 13. 11. 2008, sp. zn. 2 VSPH 207/2008-B-19 „Dlužník je podle ust. § 3 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona v úpadku, jestliže má

³⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 195.

³¹ DEUTSCH, Erich. Definice úpadku není stálou konstantou. *Konkursní noviny* [online]. Publikováno dne 14. 3. 2012 [cit. 17. 1. 2016].

více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen plnit, a je-li právnickou osobou nebo fyzickou osobou-podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen, tj. má-li více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Z uvedeného plyne, že pojem úpadku je vymezen dvojím způsobem jako úpadek projevující se platební neschopností (insolvencí) dlužníka a jako úpadek projevující se jeho předlužením, přičemž k vydání rozhodnutí o úpadku postačuje zjištění, že dlužník je buď insolventní, nebo že je předlužen, jinými slovy, zjištění úpadku v obou zákonem vymezených formách není nezbytné.“

Ačkoli mají obě výše zmíněné formy úpadku některé znaky shodné, najdeme mezi nimi několik zásadních rozdílů, když každá z forem úpadku bude v následující části mé práce podrobněji rozebrána.

Platební neschopnost

Definici úpadku ve formě platební neschopnosti neboli insolventnosti nalezneme v ustanovení § 3 odst. 1 IZ, dle kterého *„dlužník je v úpadku, jestliže má*

- a) více věřitelů a*
- b) peněžité závazky po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti a*
- c) tyto závazky není schopen plnit (dále jen „platební neschopnost“).*³²

Je nutné, aby všechny výše uvedené zákonné podmínky byly splněny kumulativně³³. Zákon nevymezuje žádné omezení, jaké osoby se mohou či naopak nemohou dostat do platební neschopnosti - je tedy zřejmé, že do takovéto situace se mohou dostat jak právnické osoby, fyzické osoby – podnikatelé, ale též fyzické osoby - nepodnikatelé.

Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu ČR vyplývá, že *„není-li dlužník schopen využít pohledávky, která má za svými dlužníky k úhradě svých závazků, nepřihlíží se při úvaze o tom, zda dlužník je ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 a 2 IZ v úpadku ve formě platební neschopnosti, ani k výši těchto pohledávek.“*³⁴

³² Zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 3 odst. 1

³³ K tomuto již rozhodoval Vrchní soud v Praze, když ve svém usnesení sp. zn. 1 VSPH 165/2008-A ze dne 21. 11. 2008 uvádí *„Úpadek insolvenčí může být naplněn pouze v případě, že situace dlužníka naplňuje současně (kumulativně) všechny znaky uvedené v § 3 odst. 1 InsZ.“*

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu v Praze sp. zn. 29 NSČR 10/2009 ze dne 2. 12. 2010, uveřejněné pod č. 80/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

Prvním znakem této formy úpadku je mnohost věřitelů, když tento požadavek je splněn v případě, že dlužník má minimálně dva věřitele. Ustanovením § 143 odst. 2 IZ však insolvenční soud insolvenční návrh zamítne v případě, že „*nebylo osvědčeno, že insolvenční navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku. Za další osobu se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolventního navrhovatele proti dlužníku nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolventního návrhu nebo po zahájení insolventního řízení.*“³⁵ Cílem tohoto ustanovení je předcházení tomu, aby věřitelé podávali tzv. „šikanozních“ insolvenční návrhy, když takto se děje především v rámci konkurenčních bojů. Z výše uvedeného ustanovení IZ však není zřejmé, zda se toto pravidlo použije i v případě, že je insolvenční návrh podán ze strany nového nabyvatele části pohledávky od původního věřitele. O této situaci již rozhodoval též Vrchní soud v Praze, když se usnesl, že „*teleologickým a historickým výkladem však tento problém lze vyřešit. Z důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu (k § 3 zákona) vyplývá, že úmyslem zákonodárce bylo dikcí § 143 odst. 2 tohoto zákona zabránit výrobě umělé mnohosti věřitelů v případech, kdy je pohledávka částečně postoupena věřitelem na další osobu. Z tohoto ovšem vyplývá, že toto zákonné ustanovení je nutno vykládat tak, že jeho smyslem je ochrana dlužníka před nedůvodnými insolventními návrhy (tzv. šikanozními návrhy), a dopadá nejen na situace, kdy je insolvenční návrh podán původním věřitelem (jenž postoupil část své pohledávky na jinou osobu), ale též na situace opačné, kdy je insolvenční návrh podán osobou, na kterou byla pohledávka původního věřitele postoupena. V obou případech je nutno pro účely insolventního řízení hodnotit pohledávku obou věřitelů jako pohledávku jedinou. Podal-li proto insolvenční návrh ten z věřitelů, na něhož byla část pohledávky původního věřitele postoupena, není možno při posuzování úpadku dlužníka k pohledávce původního věřitele na základě § 143 odst. 2 insolvenčního zákona přihlížet.*“³⁶

Dle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2013 sp. zn. 29 NSČR 14/2012 „*podmínka plurality věřitelů dlužníka není zásadně splněna, dal-li (insolvenčním navrhovatelem tvrzený) druhý věřitel v insolvenčním řízení najevo, že nechce vůči dlužníku uplatňovat rozsahem zanedbatelné příslušenství pohledávky, kterou dlužník zaplatil.*“

³⁵ Zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), § 143 odst. 2

³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 1263/2013 ze dne 12. 9. 2013

Dalším znakem platební neschopnosti je existence peněžitých závazků po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti. Tento znak je zřejmý, avšak je nutné se zaměřit na kumulaci existence takovýchto závazků spolu s třetím znakem platební neschopnosti – tedy dlužník není schopen tyto závazky plnit. Na toto je možné nahlížet dvěma pohledy – dlužník není schopen plnit existující závazky pro nedostatek finančních prostředků, nebo dlužník tyto neplní pro neochotu. Dlužno zmínit usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 24/2013 ze dne 30. 4. 2015, dle kterého *„za zastavení plateb je proto nutno považovat vědomé jednání dlužníka, jeho rozhodnutí, že nebude plnit své peněžité závazky, zpravidla doprovázené prohlášením o tom, že své závazky hradit nebude. Z pohledu současné právní úpravy pak k naplnění domněnky postačí, učiní-li tak dlužník alespoň ve vztahu k podstatné části svých závazků.“*

Ustanovení § 3 odst. 2 IZ konstruuje čtyři vyvratitelné právní domněnky dlužníkovy platební neschopnosti, když dle tohoto ustanovení *„má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže:*

- a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo*
- b) je neplní po dobu delší než 30 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo*
- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo*
- d) nesplnil svou povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.“³⁷*

Ačkoli insolvenční zákon žádným ze svých ustanovení výslovně nestanovuje, na jaké straně vázne břemeno tvrzení a důkazní k vyvrácení výše uvedených domněnek, lze dovozovat, že právě dlužník bude prokazovat a tvrdit, neboť je v jeho zájmu prokázat, že není v úpadku, případně, že mu ani úpadek nehrozí.

Předlužení

Úpadek ve formě předlužení definuje ustanovení § 3 odst. 3 IZ, dle kterého *„o předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku.“* IZ stanoví, že předlužena může být právnická osoba nebo fyzická osoba –

³⁷ Ustanovení § 3 odst. 2 IZ

podnikatel³⁸, nikoliv však fyzická osoba – nepodnikatel. Dle některých autorů³⁹ svou podstatou lze zahrnout pouze osoby, které jsou povinny vést účetnictví, neboť bez znalostí účetních podkladů nelze tuto formu úpadku zjistit.⁴⁰

2.3.2 Hrozící úpadek

Ustanovením § 3 odst. 4 IZ je definován hrozící úpadek, kterého se může dovolávat jak fyzická, tak právnická osoba. Na rozdíl od platební neschopnosti a předlužení je hrozícím úpadkem situace, kdy lze s přihlédnutím ke všem okolnostem předpokládat, že dlužník nebude do budoucna objektivně schopen řádně a včas plnit převážnou část svých peněžitých závazků.

Z logiky věci a povahy hrozícího úpadku je zřejmé, že návrh na hrozící úpadek může podat pouze dlužník, neboť jenom on sám je schopen zhodnotit svou finanční situaci a zná své možnosti. Dlužník se podáním insolvenčního návrhu v případě hrozícího úpadku nesplňuje kumulativně všechny podmínky uvedené v ustanovení § 3 odst. 2 a 3 IZ, tedy dlužník podaným návrhem neuvedl skutečnosti, jež osvědčují jeho úpadek, avšak toto není důvodem pro odmítnutí insolvenčního návrhu.

„Jestliže je z obsahu dlužníkova návrhu zřejmá nejenom existence dvou věřitelů, ale i to, že se jím domáhá řešení úpadku budoucího ve smyslu § 3 odst. 4 InsZ, k čemuž vyličil potřebné skutečnosti, není zásadně namístě takový návrh odmítat dle § 128 odst. 1 InsZ proto, že neuvedl skutečnosti osvědčující svůj úpadek.“⁴¹

2.4 Insolvenční správce a jeho jmenování

Insolvenční správce má být v insolvenčním řízení osobou, jíž dávají právní předpisy zvláštní postavení – jedná se ve své podstatě o osobu nestrannou, která stojí mezi

³⁸ Podnikáním se pro účely tohoto zákona soustavná činnost prováděná podnikatelem samostatně, jeho vlastním jménem, vlastní zodpovědnost a za účelem dosažení zisku. Definice podnikatele je pak stanovena ustanovením § 420 a následující NOZ, dle kterého „kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“ Ustanovení § 421 odst. 1 NOZ pak uvádí, že za podnikatele se považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku dle podmínek určených jiným právním předpisem.

³⁹ Např. dle Zelenky a spol.: *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, xxii, 903 s. ISBN 978-80-7357-375-1 s. 8

⁴⁰ K tomuto si dovoluji dodat, že k těmto osobám lze zahrnout i ty právnické a fyzické osoby – podnikatele, které vedou pouze tzv. daňovou evidenci dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 329/2009-A ze dne 17. 7. 2009

dlužníkem a věřiteli, není však účastníkem řízení⁴². „Insolvenční správce je zvláštním procesním subjektem (srov. § 9 písm. d/ insolvenčního zákona), který se pokládá za účastníka insolvenčního řízení tam, kde je rozhodováno o jeho právech a povinnostech. Legitimace k podávání příslušných návrhů a opravných prostředků proti rozhodnutím insolvenčního soudu mu jinak přísluší jen v rozsahu, ve kterém mu ji insolvenční zákon (ať již výslovně, nebo ve vazbě na povahu věci) přiznává“⁴³ Dle ustanovení § 9 písm. d) IZ je insolvenční správce v insolvenčním řízení procesním subjektem, avšak dle ustanovení § 14 odst. 1 IZ je účastníkem řízení insolvenční správce pouze v případě, že je v rámci řízení rozhodováno o jeho právech a povinnostech.

V průběhu celého řízení jsou mu dána speciální oprávnění, když na základě jeho činnosti je závislý průběh insolvenčního řízení a míra uspokojení jednotlivých věřitelů. ZoIS v ustanovení § 2 odst. 1 definuje insolvenčního správce jako fyzickou osobu, jež má oprávnění k výkonu činnosti insolvenčního správce. „Insolvenčním správcem je rovněž i veřejná obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, a je založená podle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru (dále jen "zahraniční společnost") a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.“⁴⁴

Právo na výkon činnosti insolvenčního správce vzniká dnem nabytí právní moci povolení, které vydává Ministerstvo spravedlnosti při splnění zákonem stanovených podmínek.

2.4.1 Určení osoby správce

Insolvenčního správce ustanoví v rámci insolvenčního řízení insolvenční soud, a to ze seznamu insolvenčních správců, který je veden Ministerstvem spravedlnosti.

⁴² Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení sp. zn. 2 Cdon 1566/96 ze dne 30. 4. 1997, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 17, ročník 1998, a v časopise Soudní judikatura pod č. 44, ročník 1997, uvedl, že „správce konkursní podstaty není účastníkem konkursního řízení. Jako zvláštní procesní subjekt má samostatné postavení jak vůči úpadci, tak vůči konkursním věřitelům a nelze jej považovat za zástupce konkursních věřitelů ani za zástupce úpadce. Ve sporu, v němž správce vymáhá ve prospěch podstaty pohledávku úpadce, musí být jako žalobce uveden přímo správce, označený svým jménem, příjmením, povoláním, bydlištěm a funkcí („správce konkursní podstaty úpadce XY“).“

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 32/2010 ze dne 29. 9. 2010

⁴⁴ Ustanovení § 2 odst. 3 ZoIS.

V případě, že jde o způsob řešení úpadku reorganizací ve smyslu ustanovení § 148 odst. 2 IZ, pak reorganizační plán stanoví osobu insolvenčního správce, kterou insolvenční soud v případě, že jsou splněny všechny předpoklady pro výkon funkce insolvenčního správce, v souladu s ustanovením §25 odst. 1 IZ ustanoví. Pokud nejde o případ uvedený v předchozí větě, insolvenční soud ustanoví insolvenčním správcem tu osobu, která je určena rozhodnutím předseda insolvenčního soudu, a to dle stanoveného pořadí, jež je určeno dnem zápisu sídla či provozovny insolvenčního správce do příslušného seznamu. Tento seznam se v souladu s ustanovením § 25 odst. 2 IZ veden pro:

- a) obvod krajského soudu, který je místně příslušný pro insolvenční řízení dlužníka, a to v případě, kdy je v době určení insolvenčního správce podán návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka, nebo pro případ, že v době určení insolvenčního správce není na dlužníka podán návrh na jiný způsob řešení úpadku než konkurs a dlužník není osobou dle ustanovení § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích,
- b) obvod okresního soudu, jež je příslušný jako obecný soud dlužníka, pokud je v době určení insolvenčního správce podán návrh na povolení oddlužení.

Mimo výše stanovený způsob určení osoby insolvenčního správce, nebo v případě nezbytnosti z hlediska dosavadního vývoje insolvenčního řízení, osoby dlužníka a jeho majetkových poměrů, odborné způsobilosti daného insolvenčního správce, výkonu jeho dosavadní praxe a jeho vytíženosti, je předseda insolvenčního soudu oprávněn určit insolvenčního správce mimo pravidla stanoveného pořadí. Takový postup musí být ze strany předsedy insolvenčního soudu vždy řádně odůvodněn.

„Podle § 25 odst. 2 IZ, nejde-li o případ podle odstavce 1, insolvenční soud ustanoví insolvenčním správcem osobu, kterou určí předseda insolvenčního soudu. K tomu § 4 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení stanoví, že předseda insolvenčního soudu určuje osobou insolvenčního správce pro insolvenční řízení opatřením (odstavec 1). Opatření nemá povahu rozhodnutí. Opatření má písemnou formu a zakládá se do insolvenčního spisu (odstavec 3). Protože dlužníkem napadené opatření předsedy insolvenčního soudu nemá povahu rozhodnutí, odvoláním je tudíž

*napadnout nelze, postupoval odvolací soud podle § 218 písm. c) občanského soudního řádu a dlužníkovo nepřípustné odvolání odmítl.*⁴⁵

Dlužno však dodat, že proti rozhodnutí insolvenčního soudu o ustanovení insolvenčního správce je odvolání v souladu s ustanovením § 26 IZ přípustné, avšak pouze za předpokladu, že odvoláním bude namítána podjatost insolvenčního správce či nesplnění podmínek pro výkon funkce insolvenčního správce.

2.4.2 Předběžný insolvenční správce

Insolvenční zákon taktéž zná pojem „*předběžný insolvenční správce*“, který je na rozdíl od běžně ustanoveného insolvenčního správce, ustanoven rozhodnutím insolvenčního soudu, a to ve výjimečných případech a za podmínek stanovených IZ, již v období před rozhodnutím o úpadku dlužníka. Tento předběžný správce pak vykonává ty činnosti, které mu stanoví IZ a rozhodnutí o jeho ustanovení, a dále má práva a povinnosti, které mu jsou vymezeny insolvenčním soudem⁴⁶. Ustanovení IZ, jež upravují výkon funkce insolvenčního správce, se přiměřeně použijí na výkon funkce předběžného insolvenčního správce. Vrchní soud v Olomouci ve svém usnesení sp. zn. VSOL 281/2010 – A - 34 ze dne 9. 9. 2010 řešil v souvislosti s předchozí větou otázku, jak se vypořádat s úhradou odměny a hotových výdajů předběžného insolvenčního správce, když došel k závěru, že tuto odměnu by měl platit stát, neboť zcela bez přičinění dlužníka byly v závěru vzaty zpět insolvenční návrhy věřitelů, a tento tak nemá k úhradě odměny a hotových výdajů žádnou povinnost. Předběžný insolvenční správce, pokud nebude v rozhodnutí o úpadku dlužníka stanoveno jinak, vykonává následně činnost insolvenčního správce s plnou působností.

2.4.3 Výkon funkce insolvenčního správce

Insolvenční správce je při výkonu funkce povinen počínat si tak, aby vyvinul takové úsilí, jež je po něm možné reálně požadovat tak, aby zrealizoval uspokojení věřitelů v co nejvyšší možné míře, a dále je insolvenční správce povinen při výkonu funkce jednat svědomitě a s odbornou péčí.

⁴⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 193/2010-B-12 ze dne 31. 3. 2010

⁴⁶ Tato práva nemohou být insolvenčním soudem dle ustanovení § 27 odst. 2 insolvenčního zákona vymezeny v širším rozsahu, než v jakém jsou insolvenčnímu správci vymezeny v období po rozhodnutí o úpadku.

Aktuálně lze zmínit nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 17/15-1 ze dne 9. 2. 2016, v němž byla řešena situace, kdy bylo rozhodováno o povinnosti insolvenčního správce k osobní nepřetržité přítomnosti v jím zřízené provozovně. Jednalo se o návrh 21 senátorů na zrušení ustanovení § 3 odst. 2 a § 4 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 355/2013 Sb., o úředních hodinách provozovny, o označování sídla a provozovny a o činnostech, které je insolvenční správce povinen zajišťovat v provozovně ve znění vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 101/2015 Sb., udává insolvenčnímu správci povinnost fyzicky setrvávat nepřetržitě ve své provozovně. Výše uvedené ustanovení zmíněné vyhlášky stanoví, že insolvenční správce je povinen být v provozovně vždy osobně přítomen, když v této době nemůže insolvenční správce vykonávat jinou činnost – například být přítomen u soudního jednání. Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 17/15-1 ze dne 9. 2. 2016 shledal tuto právní úpravu jako protiústavní, když v odůvodnění uvádí *„Ani ze zákona o insolvenčních správcích nevyplývá žádný požadavek osobního výkonu funkce insolvenčního správce. Užívá-li pak zákonodárce v tomto zákoně slovní obrat "skutečně vykonává činnost" (§ 5a odst. 1 a 4), není možno je vykládat tak, že se jím rozumí osobní výkon činností samotným správcem, nýbrž že je ve svém sídle či provozovně fakticky činný, byť jsou konkrétní činnosti zajišťovány jeho zaměstnanci nebo jinými pověřenými, zmocněnými osobami. Ostatně i samotné zákonné zmocnění v § 5a odst. 8 zákona o insolvenčních správcích jednoznačně hovoří toliko o povinnosti "zajistit" realizaci činností v provozovnách, a nikoli o povinnosti je osobně vykonávat. Již odsud je zřejmé, že založením povinné přítomnosti samotných správců v provozovnách se vyhláška v rozporovaných ustanoveních ocitá v prostoru mimo zákon (praeter legem), resp. schází zde zřejmá vůle zákonodárce k úpravě nad zákonný standard.“*

2.4.4 Odvolání a zproštění funkce insolvenčního správce

Schůze věřitelů, která se koná nejbližší po přezkumném jednání, se může v souladu s ustanovením § 29 odst. 1 IZ usnést, že insolvenčním soudem ustanoveného insolvenčního správce odvolávají z funkce a ustanovit jiného insolvenčního správce. Ke schválení odvolání insolvenčního správce je potřeba polovina všech věřitelů, jež jsou ke dni předcházejícímu dni konání schůze věřitelů, a to s ohledem na počet dle výše jejich pohledávek, když další podmínkou je, aby tito věřitelé disponovali právem hlasovat na

schůzi věřitelů. „Na rozdíl od rozhodnutí o odvolání insolvenčního správce, které je účinné, jakmile bylo přijato (jakmile se na tom schůze věřitelů usnesla), je k účinnosti ustanovení nového insolvenčního správce schůzi věřitelů třeba jeho potvrzení ze strany insolvenčního soudu. Jinými slovy, výkladem a contrario lze dovodit, že usnesení schůze věřitelů o odvolání dosavadního insolvenčního správce insolvenční soud nepotvrzuje ani o něm jinak nerozhoduje, nýbrž podle ust. § 6 odst. 2 jednacího řádu pro insolvenční řízení zaznamená výsledek hlasování schůze věřitelů do protokolu o jednání schůze.“⁴⁷

O odvolání insolvenčního správce může v průběhu insolvenčního řízení insolvenční soud rozhodnout v případě, kdy nejde o důvod spočívající v porušení povinností související s výkonem funkce insolvenčního správce⁴⁸, a to na návrh samotného insolvenčního správce nebo na návrh věřitelského orgánu, ale taktéž bez návrhu z úřední povinnosti. K důvodům pro něž lze v souladu s ustanovením § 31 IZ odvolat insolvenčního správce rozhodoval též Nejvyšší soud ČR, když ve svém usnesení sp. zn. 29 NSČR 78/2013 ze dne 11. 11. 2001 uvedl, že „přitom vztah insolvenčního správce k účastníkům řízení (dlužníku či věřitelům, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku - § 14 odst. 1 insolvenčního zákona), popř. účastníkům řízení v incidenčních sporech (§ 16 insolvenčního zákona), pro který je dán důvod pochybovat o nepodjatosti insolvenčního správce, může být založen především příbuzenským nebo jemu obdobným vztahem, jemuž na roveň může v konkrétním případě stát vztah přátelský či naopak zjevně nepřátelský (k tomu srov. mutatis mutandis důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. dubna 2012, sen. zn. 29 NSČR 26/2012, uveřejněného pod číslem 85/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Současně platí, že pro přijetí závěru o vyloučení insolvenčního správce postačí, že jsou zde důvody pochybovat o jeho nepodjatosti, tj. jeho podjatost nemusí být „prokázána“. Ustanovení § 24 insolvenčního zákona nepovažuje za důvod vyloučení insolvenčního správce z insolvenčního řízení jeho poměr jen k některému z dlužníkůvých

⁴⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 1068/2011 ze dne 19. 12. 2011

⁴⁸ Toto je dost neurčitý pojem – ostatní k otázce výkladu co jsou důvody, které nemají původ v porušení povinností insolvenčního správce, rozhodoval Nejvyšší soud ČR, když ve svém usnesení ze dne 11. 11. 2001, sp. zn. 21 Cdo 123/2001 judikoval, že „shora citovaná ustanovení insolvenčního zákona patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.“... dále v tomto usnesení zmínil, že „Z důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu je zřejmé, že důvody podjatosti insolvenčního správce se mohou týkat i účastníků řízení (tedy nejen dlužníka, nýbrž i jeho věřitelů) a že v souvislosti s úpravou (ne)podjatosti insolvenčního správce (§ 24 insolvenčního zákona) insolvenční zákon zavádí i novou instituci tzv. odděleného insolvenčního správce, ustanovovaného v případech, kdy správce je v insolvenčním řízení vyloučen pouze z některých (a nepočítných) úkonů.“

věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkůvých věřitelů. V takovém případě se uplatní úprava obsažená v ustanovení § 34 insolvenčního zákona, která váže vyloučení insolvenčního správce z insolvenčního řízení na splnění další „podmínky“, a to, že je zde se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkovy věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení důvod pochybovat, že tento vztah neovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce). A naopak, nejsou-li zde důvody pro takové pochybnosti, je poměr insolvenčního správce jen k některému z dlužníkůvých věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkůvých věřitelů důvodem vyloučení insolvenčního správce (jen) z některých úkonů (v rámci insolvenčního řízení).“

Insolvenční správce může být zproštěn z výkonu funkce v případě, že neplní řádně povinnosti spojené s touto funkcí, nepostupuje při výkonu své funkce s odbornou péčí či závažně poruší zákonem nebo soudem uloženou povinnost. Ke zproštění funkce insolvenčního správce z důvodu porušení povinnosti rozhodoval Nejvyšší soud ČR, když ve svém usnesení sp. zn. 29 NSČR 2/2014 ze dne 26. 8. 2015 uvedl, že pouhá nespokojenost dlužníka, jakým způsobem jej informuje insolvenční správce o svém postupu ve věci zpeněžení zástavy, není důvodem pro jeho zproštění. Konkrétně uvedl, že „samotná nespokojenost dlužníka s tím, jak ho informuje insolvenční správce o svém postupu, jde-li o úkony směřující ke zpeněžení zástavy a k uspokojení pohledávky zajištěného věřitele z výtěžku zpeněžení, včetně (ne)účelnosti či (ne)hospodárnosti těchto úkonů, nemůže být důvodem ke zproštění funkce insolvenčního správce.“⁴⁹

2.5 Majetková podstata

Dříve, než přejdu k detailnějšímu rozboru obsahu majetkové podstaty, je nasnadě uvést, co zákon samotným pojmem „majetek“ vlastně rozumí. Dle ustanovení § 495 NOZ „souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek. Jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů.“ Obecná definice majetkové podstaty je pak obsažena v ustanovení § 2 písm. e) IZ, dle kterého je „majetkovou podstatou majetek určený k uspokojení dlužníkůvých věřitelů.“

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 2/2014 ze dne 26. 8. 2015

Pojem, rozsah a obsah majetkové podstaty je definován ustanovením § 205 a následující IZ, když pro správnou volbu definice je v tomto případě nutné si říci, kdo podal insolvenční návrh – zda věřitel či dlužník.

V případě, že insolvenční návrh podal dlužník, pak do majetkové podstaty lze zahrnout ten majetek, který dlužník vlastní v okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jakož i ten majetek, ke kterému získal dlužník vlastnické právo až v průběhu insolvenčního řízení.⁵⁰

Insolvenční návrh podaný věřitelem, oproti výše uvedenému dlužníkově insolvenčnímu návrhu definuje majetkovou podstatu jako majetek, který dlužníkovi náležel do doby, kdy nastaly účinky insolvenčním soudem vydaného předběžného opatření spolu s majetkem, který dlužníkovi náležel v okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o jeho úpadku, a dále majetek, jež byl dlužníkem nabyt v probíhajícím insolvenčním řízení poté, co nastaly účinky výše uvedených rozhodnutí. „V průběhu insolvenčního řízení se nezřídka stává, že insolvenční správce sepiše do majetkové podstaty dlužníka nový majetek. K takové situaci může dojít z různých důvodů. Insolvenční zákon nevylučuje, aby dlužník za trvání insolvenčního řízení nabyt nový majetek například děděním nebo třeba darováním. Častější však bude situace, kdy půjde o majetek aktuálně ve vlastnictví třetí osoby, který se do majetkové podstaty dlužníka dostane aktivním jednáním ze strany insolvenčního správce (zpravidla, je-li správce toho názoru, že úkon, kterým dlužník tento majetek získal, byl neplatný).“⁵¹

Tato dvojkolejnost právní úpravy byla do insolvenčního zákona zavedena především z toho důvodu, aby byl dlužník chráněn před věřitelskými šikanózními návrhy, když takovými návrhy může být dlužník ohrožen hlavně s ohledem na uveřejnění informace ve veřejně dostupném insolvenčním rejstříku a reakci ze strany obchodních a jiných partnerů na další spolupráci. Zároveň však insolvenční zákon tímto poskytuje ochranu věřitelům tak, aby dlužník neměl možnost zcela nebo z části disponovat se svým majetkem.

Spoluvlastnický podíl dlužníka na majetku náleží do majetkové podstaty, jakož i takový majetek, který je součástí společného jmění dlužníka a jeho manžela. Dopady na

⁵⁰ Ustanovení § 205 odst. 1 IZ

⁵¹ Majetková podstata dlužníka a nový majetek. *KONKURNÍ NOVINY* [online]. Praha [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/majetkova-podstata-dluznika-novy-majetek>

společné jmění manželů v případě, že bude zjištěn úpadek dlužníka, budou dále rozebrány v rámci mé práce.

Dle ustanovení § 206 odst. 1 IZ pozitivně vymezuje, jaký majetek náleží do majetkové podstaty. Především se jedná o věci, a to jak movité tak nemovité. Mezi movité věci IZ zahrnuje především peněžní prostředky – a to jak hotovostní, tak i ty, které jsou uloženy na bankovních účtech. Pokud se jedná o příjmy dlužníka, pak lze do majetkové podstaty zahrnout v souladu s ustanovením § 207 IZ pouze v tom rozsahu, v jakém z nich mohou být výkonem rozhodnutí či exekuce uspokojovány přednostní pohledávky.

Do majetkové podstaty náleží v souladu s ustanovením § 206 odst. 1 písm. h) IZ též pohledávky dlužníka, a to jak peněžité tak nepeněžité, podmíněné či dosud nesplacené. Tyto pohledávky vymáhá v rámci insolvenčního řízení insolvenční správce, který vstupuje do postavení účastníka řízení. Nutno zmínit, že ani v případě, že činí v daném řízení o vymožení pohledávky kroky směřující k jeho úspěšnému zakončení, když naproti tomu insolvenční správce v tomto nekoná, není to překážkou proč v řízení pokračovat, jakož i tyto úkony jsou účinné. *„V situaci, kdy insolvenční správce dlužníka (žalobce) spornou pohledávku z majetkové podstaty nevytloučí, zůstává mu zachováno i dispoziční oprávnění k této pohledávce (nabyté podle ustanovení § 246 odst. 1 insolvenčního zákona); skutečnost, že nepodal návrh na pokračování v řízení o zaplacení sporné pohledávky a v řízení je pokračováno na návrh dlužníka, popřípadě ostatních účastníků řízení s tím, že dlužník (žalobce) zůstal účastníkem řízení (§ 264 insolvenčního zákona), na tom nic nemění. Jak plyne z ustanovení § 36 odst. 1 insolvenčního zákona, insolvenční správce je povinen při výkonu funkce postupovat svědomitě a s odbornou péčí; je povinen vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře. Společnému zájmu věřitelů je povinen dát při výkonu funkce přednost před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob. Má-li insolvenční správce (zcela) dostát uvedeným povinnostem, musí mít též možnost zvážit, zda je pro majetkovou podstatu výhodnější podat návrh na pokračování v řízení o zaplacení sporné pohledávky, zahájeném žalobou dlužníka [a to se všemi důsledky pro majetkovou podstatu, včetně nutnosti vynaložit (další) náklady na vedení sporu a případné povinnosti k náhradě nákladů řízení žalovaného při neúspěchu ve sporu] nebo spornou pohledávku zpeněžit (a rozmnožit tak majetkovou podstatu o úplatu za postoupení pohledávky), aniž by musel*

*nést rizika spojená s pokračováním v řízení, délkou řízení nebo vymahatelností sporné pohledávky.*⁵²

Do majetkové podstaty naopak nelze dle ustanovení § 207 IZ zahrnout majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí či exekucí⁵³. „Nestanoví-li tento zákon jinak, do majetkové podstaty nepatří též majetek, se kterým lze podle zvláštního právního předpisu naložit pouze způsobem, k němuž byl určen, zejména účelové dotace a nevratné výpomoci ze státního rozpočtu, z Národního fondu, z rozpočtu územního samosprávného celku nebo státního fondu, finanční rezervy vytvářené podle zvláštních právních předpisů, majetek České národní banky, který byl na základě zvláštních dohod svěřen do správy jiné osobě, zboží propuštěné celním úřadem k dočasnému použití a majetek státu v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem.“⁵⁴

Ustanovení § 322 OSŘ stanoví, které z věcí, jež jsou ve vlastnictví dlužníka, jsou vyloučené z výkonu rozhodnutí. Dle ustanovení § 322 odst. 1 OSŘ je obecně vyloučeno provést výkon rozhodnutí na těch věcech, které povinný nezbytně potřebuje k uspokojování hmotných potřeb svých a své rodiny, dále věci určené k výkonu pracovních úkolů a též věci, jejichž prodej by byl v rozporu s dobrými mravy a hodnota těchto věcí odpovídá obvyklým majetkovým poměrům. Ustanovení § 322 odst. 2 OSŘ pak obsahuje demonstrativní výčet věcí, které nelze postihnout výkonem rozhodnutí, když hovoří zejména o následujících věcech:

- běžné oděvy, prádlo a obuv
- obvyklé vybavení domácnosti⁵⁵
- dětské hračky, náboženská a studijní literatura, školní potřeby
- snubní prsten, písemnosti osobní povahy, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se povinného či jeho rodinných příslušníků

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 508/2013, ze dne 11. 3. 2015

⁵³ Dle ustanovení § 207 odst. 1 věta ta středníkem IZ věci sloužící k podnikání dlužníka nejsou vyloučeny z majetkové podstaty – tedy tyto věci jsou postižitelné neomezeně, oproti ustanovení § 322 odst. 3 OSŘ, dle kterého lze nelze výkon rozhodnutí provést na věcech, které dlužník - podnikatel nutně potřebuje k výkonu své podnikatelské činnosti (to neplatí, jestliže na těchto věcech je vázáno zástavní právo a jde o vymožení té pohledávky, která je zajištěna takovýmto zástavním právem).

⁵⁴ Ustanovení § 208 IZ

⁵⁵ Ustanovením § 698 NOZ je vymezen pojem „obvyklé vybavení rodinné domácnosti“, avšak účel procesního vymezení tohoto pojmu je odlišný, když právě z tohoto důvodu se nemusí okruh těchto věcí shodovat. V případě provádění výkonu rozhodnutí se obvyklým vybavením domácnosti rozumí základ minimálního standardu bydlení, jež je určován na základě objektivních kritérií. Ustanovení § 322 odst. 2 písm. b) mezi tyto věci zařazuje zejména lůžko, stůl, židle, kuchyňská linka, kuchyňské nářadí a nádobí, lednička, sporák, vařič, pračka, vytápěcí těleso, palivo, příkrývka a ložní prádlo, avšak za předpokladu, že tyto hodnota těchto věcí zcela zjevně nepřesahuje cenu obvyklého vybavení domácnosti.

- zdravotnické potřeby a věci, které povinný nebo člen domácnosti potřebuje vzhledem ke svému zdravotnímu stavu
- peněžní hotovost ve výši částky odpovídající dvojnásobku životního minima jednotlivce⁵⁶
- zvířata, jež nemají hospodářský účel (lze například postihnout výkonem rozhodnutí hospodářská zvířata) a slouží člověku jako jeho společník.

Výkonem rozhodnutí též nelze postihnout v souladu s ustanovením § 322 odst. 3 OSŘ ty věci, které povinnému – podnikateli slouží k výkonu jeho podnikatelské činnosti, vyjma těch věcí, na nichž vázne zástavní právo a vymáhaná pohledávka je tímto zástavním právem zajištěna.

Technické prostředky, na něž se podle zvláštního právního předpisu vede evidence investičních nástrojů nebo se uchovávají dokumenty týkající se údajů v této evidenci, a dále technické prostředky sloužící k poskytování údajů o vlastních investičních nástrojů podle zvláštních právních předpisů, jsou vyloučeny dle ustanovení § 322 odst. 4 OSŘ.

Věci, které povinný nabyt jako substituční jmění, vylučuje z výkonu rozhodnutí ustanovení § 322 odst. 5 OSŘ, vyjma těch, u nichž povinný má právo s věcí volně nakládat či jde-li o takový výkon rozhodnutí, kterým jsou vymáhány dluhy zůstavitelovi nebo dluhy související s nutnou správou věcí nabytých jako substituční jmění.

2.6 Projednání insolvenčního návrhu a rozhodnutí o něm

Pro rozhodování o insolvenčním návrhu postačí, aby byly toliko osvědčeny veškeré skutečnosti, na jejichž základě postaví insolvenční soud své rozhodnutí – tedy stručně řečeno, pro dlužníkův úpadek je dostatečné, aby zde byla pravděpodobnost zjištěných skutečností, avšak není nutností, aby byl zachován běžný postup obecně známý z nalézacího řízení pro zjištění skutkového stavu, avšak není vyloučeno, aby byl dlužníkův úpadek zjišťován dokazováním.

K výše uvedenému je nutno uvést, že insolvenční soud je vázán povinností postupovat dle ustanovení § 86 IZ, když dle tohoto je insolvenční soud provést důkazy

⁵⁶ Částka životního minima je stanovena ustanovením § 2 zákona č. 110/2006, o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

jak navržené účastníky, tak i ty, které navrženy nebyly, avšak jejich provedení je nezbytné pro zjištění dlužníkovu úpadku, či hrozícího úpadku. Jestliže však insolvenční soud provádí důkazy nad rámec navrhovaných, pak k tomuto nařídí jednání i v případě, že půjde o dlužnický insolvenční návrh.

K prokázání rozhodných skutečností v insolvenčním řízení zahájeného na návrh dlužníka, jsou pro prokázání rozhodných skutečností o úpadku dlužníka či hrozícím úpadku dlužníka dostatečným podkladem údaje uvedené v insolvenčním návrhu a přílohy k tomuto přiložené⁵⁷. Vyjdou-li však v průběhu insolvenčního řízení najevo takové skutečnosti, které by byly v rozporu s tím, co je uvedeno v insolvenčním návrhu dlužníka či v listinách k tomuto připojeným, není možné rozhodnout o úpadku či hrozícím úpadku dlužníka pouze na základě skutečností uvedených v insolvenčního návrhu a přílohách tak, jak je uvedeno v tomto odstavci výše.

O insolvenčním návrhu podaném ze strany dlužníka rozhoduje insolvenční soud bezodkladně, avšak nejpozději ve lhůtě 15 dnů od podání insolvenčního návrhu⁵⁸.

Jestliže podává insolvenční návrh dlužník, za něž je oprávněno jednat více statutárních orgánů či více osob, je nutné, aby tento byl podán s podpisy všech, kteří jsou oprávněni za danou právnickou osobu jednat. V případě absence podpisu osoby oprávněné jednat za dlužníka, je insolvenční soud oprávněn rozhodnout o úpadku teprve v okamžiku, kdy se osoba, jejíž podpis chybí, vyjádří k podanému návrhu, či kdy uplyne lhůta pro toto vyjádření stanovená.

Ve své podstatě lze konstatovat, že existují tři způsoby, jakým může být insolvenčním soudem rozhodnuto o insolvenčním návrhu, když těmito jsou:

- a) odmítnutí insolvenčního návrhu
- b) rozhodnutí o zpětvzetí insolvenčního návrhu
- c) zastavení řízení pro nedostatek podmínky řízení
- d) zamítnutí insolvenčního návrhu
- e) rozhodnutí o úpadku.

⁵⁷ O tomto však lze uvažovat pouze za předpokladu, že insolvenční návrh podaný dlužníkem, je perfektní a bezvadný.

⁵⁸ Tato lhůta je stanovena ustanovením §134 IZ.

2.6.1 Odmítnutí insolvenčního návrhu

Insolvenční soud o odmítnutí insolvenčního návrhu rozhodne v případě, že nebude možno pro vady insolvenčního návrhu pokračovat v řízení nebo v případě, že půjde o zjevně bezdůvodně podaný insolvenční návrh.

Insolvenční soud rozhodne o odmítnutí insolvenčního návrhu v případě, že tento bude nesrozumitelný, neurčitý a nebude obsahovat veškeré obligatorní náležitosti. Takto učiní, pokud pro výše uvedené nedostatky není možné pokračovat v řízení, a to bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 7 dnů ode dne podání insolvenčního návrhu. Chybí-li však u insolvenčního návrhu zákonem stanovené přílohy, pak soud určí dodatečnou lhůtu pro doplnění insolvenčního návrhu, nejdéle však 7 dnů, po jejímž marném uplynutí soud insolvenční návrh odmítne. Navrhovateli je pak dána možnost k odstranění vad insolvenčního návrhu do doby, dokud insolvenční soud nerozhodne o odmítnutí insolvenčního návrhu dle ustanovení § 128 odst. 1 IZ, tedy nelze tyto vady odstraňovat až v rámci odvolacího řízení.

„Protože insolvenční návrh zjevně vykazuje nedostatky, pro něž nelze v řízení pokračovat, soud prvního stupně nepochybil, když postupoval dle § 128 odst. 1 IZ, a aniž určil navrhovatelce lhůtu k doplnění tohoto návrhu, napadeným usnesením insolvenční návrh bez dalšího odmítl. Jelikož vady insolvenčního návrhu může navrhovatel odstranit, jen dokud soud prvního stupně nevydá usnesení o odmítnutí návrhu podle § 128 odst. 1 IZ, nemají z hlediska posouzení věcné správnosti napadeného usnesení žádného významu ta doplnění insolvenčního návrhu, jež navrhovatelka učinila k odstranění jeho nedostatků až v rámci odvolacího řízení.“⁵⁹

Ustanovení § 128a IZ je reakcí na bezdůvodné podávání insolvenčních návrhů ze strany mstivých věřitelů, díky nimž byli dlužníci vystavováni hrozbám úbytku obchodních partnerů, zamítavých stanovisek bankovních a nebankovních institucí ohledně žádostí o finanční prostředky a jiných možností spolupráce dlužníka s vnějším světem, neboť záznam v insolvenčním rejstříku nevrhá na jméno dlužníka dobré světlo.

Insolvenční zákon tedy v reakci na množství podaných šikanozních návrhů, ukládá insolvenčnímu soudu rozhodnout nejpozději do 7 dnů ode dne podání zjevně

⁵⁹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 5/2008 ze dne 17. 3. 2008, dostupné ze Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 1/2009, judikát č. 11

bezdůvodného insolvenčního návrhu tak, že jej odmítne. „Insolvenční návrh je zjevně nedůvodný, tehdy, jestliže:

- a) insolvenční navrhovatel dokládá oprávnění jej podat pohledávkou, ke které se pro účely rozhodnutí o úpadku nepřihlíží
- b) jde o insolvenční návrh podaný opětovně a insolvenční navrhovatel při jeho podání nedoloží, že splnil povinnosti uložené mu případně předchozím rozhodnutím o insolvenčním návrhu, nebo
- c) jeho podáním insolvenční navrhovatel zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka.“⁶⁰

Určitou ochranu před podáváním výše uvedených „šikanózních“ návrhů dává ustanovení § 128a odst. 3 IZ, dle kterého může insolvenční soud udělit věřiteli, jež takový návrh podal pořádkovou pokutu až do výše 50.000,- Kč, jejíž výše bude uvedena v rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu a bude stanovena s ohledem na všechny okolnosti dané věci. Otázkou je, jak moc velkým trestem to bude například pro konkurenční věřitele (myšleno větší korporace), když tímto by mohli „zlikvidovat“ své menší konkurenty.

O zjevně bezdůvodný insolvenční návrh půjde v případě, že věřitel podá insolvenční návrh na dlužníka i v případě, že jeho pohledávku lze zjevně bez obtíží vymoci prostřednictvím výkonu rozhodnutí či exekuce. „Pro insolvenční řízení je plně uplatnitelná i teze (kterou Nejvyšší soud zformuloval pro konkursní poměry podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2012, sp. zn. 29 Cdo 4462/2011), že věřitel, jenž svou pohledávku vůči dlužníku může vzhledem k majetkovým poměrům dlužníka bez obtíží vydobýt výkonem rozhodnutí (exekucí), nemůže uspět s insolvenčním návrhem. Insolvenční řízení není dalším (vedle vykonávacího či exekučního řízení) řízením určeným primárně k prosazení individuálního nároku věřitele nebo věřitelů dlužníka, nýbrž (v intencích ustanovení § 1 písm. a/ insolvenčního zákona) slouží k řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužnickových věřitelů.“⁶¹

⁶⁰ Ustanovení § 128a odst. 2 IZ

⁶¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2012, sen. zn. 29 NSCR 38/2010, uveřejněné pod číslem 26/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

Dalším příkladem šikanózního insolvenčního návrhu je takový, kterým se věřitel snaží nahradit sporné řízení. „*Je věcí insolvenčního navrhovatele (jemu k tíži jde) zvážit před podáním insolvenčního návrhu, zda i bez důkazních prostředků, jejichž prováděním by insolvenční soud s přihlédnutím k míře sporných skutečností v insolvenčním řízení nahrazoval nalézací řízení o pohledávce před orgánem k tomu povolaným, bude schopen doložit po skutkové stránce svou pohledávku vůči dlužníku v insolvenčním řízení.*“⁶²

V případě, že insolvenční návrh podává osoba odlišná od dlužníka, nebyl-li insolvenční návrh této osoby odmítnut nebo řízení zastaveno, insolvenční soud rozhodne bez nařízeného jednání v případě, že

- a) bude ze strany insolvenčního soudu plně vyhověno podanému insolvenčnímu návrhu, jemuž nikdo ze zúčastněných neodporoval
- b) lze o takto podaném návrhu rozhodnout pouze na základě předložených listin, když účastníci se vzdali svého práva účasti na projednání, případně souhlasí s rozhodnutím bez nařízeného jednání.

Jestliže však vyvstanou nějaké sporné skutečnosti o tom, zda je dlužník v úpadku či hrozícím úpadku, insolvenční soud bez dalšího nařídí k projednání insolvenčního návrhu jednání. K insolvenčnímu návrhu podávanému jinou osobou odlišnou od dlužníka musí být dána možnost dlužníku vyjádřit se.

2.6.2 Zpětvzetí insolvenčního návrhu

Do doby, dokud nebude vydáno rozhodnutí o úpadku či do doby nabytí právní moci jiného rozhodnutí, týkajícího se insolvenčního návrhu, může vzít navrhovatel svůj návrh zpět⁶³. Toto zpětvzetí insolvenčního návrhu se bude řídit příslušnými ustanoveními OSŘ, pokud IZ nestanoví jinak – toto platí i pro rozhodování o nákladech řízení, když „*podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona se pro insolvenční řízení použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení. Protože insolvenční zákon neupravuje postup insolvenčního soudu při rozhodování o*

⁶² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2012, sen. zn. 29 NSCR 15/2010, uveřejněné pod číslem 10/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

⁶³ V případě, že jde o insolvenční návrh věřitele, může pro tutéž pohledávku podat insolvenční návrh opětovně, ne však dříve než uplyne doba 6-ti měsíců ode dne zpětvzetí předchozího insolvenčního návrhu. Tato lhůta platí taktéž pro osobu, která danou pohledávku nabyla od původního věřitele, který již návrh podal.

*nákladech řízení v případě, kdy je insolvenční návrh zamítnut, odmítnut nebo kdy je insolvenční řízení zastaveno pro zvětvzetí návrhu, je v takových případech třeba přiměřeně použít příslušná ustanovení občanského soudního řádu. Vzhledem k tomu, že insolvenční soud zastavil insolvenční řízení proto, že navrhovatel vzal podáním ze dne 5. 9. 2008 zpět insolvenční návrh, mělo být o nákladech řízení rozhodnuto podle ust. § 146 odst. 2 občanského soudního řádu v závislosti na tom, který z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno.*⁶⁴

V takovém případě pak insolvenční soud řízení zastaví, případně bylo-li již vydáno ve věci jiné rozhodnutí než o úpadku, které doposud nenabylo právní moci, insolvenční soud rozhodne o zrušení tohoto rozhodnutí. V případě, že již insolvenční soud vydal rozhodnutí o úpadku, nebo již nabylo právní moci jiné rozhodnutí o insolvenčním návrhu, pak insolvenční soud o zpětvzetí insolvenčního návrhu rozhodne tak, že je neúčinné.⁶⁵

Jestliže podávalo insolvenční návrh vícero věřitelů, pak rozhodne insolvenční soud o zastavení řízení pouze u těch věřitelů, kteří jimi podaný insolvenční návrh vezmou zpět a vůči ostatním bude řízení pokračovat. K tomuto se vyslovil též Vrchní soud v Praze, když uvádí „podle § 130 odst. 2 insolvenčního zákona platí, že je-li insolvenčních navrhovatelů více a insolvenční návrh vezme zpět jen některý z nich, insolvenční soud řízení zastaví jen ve vztahu k navrhovateli, který vzal návrh zpět. Toto ustanovení dopadá i na situace, kdy další insolvenční návrh je podán až poté, kdy insolvenční soud rozhodl o zastavení řízení, samozřejmě za předpokladu, že nový navrhovatel podá včas odvolání ve smyslu § 107 odst. 3 insolvenčního zákona, jak tomu bylo i v souzené věci. Pro výsledek odvolacího řízení je tak rozhodující stav v době rozhodování odvolacího soudu (§ 154 odst. 1 a § 167 odst. 1 o.s.ř.), kdy není pochyb o tom, že odvolatel je již účastníkem insolvenčního řízení v postavení dalšího navrhovatele, a proto je namíste řízení zastavit jen vůči tomu navrhovateli, který vzal svůj návrh zpět a deklaroval tak, že již účastníkem řízení, na rozdíl od odvolatele, být nehodlá.“⁶⁶

⁶⁴ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014, 223 s. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9.

⁶⁵ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 24/2009 ze dne 21. 1. 2009

⁶⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 98/2009 ze dne 10. 3. 2009

2.6.3 Zamítnutí insolvenčního návrhu

Ustanovením § 143 IZ jsou stanoveny čtyři podmínky, pro něž může být insolvenční návrh zamítnut, když těmito jsou:

- a) nejsou zákonem stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku, když v tomto případě se bude jednat o takové insolvenční návrhy, které budou směřovány proti osobám, kterou jsou zcela nebo za určitých okolností vyňaty z působnosti IZ
- b) jedná-li se o věřitelský insolvenční návrh, kdy nebude osvědčeno, že navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku pohledávku po splatnosti. K tomuto nutno dodat, že jestliže je dlužník zavázán několika věřitelům v postavení společným a nerozdílným, pak není splněna podmínka existence více věřitelů. *„Má-li dlužník splnit peněžitý závazek více věřitelům společně a nerozdílně, není tím ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 věty první ZKV splněna podmínka více věřitelů dlužníka.“*⁶⁷
- c) v případě, že dlužník osvědčí, že jeho platební neschopnost vznikla v důsledku protiprávního jednání třetí osoby a současně doloží, že platební neschopnost odvrátí ve lhůtě do 3 měsíců po splatnosti jeho peněžitých dluhů. Nejvyšší soud ČR při své rozhodovací praxi ustanovení § 143 odst. 3 IZ podpořil a zároveň zpřesnil, když ve svém usnesení uvádí, že *„možností zamítnout insolvenční návrh věřitele, přestože se dlužník v úpadku ve formě platební neschopnosti nachází, je dlužník chráněn před dopady platební neschopnosti způsobené mu protiprávním jednáním třetí osoby. Taková ochrana je však časově omezena. Jako důvod zamítnutí insolvenčního návrhu může být závěr, že platební neschopnost dlužníka způsobilo protiprávní jednání třetí osoby, použít jen osvědčí-li dlužník, že (takto vzniklou) platební neschopnost bude schopen odvrátit do tří měsíců od splatnosti svých peněžitých závazků. Jinak řečeno, zda se dlužník dostal do úpadku přičiněním třetí osoby, je v insolvenčních poměrech významné je z pohledu § 143 odst. 3 IZ, ve lhůtách v tomto ustanovení uvedených.“*⁶⁸

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 1121/2004 ze dne 30. 1. 2007

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 21/2010 ze dne 29. 6. 2011

- d) jestliže je dlužníkem právnická osoba, jejíž veškeré dluhy převzal či se za ně zaručil stát či vyšší územní samosprávný celek, a to v období po zahájení insolvenčního řízení.

Dlužno dodat, že zamítnutí insolvenčního návrhu nezakládá negativní podmínku řízení rei iudicatae ve smyslu ustanovení § 159a odst. 4 OSŘ a nic tedy eventuálně nebrání v tom, aby byl pro totožnou pohledávku podán insolvenční návrh nový.

Naopak důvodem pro zamítnutí insolvenčního návrhu nemůže být skutečnost, že majetek dlužníka nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení, a to ani přesto, že je to zcela zřejmé.

2.7 Rozhodnutí o úpadku

Při rozhodování o úpadku se řídí insolvenční soud stavem v době vyhlášení rozhodnutí o úpadku v souladu ustanovením § 154 odst. 1 OSŘ ve spojení s ustanovením § 167 odst. 2 OSŘ, když o úpadku insolvenční soud rozhoduje usnesením.⁶⁹

Dle ustanovení §136 odst. 1 IZ vydá insolvenční soud rozhodnutí o úpadku dlužníka, bylo-li osvědčeno či provedeným dokazováním zjištěno, že dlužník je v úpadku či hrozícím úpadku. K tomuto lze zmínit citaci z usnesení Vrchního soudu v Praze, v němž bylo opětovně zopakováno, že soud rozhodne o úpadku pouze za situace, kdy bude zjištěno, že dlužník v úpadku je, či že mu úpadek hrozí. „*Ve vztahu k bodu I. výroku považoval odvolací soud dále za nutné opětovně připomenout, že vydání rozhodnutí o úpadku je dle § 136 odst. 1 insolvenčního zákona podmíněno zjištěním, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí. Zatímco závěr, že je v úpadku, dlužník v odvolání popíral [a s tímž názorem vyjádřeným v insolvenčním návrhu navrhovatele a) v řízení před soudem prvního stupně polemizoval], opakovaně v řízení před soudem tvrdil, že mu úpadek hrozí. Jinými slovy, pokud by v řízení nebyl osvědčen úpadek dlužníka v jedné ze zákonem stanovených forem, byl by i tak insolvenční soud povinen vydat rozhodnutí o úpadku dlužníka.*“⁷⁰

Obligatorní náležitosti takového rozhodnutí pak udává ustanovení § 136 odst. 2 IZ, dle něhož musí obsahovat:

⁶⁹ OSŘ se na insolvenční řízení použije v souladu ustanovením § 7 IZ, neboť sám insolvenční zákon tuto úpravu vysloveně nestanoví.

⁷⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 249/2009 ze dne 11. 6. 2009

- a) výrok, kterým insolvenční soud oznamuje, že došlo ke zjištění úpadku či hrozícího úpadku dlužníka
- b) výrok, kterým insolvenční soud ustanoví insolvenčního správce
- c) informací o tom, k jakému okamžiku nastávají účinky rozhodnutí o úpadku
- d) výzvu pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky (pokud tak již neučinili), a to ve stanovené lhůtě dvou měsíců⁷¹ (v případě, že bude povoleno řešení úpadku oddlužením pak v souladu s ustanovením § 136 odst. 3 IZ je lhůta zkrácena na 30 dnů), přičemž insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku poučí věřitele o následcích zmeškání lhůty pro podání přihlášek pohledávek⁷²
- e) výzvu pro věřitele, aby bez zbytečného odkladu informovali insolvenčního správce, jaká zajišťovací práva budou z jejich strany uplatňována a upozornění na důsledky nesplnění této výzvy; toto však neplatí v případě, že se jedná o zajišťovací práva, která jsou dostupná z veřejného seznamu

⁷¹ Nutno podotknout, že soud má možnost moderovat délku lhůty pro přihlášení pohledávek, přičemž lhůta nesmí být kratší než 30 dnů a delší než 2 měsíce. K tomuto lze zmínit citaci z rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 3 VSOL 28/2009 ze dne 26. 2. 2009, dle kterého „za důvodnou nelze považovat ani druhou odvolací námitku věřitele v tom směru, že soud měl stanovit maximální možnou lhůtu k podávání přihlášek, tj. lhůtu dvou měsíců. Je věcí insolvenčního soudu, jakou lhůtu k přihlášení pohledávek stanoví ve svém rozhodnutí, soud musí respektovat zákonné rozpětí v tom směru, že lhůta nesmí být kratší 30 dnů a delší dvou měsíců. K této námitce dále nutno uvést, že podle insolvenčního zákona mohli věřitelé dlužníka uplatnit své pohledávky přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení, tedy od 4. 9. 2008. To se podává jednak z již citovaného § 173 odst. 1, věty první IZ, jednak z ustanovení § 110 odst. 1 IZ (podle kterého jsou věřitelé dlužníka oprávněni uplatnit své pohledávky přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení, a to i v případě, že insolvenční soud ještě nezveřejnil výzvu k podávání přihlášek).“

⁷² Lhůta pro podání přihlášek pohledávky do insolvence je procesněprávního charakteru, když toto lze dovodit z ustanovení § 57 OSŘ, jakož toto bylo potvrzeno i konstantní judikaturou, kdy lze například zmínit usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 636/2010 ze dne 14. 9. 2010, dle kterého „lhůta stanovená pro přihlášení pohledávek počala běžet dle § 57 odst. 1 o.s.ř. následujícího dne po nabytí účinnosti rozhodnutí o úpadku, tj. dne 21.5.2010, a její poslední den připadl na 21.6.2010. Vzhledem k tomu, že tato lhůta je lhůtou procesněprávní, je ve smyslu § 57 odst. 3 o.s.ř. zachována, je-li posledního dne lhůty učiněn úkon u soudu nebo podání odevzdáno orgánu, který má povinnost je doručit. Jak vyplývá z obsahu spisu, věřitel Krajskému soudu v Ústí nad Labem zaslal telefaxem dne 21.6.2010 v 15:29 hod. přihlášku své pohledávky. Věřitel tedy svůj procesní úkon-přihlášku pohledávky učinil ve způsobilé formě-telefaxovým podáním a učinil tak včas; lhůta počítaná na dny totiž končí ve 24:00 hod. dne, na který připadl poslední den lhůty. První strana přihlášky byla zaslána soudu v 15:29 hod., druhá v 15:26 hod. a třetí až pátá strana v 15:28 hod. Z první strany přihlášky je zřejmé, že věřitel přihlašoval své pohledávky do insolvenčního řízení dlužníka Patrika Mirgy. Z dalších stran formuláře se podává, že věřitel přihlašuje dvě nezajištěné pohledávky z titulu smluv o poskytnutí úvěru č. 42149141620003 a č. 42032152179001 v celkové výši 124.545,-Kč.“ Případně lze odkázat též na jiná rozhodnutí, např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 3 VSOL 322/2010 ze dne 30. 9. 2009.

- f) určení k jakému dni a na jakém místě se bude konat schůze věřitelů a přezkumné jednání⁷³
- g) uložení povinnosti pro dlužníka, aby pro případ, že dosud tak neučinil, aby předložil insolvenčnímu správci seznam svého majetku a seznam svých závazků

Rozhodnutí o úpadku pak insolvenční soud doručuje insolvenčnímu správci (případně též předběžnému správci), dlužníku, insolvenčnímu navrhovateli a těm osobám, které v průběhu řízení do tohoto přistoupili. Ustanovení § 139 odst. 1 IZ pak stanoví povinnost insolvenčního soudu vyrozumět o vydání rozhodnutí o úpadku dané orgány, když tato povinnost se má za splněnou v případě, že těmto bude zvlášť doručeno rozhodnutí o úpadku.

2.7.1 Účinky rozhodnutí o úpadku

O účincích, které nastávají po vydání rozhodnutí o úpadku, pojednávají ustanovení § 140 až § 140c IZ, přičemž nutno podotknout, že i po rozhodnutí o úpadku i nadále trvají účinky, jež jsou spojeny se zahájením insolvenčního řízení, a dále účinky, které jsou spojeny s vydanými předběžnými opatřeními nařízenými insolvenčním soudem⁷⁴.

I v období po rozhodnutí o úpadku je přípustné, aby došlo k vzájemnému započtení pohledávek mezi dlužníkem a věřitelem za předpokladu, že byly splněny zákonné podmínky pro toto započtení. Tímto postupem pak dochází k redukci pohledávek dlužníka, jež patří do majetkové podstaty a jejichž vymáhání by zasahovalo do stavu majetkové podstaty, když by s tímto vymáháním byl spojen vznik nákladů na toto vymáhání, a dále dochází k redukci přihlášených pohledávek věřitelů. Ustanovení § 140 odst. 3 IZ pak udává, za jakých podmínek není započtení pohledávek přípustné, když těmito jsou:

⁷³ Schůze věřitelů musí být soudem svolána co nejdříve, nejpozději však ve lhůtě 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku. Pro konání přezkumného jednání pak insolvenční soud stanoví termín tak, aby bylo konáno nejpozději ve lhůtě dvou měsíců od uplynutí lhůty stanovené pro přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení, avšak nejdříve po sedmi dnech od uplynutí této lhůty. IZ pak z důvodů zřetele hodných umožňuje insolvenčnímu soudu prodloužit tuto lhůtu. Lhůta pro konání přezkumného jednání v případě, že způsobem řešení úpadku bude oddlužení, je stanovena nejpozději do 30 dnů ode dne uplynutí lhůty k podání přihlášek pohledávky.

⁷⁴ Takto vydaná předběžná opatření však může insolvenční soud i bez návrhu změnit, případně zrušit.

- a) věřitel nepodal pro započitatelnou pohledávku přihlášku své pohledávky za dlužníkem
- b) pohledávka vznikla na základě neúčinného právního úkonu
- c) v době, kdy věřitel nabyl započitatelnou pohledávku, již věděl o dlužníkově úpadku
- d) věřitel doposud neuhradil částku rovnou převýšení započitatelné pohledávky věřitele, která je již po splatnosti

Výše uvedený seznam podmínek, za nichž není přípustné započtení pohledávek, však není taxativním výčtem – insolvenčním zákonem jsou stanoveny další případy, kdy započtení není možné⁷⁵, a dále může být započtení nad rámec výše uvedeného omezeno či vyloučeno předběžným opatřením nařízeným insolvenčním soudem. K započtení a jeho podmínkám se též vyjádřil Vrchní soud v Olomouci, když ve svém usnesení sp. zn. 2 VSOL 106/2009 ze dne 28. 4. 2009 judikoval, co je představováno pod pojmem „započtení“, jakož i rozhodoval o podmínkách takového započtení v insolvenčním řízení. „*Pojem započtení obecně znamená a) způsob zániku závazku (§ 580 OZ) nebo b) jednostranný nebo dvoustranný právní úkon směřující k započtení jako jednu ze zákonných podmínek zániku závazku započtením (dále jen kompenzační úkon). V ustanovení § 140 odst. 2, 3 IZ uvedený pojem započtení je podle odvolacího soudu třeba vyložit jako kompenzační úkon, nikoli jako způsob zániku závazku, přestože v § 140 odst. 2 IZ je uvedeno zákonné podmínky tohoto započtení, což by mohl vést k opačné úvaze, protože pro kompenzační úkon zákon podmínky, s výjimkou obecných náležitostí právního úkonu (§ 34 a násl. OZ) nestanoví, zatímco pro započtení jako způsob zániku závazku ano a mezi těmito podmínkami je i kompenzační úkon (§ 580 OZ). Úprava § 140 odst. 3 písm. a) IZ jako podmínku přípustnosti započtení stanoví přihlášení započitatelné pohledávky v insolvenčním řízení. Při výkladu pojmu zákonné podmínky započtení v § 140 odst. 2 IZ tak, že se jedná o všechny podmínky dle § 580 OZ, by věřitel se započitatelnou pohledávkou musel ve lhůtě podle zákona tuto pohledávku nejen přihlásit, ale nejpozději do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku by musel učinit i*

⁷⁵ Například není přípustné započtení pohledávek za trvání moratoria, když toto vyplývá z ustanovení § 122 odst. 3 IZ, nebo v případě povolení reorganizace v období od zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku do té doby, dokud nenabude právní moci usnesení, jímž byl schválen reorganizační plán.

kompenzační úkon. V případech, kdy rozhodnutí o úpadku je spojeno s rozhodnutím o způsobu jeho řešení, by tak zákon navodil situaci, kdy lhůta pro kompenzační úkon, v jehož důsledku by pohledávka zanikla, by musel být učiněn do vydání spojeného rozhodnutí, ale lhůta pro přihlášení téže pohledávky by uplynula až později. Takový výklad, podle něhož by lhůta pro kompenzační úkon, v jehož důsledku by započitatelná pohledávka zanikla, skončila dříve než lhůta k přihlášení téže pohledávky, také s ohledem na sankce stíhající přihlášení neexistující pohledávky (§ 178 IZ), se odvolacímu soudu nejeví rozumný. Při takovémto výkladu by zákon v případě, že s rozhodnutím o úpadku je spojeno rozhodnutí o způsobu jeho řešení, dával věřitelům možnost přivodit zánik jejich pohledávky započtením jen v relativně krátké lhůtě (v případě dlužnického insolvenčního návrhu jen 15 dnů od podání návrhu), zatímco v případě, že o úpadku by bylo rozhodnuto samostatným rozhodnutím, by tato lhůta byla podstatně delší (30 dnů, respektive 3 měsíce od rozhodnutí o zjištění úpadku, § 149 odst. 1, 2 IZ).⁷⁶

Účinky vydání rozhodnutí o úpadku mají vliv na probíhající řízení, a to od okamžiku zveřejnění tohoto rozhodnutí ve veřejně dostupném insolvenčním rejstříku. „Podle právní úpravy od 1. 1. 2014 se rozhodnutím o úpadku přerušují soudní a rozhodčí řízení:

- o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou
- o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, na které mají v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, anebo
- o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojí.“⁷⁷

K přerušení řízení dochází ze zákona, když k tomuto není potřeba vydávat jakékoliv další rozhodnutí.

Ustanovení § 140b IZ zakazuje vydat rozhodnutí v jiných soudních nebo rozhodčích řízeních rozhodnout o pohledávkách, jakož i jiných právech, jež se týkají majetkové podstaty a které mohou být uplatněny v rámci insolvenčního řízení přihláškou pohledávky, či na ně insolvenční soud jako na přihlášené pohlíží nebo jde o pohledávky,

⁷⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 106/2009 ze dne 28. 4. 2009

⁷⁷ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014, 243 s. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9.

kteře nejsou v rámci insolvenčního řízení uspokojovány.⁷⁸ K rozhodnutím, která by byla vydána i přes výše uvedený zákaz, se v rámci insolvenčního řízení nepřihlíží.

V období, po které trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze v souladu s ustanovením § 140c IZ zahájit rozhodčí a soudní řízení o takových pohledávkách a právech, které se týkají majetkové podstaty a mají být v rámci insolvenčního řízení uplatněny přihláškou pohledávky, či na něž insolvenční soud pohlíží jako na přihlášené. Výjimku z tohoto tvoří pohledávky, které se v rámci insolvenčního řízení neuspokojují nebo o pohledávky, jež jsou předmětem incidenčního sporu. K tomuto rozhodoval Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku sp. zn. 29 Cdo 3963/2011 ze dne 26. 1. 2012, když judikoval, že „řízení o žalobě podané věřitelem po zahájení insolvenčního řízení soud zastaví po právní moci rozhodnutí o úpadku, je-li předmětem žaloby pohledávka, kterou věřitel mohl přihlásit do insolvenčního řízení (§ 104 odst. 1 o. s. ř., § 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), přičemž to platí i tehdy, byl-li již prohlášen konkurs na majetek dlužníka (R 4/2012). Tento závěr příleřavě vychází z toho, že jakmile nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, zakládá zákaz obsažený v § 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona nedostatek podmínek (§ 103 o. s. ř.) k vedení řízení o žalobě podané věřitelem v rozporu s tímto zákazem. Okamžik, kdy je v insolvenčním řízení postaveno najisto, že přihlášené pohledávky (včetně těch, jež přihlásili zajištění věřitelé) budou uspokojovány v insolvenčním řízení podle pravidel zakotvených v insolvenčním zákoně, se pojí právě s právní moci rozhodnutí o úpadku. Od právní moci rozhodnutí o úpadku je uvedený nedostatek podmínky řízení nedostatkem neodstranitelným a je namíste postup dle § 104 odst. 1 o. s. ř. Dokud není vyjasněno, zda zahájené insolvenční řízení bude ve své první fázi ukončeno pravomocným rozhodnutím o dlužníkově úpadku, je naopak povinností obecného soudu, u něž byla podána žaloba odporující pravidlu obsaženému v § 109 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona, ponechat řízení o žalobě v klidu (nečinit žádné procesní úkony, případně řízení přerušit).“

Prohlášením konkursu je taktěž ovlivňován výkon rozhodnutí a exekuce, když v souladu s ustanovením § 140e odst. 1 IZ nelze v době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku zahájit nebo nařídít výkon rozhodnutí či exekuci, která by

⁷⁸ Dle ustanovení § 140b věta za středníkem IZ „To neplatí, jde-li o pohledávky věřitelů na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka.“

postihovala majetek, jež je ve vlastnictví dlužníka, jakož i majetek jiný, který náleží do majetkové podstaty.⁷⁹

2.8 Rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku

Insolvenční soud rozhodne v období před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku o tom, že dlužník není v úpadku, a to i bez návrhu, jestliže se zjistí:

- a) ani poté, co bylo rozhodnuto o dlužníkově úpadku, nebylo osvědčen jeho úpadek,
- b) není věřitel, který by svou pohledávku uplatnil přihláškou pohledávky do insolvenčního řízení a veškeré pohledávky za majetkovou podstatou a ty, které jsou jim na roveň postaveny, jsou uspokojeny,
- c) byl podán dlužníkem návrh na takové rozhodnutí a k tomuto předložil listinu, která je opatřena souhlasem (resp. úředně ověřeným podpisem) všech věřitelů a insolvenčního správce.

Výše uvedený seznam je taxativním výčtem důvodů, pro které lze vydat rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku. Z těchto stejných důvodů lze i bez návrhu zrušit prohlášený konkurs na majetek dlužníka – o tomto však bude pojednáno dále v rámci mé práce.

⁷⁹ S ohledem na to, že ke dni 1. 1. 2014 nabyla účinnost velká novela insolvenčního zákona, která toto ustanovení zcela změnila, co se týče přechodného ustanovení, rozhodoval k tomuto Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení sp. zn. 29 NSCR 110/2015 ze dne 30. 11. 2015, když uvedl, že „*Ustanovení § 140e insolvenčního zákona zakazuje nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, které by postihovaly majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, i pro ta insolvenční řízení, v nichž i v době od 1. 1. 2014 trvají účinky rozhodnutí o úpadku vydaných před 1. 1. 2014*“

3. Způsoby řešení úpadku a jeho stanovení

V případě, že se skutečně osvědčí, že je dlužník v úpadku, poté bude na snaze, aby mezi věřiteli došlo k dohodě, jakým způsobem bude zjištěný úpadek řešen, přičemž je zřejmé, že tato otázka nebude mít vždy jednoznačnou a jednoduchou odpověď.

Ustanovení § 4 odst. 1 IZ stanovuje tři způsoby řešení úpadku, kterými jsou:

- a) prohlášení konkursu na majetek dlužník,
- b) povolení reorganizace,
- c) povolení oddlužení,

přičemž k těmto výše uvedeným insolvenční zákon ve zmíněném ustanovení dále upravuje pod písm. d) zvláštní způsob řešení úpadku ve vztahu k určitým institucím nebo pro dané druhy případů.

Insolvenční zákon přinesl dlužníkům řešení úpadku více způsoby, naproti zákonu o konkursu a vyrovnání. Způsoby řešení úpadků lze rozdělit do dvou základních skupin, když reorganizaci a oddlužení lze považovat za sanační způsoby řešení úpadku. Konkurs je pak považován za likvidační způsob řešení úpadku.

Někteří autoři přijímají názor, že za další způsob řešení úpadku je možné považovat moratorium⁸⁰, avšak vzhledem ke skutečnosti, že za období, po které je vyhlášeno moratorium nelze vydat rozhodnutí o úpadku, nelze jej považovat za této situace jako způsob řešení úpadku, nýbrž jako ochranu před úpadkem. Moratorium lze spíše tedy považovat za způsob řešení nepříznivé finanční situace dlužníka, kdy je tomuto poskytnut čas, aby takto nastalou situaci vyřešit vlastními silami – pokračování v produktivní činnosti dlužníka a tímto získat co nejvíc finančních prostředků za užití co nejnížší částky nákladů, jak finančních a právních. Tímto krokem je pak taktéž splněna povinnost podat insolvenční návrh ve smyslu ustanovení § 98 IZ, tedy dlužník se tímto krokem vyhne trestnímu stíhání.

V další části své práce se budu výše uvedeným jednotlivým způsobům řešení úpadku podrobně věnovat. Pro účely této práce se přikláním spíše ke konzervativnímu názoru a moratorium nebudu zahrnovat do způsobů řešení úpadku.

⁸⁰ KOZÁK, J.; BUDÍN P.; DADAM, A.; PACHL, L. : Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 9

4. Konkurs

Jedním z nejčastějších a nejznámějších způsobů řešení úpadku u právnických osob a fyzických osob - podnikatelů je bezpochyby konkurs. Právní úprava konkursu uvedena v insolvenčním zákoně navazuje na právní úpravu, jež byla obsažena v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Insolvenční zákon definuje konkurs jako „*způsob řešení úpadku spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak.*“⁸¹

Pro další přiblížení pojmu „konkurs“ je namísto zmínit definici, dle které „*konkurs je způsobem řešení úpadku, který spočívá na principu zpeněžení veškerého majetku dlužníka a poměrného rozdělení výnosu tohoto zpeněžení mezi zjištěné pohledávky věřitelů dlužníka. Neuhrazené pohledávky věřitelů pak po skončení konkursního řízení obecně nezanikají a věřitelé se jich mohou po dlužníkovi nadále domáhat.*“⁸²

Na základě výše uvedeného lze tedy shrnout, že v případě konkursu se jedná o univerzální způsob řešení úpadku, který je vhodný pro veškeré typy dlužníků (tedy jak právnické osoby, fyzické osoby-podnikatele i fyzické osoby-nepodnikatele). Cílem konkursu je zpeněžení veškerého majetku, který dlužník vlastní tak, aby byly pohledávky přihlášených věřitelů uspokojeny buď zcela, nebo v co nejvyšší možné míře z majetku dlužníka poměrným způsobem. Jedná se o likvidační formou řešení úpadku, když v případě právnických osob jde o faktickou likvidaci dlužníka, na rozdíl od fyzických osob, v jejichž případě není po skončení konkursu faktická likvidace reálná. „*Likvidační povaha tohoto způsobu řešení úpadku je spatřována v tom, že z ekonomického pohledu spočívá konkurs především v ukončení aktivity insolventního subjektu, zafixování a verifikaci jeho předinsolvenčních dluhů (děje se tak prostřednictvím procesu přihlašování pohledávek věřitelů procesně pevně daným postupem a následně soudním přezkumem těchto pohledávek doplněným elektivně finální verifikací pohledávek v rámci incidenčních sporů a následně v kontrolovaném prodeji aktiv, jehož výtěžek je poměrně rozdělen věřitelům. V případě, korporací jejich podnikatelský život nepokračuje a*

⁸¹ Ustanovení § 244 IZ

⁸² KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN a Lukáš PACHL. *Insolvenční právo, aneb, Osobní bankroty začínají*. 1. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, 129 s. ISBN 978-80-87001-10-3.

*dochází k jejich exitu z trhu završenému evidenčním výmazem z obchodního rejstříku.*⁸³

Dle výše uvedeného lze shrnout, že dlužník - právnická osoba často po skončení konkursu zaniká s tím, že věřitelé ztrácí možnost uplatnit jakkoli své pohledávky. Oproti tomu dlužník – fyzická osoba po skončení konkursu fakticky nezaniká, avšak přetrvávají i nadále závazky, jež nebyly uspokojeny v rámci insolvenčního řízení a fyzická osoba je často nemajetná a dalším narůstáním dlužných částek dochází k pomalé likvidaci fyzické osoby jako člena společnosti.

Jak již bylo v mé práci uvedeno, insolvenční řízení je zahajováno na návrh – v případě konkursu je oprávněn tento návrh podat jak dlužník, tak kterýkoliv dlužníkův věřitel. Pokud však bude podávat insolvenční návrh věřitel, je nutné, aby prokázal, že dlužník je v úpadku a aby tato svá tvrzení podložil.

4.1 Nepatrný konkurs

Insolvenční soud rozhodne o nepatrném v konkursu v případě, že je dlužníkem fyzická osoba, nikoliv podnikatel, jehož celkový obrat dle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví nepřesahuje v účetním období předcházející období prohlášení konkursu 2.000.000,- Kč. Další podmínkou pro rozhodnutí o nepatrném konkursu je skutečnost, že dlužník, nemá více jak 50 věřitelů.

Za předpokladu, že dojde k naplnění výše uvedených podmínek, insolvenční soud může rozhodnout o nepatrném konkursu i bez návrhu, když takto může učinit společně s prohlášením konkursu nebo v kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení poté, co bude prohlášen konkurs na majetek dlužníka. Naopak, pokud kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení vyjde najevo, že nejde o nepatrný konkurs, insolvenční soud rozhodnutí, jímž byl prohlášen, bezodkladně zruší.

4.2 Účinky prohlášení konkursu

O prohlášení konkursu na majetek dlužníka rozhoduje insolvenční soud v souladu s ustanovením § 88 IZ usnesením. Zveřejněním tohoto usnesení ve veřejně dostupném insolvenčním rejstříku nastává několik dopadů, jež jsou s prohlášením konkursu spojeny – tedy účinky, které nastávají prohlášením konkursu a trvají do jeho skončení. Účinky

⁸³ SIGMUND, Adam. (Ne)poctivý záměr v sanačních formách insolvenčního řízení. *Bulletin-advokacie.cz* [online]. 2016, **2016**(7), 6 [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nepoctivy-zamer-v-sanacnich-formach-insolvencniho-rizeni?browser=full>

prohlášení konkursu dopadají především na oblast majetkové dispozice, závazkových práva probíhajících řízení – tyto účinky jsou pak upraveny ustanovením § 245 a násl. IZ.

4.2.1 Účinky na majetkovou dispozici

Stěžejní úpravu týkající se dispozice s majetkem dlužníka nalezneme v ustanovení § 246 IZ, dle kterého přechází okamžikem prohlášení konkursu oprávnění nakládat s majetkovou podstatou na insolvenčního správce. Práva a povinnosti, které souvisejí s majetkem ve vlastnictví dlužníka, vykonává insolvenční správce, jejichž demonstrativní výčet je obsažen v ustanovení § 246 IZ. V případě, kdy dlužník učiní jakékoliv právní úkony poté, co bylo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přeneseno na insolvenčního správce, jsou tyto úkony v souladu s ustanovením § 246 odst. 2 IZ proti věřitelům neúčinné ze zákona. „*Právní úkon, kterým dlužník po prohlášení konkursu odmítne přijetí daru nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl.*“⁸⁴

Veškeré jednostranné právní úkony dlužníka, týkající se majetkové podstaty, zanikají prohlášením konkursu, především pak dlužníkovy příkazy, pověření a plné moci včetně prokury, pokud zákon nestanoví jinak. Dle ustanovení § 252 odst. 3 IZ prohlášení konkursu nemá samo o sobě za následek zánik pověření a plných mocí udělených ze strany dlužníka pro insolvenční řízení. Prohlášením konkursu však zanikají nepřijaté návrhy na uzavření smlouvy, týkající se majetkové podstaty, jakož i dlužníkovy přijetí návrhu smluv. Pouze insolvenční správce je oprávněn přijmout v době od prohlášení konkursu takové návrhy smluv, které do té doby dlužník nepřijal.

Prohlášením konkursu provoz dlužníkovy podniku nekončí, když naopak právní úprava umožňuje pokračování provozu dlužníkovy podniku, a to zejména z ekonomických důvodů. Provoz dlužníkovy podniku je ukončen v souladu s ustanovením § 261 odst. 2 IZ prodejem podniku jednou smlouvou v rámci zpeněžení majetkové podstaty a rozhodnutím insolvenčního soudu, jež bude vydán na návrh insolvenčního správce.

⁸⁴ Ustanovení § 246 odst. 4 IZ.

4.2.2 Účinky na závazkové vztahy

Prohlášením konkursu na majetek dlužníka přecházejí práva a povinnosti související s majetkem dlužníka na insolvenčního správce, přechází tak na insolvenčního správce též oprávnění k vymáhání pohledávky ve prospěch majetkové podstaty – je tak jedinou oprávněnou osobou pro podání žaloby k vymáhání nároku dlužníka, jakož i zahrne do majetkové podstaty dobrovolné plnění ze strany třetích osob vůči dlužníkovi, které bylo poskytnuto po prohlášení konkursu. V souladu s ustanovením § 250 IZ se považují nesplacené pohledávky dlužníka za splacené.

V případě fixních smluv, u nichž bylo dohodnuto, že bude předmět plnění v tržní ceny dodán ve stanovené lhůtě a tato nastala nebo uplynula po prohlášení konkursu, věřitel je oprávněn požadovat náhradu škody způsobené tím, že nebyl dlužníkem závazek splněn. Věřitel však nemůže požadovat splnění závazku. Výše škody bude představovat rozdíl mezi cenou dohodnutou a cenou tržní, která je platná ke dni účinnosti prohlášení konkursu v daném místě plnění, přičemž škodu uplatňuje věřitel přihláškou pohledávky ve lhůtě 30-ti dnů od prohlášení konkursu.

Pokud existují nějaké smlouvy o výpůjčce uzavřené dlužníkem, je insolvenčnímu správci dána v souladu s ustanovením § 255 IZ možnost požadovat navrácení věci, a to i přesto, že ještě neuplynula sjednaná doba zapůjčení.

4.2.3 Nájemní a podnájemní smlouvy

Prohlášením konkursu opravňuje insolvenčního správce vypovědět nájemní či podnájemní smlouvu, kterou uzavřel dlužník v postavení pronajímatele, nájemce nebo podnájemce, a to ve lhůtě stanovené zákonem, případně smlouvou⁸⁵. Ustanovení § 256 odst. 1 IZ určuje podmínku délky výpovědní lhůty, která nesmí být delší než tři měsíce. V případě nájmu, u nějž dlužník vystupuje na straně pronajímatele, je insolvenční správce povinen postupovat v souladu s ustanovením § 2288 NOZ, v němž jsou upraveny důvody, pro něž je možné dát nájemci výpověď z nájmu.

Výše uvedeným oprávněním, jež je umožňuje insolvenčnímu správci vypovědět nájemní či podnájemní smlouvy, se zákonodárce snaží v případech, kdy dlužník stojí na straně pronajímatele docílit snazšího zpeněžení věci tak, aby nebyla zatížena nájemním

⁸⁵ Insolvenční správce je oprávněn takto učinit i v případě, že byl nájem či podnájem sjednán smlouvou na dobu určitou.

či podnájemním vztahem. Naopak v případě, že dlužník je nájemcem či podnájemce v daném vztahu, pak je zde dána snaha o snížení výdajů majetkové podstaty⁸⁶.

V případě, že insolvenční správce v zastoupení dlužníka jako pronajímatele vypoví nájemní smlouvu, jež byla uzavřena na dobu určitou, a nájemce by byl nepřiměřeně dotčen na svých oprávněných zájmech, případně mohl-li by utrpět značnou škodu či ji už utrpěl, dává mu ustanovení § 256 odst. 2 IZ ve lhůtě 15-ti dnů od doručení výpovědi nájemní smlouvy navrhnout insolvenčnímu soudu, aby výpověď zrušil.

Má-li pronajímatel vůči dlužníkovi pohledávku na nájemném či jiné úhrady⁸⁷ za období před prohlášením konkursu, je oprávněn ji uplatnit pouze prostřednictvím přihlášky pohledávky dle ustanovení § 174 IZ ve lhůtě stanovené zákonem, a to i v případě, že jde o nájemné či jinou úhradu hrazenou předem, když tato bude přihlášena v souladu s ustanovením § 256 odst. 3 IZ jako pohledávka, jež je vázána na splnění odkladací podmínky⁸⁸.

Insolvenční zákona naopak nepovoluje vypovědět nájemní či podnájemní smlouvu, v níž dlužník vystupuje jako nájemce či podnájemce, pro případ, že je dlužník v prodlení s úhradou nájemného a jiných úhrad ani není možnost vypovědět smlouvu z důvodu, že došlo ke zhoršení majetkových poměrů dlužníka.

Odstoupení od nájemní smlouvy upravuje ustanovení § 258 IZ, dle kterého *„nebyl-li v době prohlášení konkursu ještě předán předmět nájmu, podnájmu nebo výpůjčky, může insolvenční správce i druhý účastník smlouvy od smlouvy odstoupit; učiní-li tak insolvenční správce, může se druhý účastník smlouvy domáhat náhrady škody způsobené předčasným ukončením smlouvy přihláškou pohledávky, a to nejpozději do 30 dnů ode dne odstoupení od smlouvy. Každá ze smluvních stran je povinna druhému účastníku smlouvy do 10 dnů poté, co k tomu byla vyzvána, sdělit, zda od smlouvy odstupuje; jestliže tak neučiní, právo odstoupit od smlouvy podle tohoto ustanovení jí zaniká.“*

⁸⁶ Je však zřejmé, že půjde-li o případ fyzické osoby, která užívá byt na základě nájemní smlouvy a nemá jinou možnost k bydlení, pak nebude insolvenční správce dlužníka vypovídat nájemní smlouvu, aby snížil náklady majetkové podstaty. Z tohoto je zřejmé, že je insolvenčnímu správci pouze dána možnost nájemní a podnájemní smlouvy vypovědět, není to však povinnost.

⁸⁷ Zde se mají na mysli například náklady za služby s nájmem spojené – například vodné, stočné, poplatky za elektrickou energii.

⁸⁸ Dle ustanovení § 173 odst. 3 IZ

Ustanovení insolvenčního zákona týkající se nájemních a podnájemních smluv, tzn. ustanovení § 256 až § 258 IZ, se užije též přiměřeně pro smlouvy leasingové a smlouvy o koupi najaté věci⁸⁹.

4.2.4 Smlouvy o vzájemném plnění

Ustanovení § 253 IZ upravuje osud smluv o vzájemném plnění. „*Nebyla-li smlouva o vzájemném plnění včetně smlouvy o smlouvě budoucí v době prohlášení konkursu ještě zcela splněna ani dlužníkem ani druhým účastníkem smlouvy, insolvenční správce může smlouvu splnit místo dlužníka a žádat splnění od druhého účastníka smlouvy nebo může odmítnout plnění.*“⁹⁰

Pokud se insolvenční správce nevyjádří ve lhůtě 30 dnů od prohlášení konkursu, že bude smlouva o vzájemném plnění splněna, je zde ustanovením § 253 odst. 2 IZ stanovena fikce, že odmítl plnění⁹¹ – do této doby pak nemůže druhá smluvní strana od této smlouvy odstoupit, pokud v této není ujednáno jinak. Otázkou je, jak se insolvenční zákon vypořádá s termínem „*odmítl plnění*“ pro případ, že není možné bez dalšího plnění přerušit a dlužník, potažmo insolvenční správce jako osoba s dispozičním oprávněním, má dokonce i po ukončení smlouvy zákonnou povinnost za poskytování plnění hradit, když věřitel nemá možnost přerušit dodávku služeb.⁹²

⁸⁹ Ustanovení § 259 IZ

⁹⁰ Ustanovení § 253 odst. 1 IZ

⁹¹ V případě, že insolvenční správce odmítne plnění, je účastník oprávněn uplatňovat náhradu škody tím způsobené přihláškou pohledávky, a to ve lhůtě nejpozději 30 dnů ode dne, kdy bylo plnění odmítnuto.

⁹² K tomuto si dovoluji uvést následující příklad ze své praxe, k němuž jsme doposud nenalezli správné řešení, neboť insolvenční zákon s takovou možností nepočítá:

Mezi dlužníkem a věřitelem byla uzavřena smlouva o dodávce vody a odvádění odpadních vod v souladu se zákonem č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu (pro odběrné místo XY. Věřitel jako vlastník nebo provozovatel vodovodu a kanalizace dodává na základě této smlouvy vodu na sjednanou adresu odběrného místa, jakož i z této odvádí odpadní vody a dlužník se zavázal touto smlouvou hradit za tyto služby úplat. Na majetek dlužníka byl prohlášen konkurs, odběrné místo bylo insolvenčním správcem sepsáno do majetkové podstaty. Lze tedy vyčkávat, jak se insolvenční správce vyjádří ke smlouvě – nevyjádří-li se, odmítá plnění. Dle ustanovení § 2 odst. 6 zákona o vodovodech a kanalizacích je však odběratelem vlastník nemovitosti, jež je připojená na vodovod či kanalizaci (dle dostupné judikatury tato definice odběratele platí bez ohledu, zda má uzavřenou smlouvu o dodávce vody a odvádění odpadních vod a je dána povinnost hradit za dodávku vody a odvádění odpadních vod). Provozovatel/vlastník vodovodů a kanalizací je oprávněn přerušit dodávku vody z důvodů stanovených zákonem o vodovodech a kanalizacích – tedy v případě, že je to technicky možné, mohl by přerušit dodávku vody, avšak jak bude postupováno v případě, že přerušení dodávky vody technicky nebude možné (vyjma odpojení nemovitosti od vodovodu) a v případě odvádění odpadních vod, když kanalizaci nemá vlastník/provozovatel možnost technicky zavřít. Další překážku spatřuji při úhradě pevné složky vodného a stočného (výkladové stanovisko Ministerstva zemědělství vyslovilo názor, že tuto je povinen hradit odběratel i v případě, že došlo k přerušení dodávky vody), či při odvádění srážkových vod z odběrného místa. Tento případ je velice specifický, setkala jsem se s ním při výkonu své praxe a prozatím existují různé pohledy insolvenčních správců na danou věc, avšak

Ustanovení § 253 odst. 2 věty za středníkem IZ nemůže věřitel odstoupit od uzavřené smlouvy do doby, dokud neuběhne již výše zmíněná lhůta pro vyjádření insolvenčního správce ke splnění smlouvy (případně fikce odmítnutí plnění).

Blíže k problematice smluv o vzájemném plnění rozhodoval Nejvyšší soud ČR, který ve svém rozsudku sp. zn. 29 ICdo 20/2012 ze dne 31. 10. 2014 uvedl, že se smlouvou o vzájemném plnění rozumí vedle smlouvy o smlouvě budoucí taktéž smlouvě kupní, směnná a o dílo, přičemž úprava uvedená v ustanovení § 253 IZ nahrazuje příslušná ustanovení hmotného práva týkající se odstoupení od takto uzavřené smlouvy pro její neplnění v období před prohlášením konkursu. „*Je-li smlouva o vzájemném plnění ke dni prohlášení konkursu na majetek jedné ze stran smlouvy (dlužníka) zcela splněna druhou stranou smlouvy, nemůže druhá strana smlouvy od smlouvy odstoupit proto, že dlužník před prohlášením konkursu sám řádně a včas nesplnil (a v důsledku prohlášení konkursu již nesplní) své povinnosti z této smlouvy, a to bez zřetele k tomu, zda smlouva obsahuje ujednání o právu odstoupit od smlouvy. Nebyla-li smlouva o vzájemném plnění v době prohlášení konkursu na majetek dlužníka ještě zcela splněna ani dlužníkem ani druhou stranou smlouvy, může druhá strana smlouvy od této smlouvy po prohlášení konkursu odstoupit, jen je-li právo od smlouvy odstoupit ve smlouvě ujednáno.*“⁹³

Věřiteli je dána insolvenčním zákonem dána možnost v případě, že insolvenční správce odmítne plnění, přihlásit škodu, která mu tímto postupem vznikne, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy dojde k odmítnutí plnění.

rozhodnutí soudu v tomto směru zatím absentuje. Jedinou variantu pro vyřešení této situace zatím spatřuji v odpojení nemovitosti od vodovodu a kanalizace, avšak tímto je znehodnocována nemovitost a snižuje se její cena – tedy i majetková podstata, a dále toto odpojení vyžaduje nemalé náklady na provedení – tedy další případný zásah do majetkové podstaty dlužníka. Na tuto problematiku je možné pohlízet tak, že by dlužné částky na vodném a stočném byly hrazeny z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty, avšak Vrchní soud v Praze ve svém usnesení 1 VSPH 2234/2013-B-57 ze dne 30. 1. 2014 konstatoval, že vodné nemůže jít k tíži zajištěného věřitele, neboť jde o spotřebované vodné dlužníkem a je to tedy jím zužitkovaná služba – je tedy pohledávkou za majetkovou podstatou, avšak nelze tuto uhradit z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty. Většinou však, pokud dojde k vyplacení výtěžku zpeněžení v majetkové podstatě, nezbývá v majetkové podstatě žádná hodnota, kterou by mohly být uhrazeny tyto vzniklé pohledávky. Bohužel na tuto problematiku není jednotný názor, každý insolvenční správce a každý insolvenční soud má na tuto problematiku jiný právní názor, proto řešení této situace probíhá v různých rovinách.

Na základě výše uvedeného jsem se snažila pouze demonstrovat, jaký problém přinesla novela insolvenčního zákona, když nahradila původní znění ustanovení § 253 odst. 2 IZ, který upravoval, že nevyjádří-li se insolvenční správce, pak platí, že od smlouvy odstoupil – odmítnutí plnění však neznamená zánik uzavřené smlouvy a pokud nelze přerušit dodávání služeb, tato smlouva je i nadále v platnosti.

⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 20/2012 ze dne 31. 10. 2014

4.2.5 Provoz dlužníkovy obchodní závodu

Předně k tomuto tématu nutno uvést, že insolvenční zákon užívá i nadále terminologii dle SOZ, jež byl účinný do 31. 12. 2013, když nabytím účinnosti NOZ byl pojem „podnik“ nahrazen pojmem „obchodní závod“. Ačkoli IZ prošel od nabytí účinnosti NOZ několika novelami, nebyla ze strany zákonodárců terminologie doposud sjednocena.

Dle NOZ, konkrétně v ustanovení § 502, je definován obchodní závod jako *„organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.“*

Prohlášení konkursu na majetek dlužníka není důvodem pro skončení provozu dlužníkovy obchodní závodu, ledaže zvláštní právní předpis stanoví jinak⁹⁴. Provoz dlužníkovy obchodní závodu v období od prohlášení konkursu má význam v případě, že je prospěšný pro majetkovou podstatu – tedy v případě, že provoz přinese výnosy, přičemž náklady na provoz nepřesahují výši výnosů nebo v případě, že provoz obchodní závodu zvýší kupní cenu oproti stavu, kdy by se prodával obchodní závod, jež není provozován.

Insolvenční zákon stanoví ve svém ustanovení § 261 odst. 2, že provoz dlužníkovy obchodní závodu končí prodejem jeho prodejem⁹⁵ či rozhodnutím insolvenčního soudu, které bude vydáno na návrh insolvenčního správce – v tomto případě se k návrhu na skončení provozování dlužníkovy obchodní závodu vyjadřuje též zvolený věřitelský výbor⁹⁶. Toto vyjádření věřitelského výboru je však pouhým podkladem pro rozhodování insolvenčního soudu a tento jím není zavázán, když je oprávněn rozhodnout o ukončení dlužníkovy obchodní závodu i přes zamítavé stanovisko věřitelského výboru⁹⁷. Při rozhodování o dalším osudu dlužníkovy obchodní závodu, tedy především ve vztahu

⁹⁴ K tomuto lze například uvést ustanovení § 7b odst. 1 písm. e) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii v znění pozdějších předpisů, dle kterého bude ze seznamu advokátů vyškrtnut ten, na jehož majetek byl prohlášen konkurs, a to ke dni nabytí právní moci rozhodnutí o prohlášení konkursu.

⁹⁵ Na základě kupní smlouvy, jež bude uzavřena v rámci zpeněžování majetkové podstaty dlužníka a na jejímž základě bude zpeněžen podnik jako celek.

⁹⁶ Ne vždy je však rozhodující předchozí vyjádření věřitelského výboru, když například za situace, kdy dlužníkův podnik je ztrátový a není jiného východiska, k ukončení provozu dlužníkovy podniku je třeba přistoupit bezodkladně. Za takovéto situace by totiž mohlo dojít ke snižování hodnoty majetkové podstaty, když toto by vedlo ke škodě věřitelů. V případě, že insolvenční soud bude rozhodovat o skončení dlužníkovy podniku bez souhlasu věřitelského orgánu, je nutné zajistit dostatek podkladů pro rozhodnutí.

⁹⁷ Je na insolvenčním soudu, jak se vypořádá v odůvodnění svého rozhodnutí s nesouhlasem věřitelského orgánu.

k dalšímu provozu, je nutné zkoumat faktický stav v době rozhodování soudu, když je zřejmé, že insolvenční soud může rozhodnout o ukončení provozu dlužníkovy obchodního závodu pouze za situace, kdy je plně funkční – lze tedy říci, že je-li dlužníkův obchodní závod z různorodých důvodů mimo provoz ještě předtím, než o takovém postupu rozhodne soud, nemá pak za takové situace insolvenční soud o čem rozhodovat. K tomuto může dojít například z důvodů absence vstupních surovin, zaměstnanců, poškození výrobních prostředků apod. S ukončením provozu dlužníkovy obchodního závodu je spojena též ztráta živnostenského oprávnění, když toto může mít následky pro nabyvatele obchodního závodu, ale i pro dlužníka, když insolvenční soud je oprávněn změnit či zrušit své rozhodnutí o ukončení dlužníkovy obchodního závodu, a to v rámci dohlédací činnosti pro případ, že zjistí nové skutečnosti.

„Je zřejmé, že soud může v rámci dohlédací činnosti své rozhodnutí o ukončení provozování závodu kdykoliv změnit, event. zrušit, zjistí-li v průběhu konkursu nové skutečnosti, které odůvodňují změnu jeho původního rozhodnutí, zejména pokud odpadnou důvody, pro které soud provozování podniku ukončil. To ovšem předpokládá, aby živnostenská oprávnění dlužníkovi dosud nezanikla, jinak musí insolvenční správce znovu zažádat o jejich vydání.“⁹⁸

4.2.5 Účinky na probíhající řízení

Základním ustanovením pro úpravu probíhajících řízení je § 245 odst. 2 IZ, dle kterého se přerušuje likvidace právnické osoby, končí nucená správa, zaniká nařízené předběžné opatření, pokud soud nerozhodne jinak.

V souladu s ustanovením § 263 IZ jsou prohlášením konkursu na majetek dlužníka přerušena soudní a rozhodčí řízení, která se týkají majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty, jejichž účastníkem je dlužník. Tímto není dotčeno ustanovení § 140a IZ, dle kterého se přerušují řízení již v důsledku rozhodnutí o úpadku. O přerušování řízení není nutné vydávat jakékoliv rozhodnutí, když k tomuto dochází přímo ze zákona.

⁹⁸ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 479.

V případě, že je řízení v důsledku prohlášení konkursu na majetek dlužníka přerušeno, je postupováno v daných řízeních ve shodě s ustanovením § 111 odst. 1 OSŘ, když se nekonají jednání ani nejsou v běhu žádné lhůty⁹⁹.

Insolvenční správce je oprávněn navrhnout příslušnému orgánu, aby bylo pokračováno v přerušném řízení, v nichž dlužník vystupoval na straně žalobce či navrhovatele, jakož i v jiných řízeních, ve kterých dlužník uplatnil své pohledávky nebo práva týkající se majetkové podstaty. V řízení bude pokračováno, jak již bylo uvedeno výše na návrh insolvenčního správce, a to dnem kdy bude tento doručen soudu, rozhodci, když namísto dlužníka bude vystupovat jako účastník řízení insolvenční správce. Jestliže však insolvenční správce v soudem, rozhodcem či rozhodčím soudem stanovené lhůtě nepodá návrh na pokračování v řízení, je oprávněn návrh na pokračování v řízení podat též dlužník či ostatní účastníci daného řízení a dlužník zůstává v tomto případě účastníkem řízení.

V řízeních, v nichž byly uplatňovány v době prohlášení konkursu proti dlužníku pohledávky či jiná práva týkající se majetkové podstaty nebo ty pohledávky, které mají být uspokojeny z majetkové podstaty, lze pokračovat pouze na návrh věřitelů nebo na návrh insolvenčního správce, jestliže se týkají rozsahu majetkové podstaty, nároků s právem na uspokojení ze zajištění či pohledávek za majetkovou podstatou nebo na roveň jim postaven. Insolvenční správce se dnem, k němuž bude doručen návrh na pokračování v řízení soudu, rozhodci či rozhodčímu soudu, stává účastníkem řízení namísto dlužníka. „V řízeních o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, lze po prohlášení konkursu pokračovat, jen rozhodl-li o tom na návrh osoby, která takové nároky uplatňuje, nebo na návrh insolvenčního správce insolvenční soud; obdobně to platí, jde-li o řízení přerušená prohlášením konkursu podle § 263, který se netýká úprava obsažená v § 264 a odst. 1. Proti rozhodnutí o tomto návrhu není odvolání přípustné. Rozhodnutí se doručuje dlužníku, insolvenčnímu správci a navrhovateli.“¹⁰⁰ Zmíněné rozhodnutí může insolvenční soud vydat pouze za předpokladu, že pokračování v řízení povede

⁹⁹ Pokud bude po skončení konkursu pokračováno v řízení, lhůty počínají běžet znovu.

¹⁰⁰ Ustanovení § 265 odst. 2 IZ.

k vyjasnění sporných otázek, jež byly vyvolány insolvenčním řízením nebo k ukončení sporů takovým způsobem, který nebude zatěžovat majetkovou podstatu¹⁰¹.

Ustanovením § 266 odst. 1 IZ jsou taxativně uvedena ta řízení, která se prohlášením konkursu nepřerušují a dlužník i po prohlášení konkursu zůstává účastníkem těchto řízení¹⁰².

V případě výkonu rozhodnutí a exekuce, pak lze tento podat pro pohledávky za majetkovou podstatou nebo pro pohledávky na roveň jim postavené, když exekucním titulem pro vymožení pohledávky bude rozhodnutí insolvenčního soudu v souladu s ustanovením § 203 odst. 5 IZ. Na straně povinného v exekucním řízení či při výkonu rozhodnutí bude vždy dlužník, nikoliv insolvenční správce, a to ani přesto, že v té době je osobou s dispozičním oprávněním v souladu s ustanovením § 229 odst. 3 IZ. Naopak probíhá-li výkon rozhodnutí či exekucní řízení, v němž je dlužník na straně oprávněné, nastupuje na do řízení insolvenční správce namísto dlužníka – tedy stává se oprávněným v řízení, přičemž o tomto nemusí být vydáno žádné rozhodnutí a výtěžek, jež vzejde z tohoto výkonu rozhodnutí či exekucního řízení, spadá do majetkové podstaty dlužníka.

4.3 Společné jmění manželů

Prohlášení konkursu na majetek dlužníka nepochybně bude mít vliv na existenci společného jmění manželů, a to jak v případě, že bude na majetek obou manželů prohlášen konkurs, tak v případě, že bude konkurs prohlášen na majetek pouze jednoho z nich. Nejprve je však nutné definovat samotný pojem společného jmění manželů a určit, co bude jeho součástí.

Společné jmění manželů je pojmem soukromého práva, jež upravuje druhá část občanského zákoníku, konkrétně ustanovení § 708 a následující, jež upravují manželské majetkové právo.

Dle ustanovení § 708 odst. 1 NOZ to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučené z právních poměrů je součástí společného jmění manželů.

¹⁰¹ Důležitou podmínkou je konání přezkumného jednání, když v řízení lze pokračovat nejdříve v období po konaném přezkumném jednání.

¹⁰² Insolvenční správce má možnost účastnit se těchto řízení jako vedlejší účastník na straně dlužníka. Ustanovení § 266 odst. 3 IZ však uvádí, že jde-li o řízení ve věcech kapitálového trhu nebo o řízení, v němž je dlužník jediným účastníkem, je insolvenční soud oprávněn bez návrhu nebo též na návrh orgánu příslušného k projednávání dané věci rozhodnout, že namísto dlužníka vstupuje do řízení jako účastník insolvenční správce.

Společné jmění manželů pak existuje ve třech formách – v zákonném režimu, smluvném režimu a režimu založeném na rozhodnutí soudu.

4.3.1 Vznik a zánik společného jmění manželů

Jak již vyplývá ze samotného názvu institutu, vznik společného jmění manželů je úzce spojeno s uzavřením manželství – tedy samotným uzavřením sňatku. Z tohoto je zřejmé, že společné jmění manželů nemůže vzniknout mezi osobami, které nejsou manželi a ani též nemůže vzniknout dříve, než bylo uzavřeno manželství. Zákon však umožňuje výjimku, kdy při uzavření manželství společného jmění manželů vůbec nedojde, a to v případě, že bude mezi snoubenci uzavřena smlouva o vyloučení společného jmění manželů nebo dojde k vyhrazení jeho vzniku ke dni zániku manželství.

4.3.2 Režimy společného jmění manželů

Jak již bylo výše uvedeno, společné jmění manželů může existovat ve třech formách – zákonném, smluvním a režim založený rozhodnutím soudu.

První režim z výše zmíněných – tedy zákonný režim, kdy nedochází k žádné modifikaci od úpravy, jež je obsažena v občanském zákoníku, konkrétně v ustanovení § 709 – 715. Tato ustanovení především definují, co vše lze zahrnout pod pojem společného jmění manželů. Obecně lze říci, že společné jmění manželů obsahuje jak aktiva, tak pasiva. Pokud jde o aktiva, pak se jedná o vše, co oba manželé za trvání manželství nabyli¹⁰³, zisk z toho, co náleží pouze jednomu z manželů, podíl manžela v obchodní společnosti nebo v družstvu v případě, že se za trvání manželství stal manžel společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva. Pasiva společného jmění manželů jsou definovány v ustanovení § 710 NOZ, když dle tohoto jsou součástí společného jmění manželů též dluhy převzaté za trvání manželství, vyjma těch, které se týkají majetku náležejícího výhradě jednomu z manželů v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo byly tyto dluhy převzaty jedním z manželů bez souhlasu druhého, aniž by se jednalo o každodenní a běžné potřeby rodiny.

Smluvní režim společného jmění manželů dává možnost pro modifikaci majetkových poměrů mezi manželi. Tento režim je novým institutem, který přinesl

¹⁰³ Ustanovení § 709 odst. 1 písm. a) – e) NOZ udává výjimku těch aktiv, které nebudou zahrnuty do společného jmění manželů.

s účinností od 1. 1. 2014 nový občanský zákoník, v němž je smluvní režim upraven v ustanoveních § 716 – 723. Smlouva o takovéto úpravě majetkových poměrů musí mít formu veřejné listiny¹⁰⁴. Smlouva může být uzavřena mezi snoubenci již před uzavřením manželství¹⁰⁵, ale stejně tak ji mohou uzavřít i manželé¹⁰⁶. Ustanovení § 717 odst. 1 NOZ upravuje jednotlivé typy smlouveného režimu majetkových poměrů manželů, kdy se může jednat o režim oddělených jmění, režim vyhražující vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství, jakož i režim rozšíření či zúžení rozsahu společného jmění manželů v zákonném rozsahu. Smlouvy o manželských majetkových poměrech se zapisují do veřejného seznamu – Seznamu listin o manželském majetkovém režimu¹⁰⁷.

Na poslední ze zmíněných režimů – tedy na režim založený rozhodnutím soudu dojde v případě, že jeden z manželů má vážný důvod pro podání návrhu na zúžení či zrušení společného jmění manželů. Za závažné důvody se považují například marnotratnost manžela, začátek podnikání manžela, nabytí obchodního podílu ve společnosti, když tímto by manžel neomezeně ručil, manžel opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika nebo manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu¹⁰⁸. Dle ustanovení § 725 NOZ lze změnit pouze smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu. O obnovení společného jmění manželů soud rozhodne, pokud pominuly důvody, pro něž bylo společné jmění manželů modifikováno. Stejně jako smlouvy o úpravě manželských majetkových poměrů se rozhodnutí soudu o modifikaci společného jmění manželů zapisují do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu.

¹⁰⁴ Dle ustanovení § 567 NOZ „*veřejná listina je listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon; to neplatí, pokud trpí takovými vadami, že se na ní hledí, jako by veřejnou listinou nebyla.*“

¹⁰⁵ V takovémto případě nabývá smlouva majetkovém režimu účinnosti uzavřením manželství v souladu s ustanovením § 720 odst. 2 NOZ.

¹⁰⁶ Vychází z ustanovení § 716 odst. 1 NOZ. Pokud by tato smlouva měla znít na režim oddělených jmění a byla uzavřena až v období po uzavření manželství, bylo by nutné dosavadní majetkové poměry manželů vypořádat.

¹⁰⁷ Seznam listin o manželském majetkovém režimu jeho vedení, provoz a správu upravuje předpis Notářské komory České republiky o Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, jež byl přijat sněmem Notářské komory ČR v souladu s ustanovením § 37 odst. 3 písm.) u zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), znění pozdějších předpisů, k němuž udělilo souhlas Ministerstvo spravedlnosti České republiky podle § 37 odst. 4 tohoto zákona.

¹⁰⁸ Ustanovení § 724 odst. 2 NOZ – jde však pouze o demonstrativní výčet důvodů, každý návrh pak bude soudem posuzován individuálně.

4.3.3 Účinky prohlášení konkursu na společné jmění manželů

Prohlášení konkursu má nutně vliv též na sféru společného jmění manželů, když insolvenční zákon v ustanovení § 268 odst. 1 stanovuje, že prohlášením konkursu na majetek dlužníka zaniká společné jmění dlužníka a jeho manžela¹⁰⁹. Do majetkové podstaty dlužníka náleží společné jmění manželů, a to i pro případ, že byl prohlášen úpadek pouze na jednoho z manželů.¹¹⁰

V případě, že bude uzavřena dohoda o vypořádání společného jmění manželů, pak nemůže nastat situace, kdy by bylo zhoršeno postavení věřitele, jež má pohledávku vzniklou za trvání manželství. Touto problematikou se zabýval při své rozhodovací praxi též Vrchní soud v Praze, když judikoval, že „soud prvního stupně také vůbec nevzal v úvahu, že pokud (na podkladě příloh návrhu) zjistil údaj o SJM dlužnice, která však v návrhu na povolení oddlužení (v kolonce č. 12) uvedla, že manžela nemá, bylo nutno předpokládat, že toto SJM již zaniklo. Pak bylo třeba zkoumat, zda a jak bylo toto SJM vypořádáno. V tom směru měl soud po dlužnici žádat potřebná vysvětlení a doplnění jejích seznamů. To s tím, že pokud – jak vyšlo najevo až v odvolacím řízení – SJM dlužnice zaniklo rozvodem, avšak dosud (po 2 letech od jeho zániku) nebylo nijak vypořádáno (dohodou bývalých manželů, rozhodnutím soudu či zákonnou fikcí - § 150 ObčZ), majetek dlužnice tvoří (a jako takový musí být v seznamu vykázan) jak veškerý majetek náležející - dle § 143 odst. 1 písm. a) ObčZ - do SJM ke dni jeho zániku (tedy majetek, který je do jeho vypořádání spravován přiměřeně režimem SJM), tak majetek nabytý posléze dlužnicí do jejího výlučného vlastnictví (či spoluvlastnictví s jinou osobou). Totéž se týká i závazků, které za dané situace tvoří jak závazky, jež – dle § 143 odst. 1 písm. b) ObčZ - náležely do zaniklého SJM (a u nichž trvá pasivní solidarita bývalých manželů ve smyslu § 145 odst. 3 ObčZ), tak nové závazky dlužnice. K tomu nutno zdůraznit, že ohledně závazků ze SJM ani případné následné vypořádání SJM nezavazuje věřitele práva domáhat se uspokojení své pohledávky i z majetku patřícího (původně) do SJM a přikázaného v rámci vypořádání do výlučného vlastnictví manžela (srovnej závěry

¹⁰⁹ Dle ustanovení § 312 IZ pak zrušením konkursu zanikají účinky jeho prohlášení, avšak vyjma těch účinků, u který je možné navrácení do stavu, jež byl před prohlášením konkursu. K tomuto však nutno dodat, že dle ustanovení § 726 odst. 2 NOZ, v platném znění, může dojít k obnově společného jmění manželů pouze rozhodnutím soudu, a to na návrh jednoho z manželů.

¹¹⁰ Dlužno dodat, že dle ustanovení § 688 NOZ „manžel má právo na to, aby mu druhý manžel sdělil údaje o svých příjmech o stavu svého jmění, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech“, když toto ustanovení by mělo zajišťovat informovanost obou manželů o jejich ekonomické situaci.

vyjádřené např. v rozsudku Nejvyššího soudu sp.zn. 20 Cdo 2085/2006 ze dne 27.9.2007 či v jeho rozsudku sp.zn. 22 Cdo 1725/2006 ze dne 31.10.2007). Stejně tak vypořádání, podle něž by závazek ze SJM měl být nadále výlučným závazkem jen jednoho z bývalých manželů, věřitele tohoto závazku neváže, pokud s tím výslovně nesouhlasil. Postavení (právo) věřitele se dohodou o vypořádání SJM dlužníka a jeho manžela nemůže zhoršit; dohoda porušující tuto zásadu je vůči němu ze zákona bezúčinná. Táž pravidla platí i pro případ dohody o vypořádání SJM, již by v insolvenčním řízení uzavřel namísto manžela.¹¹¹

Po prohlášení konkursu se tak v souladu s ustanovením § 268 odst. 2 IZ vypořádá společné jmění manželů, které:

- a) zaniklo prohlášením konkursu
- b) do prohlášení konkursu již zaniklo, ale doposud nebylo vypořádáno
- c) bylo smlouvou nebo rozhodnutím soudu zrušeno, avšak do prohlášení konkursu nebylo vypořádáno¹¹²

Zanikne-li společné jmění manželů prohlášením konkursu, na insolvenčního správce přechází oprávnění k uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů, jakož jej navrhnout u soudu. „Podle ustanovení § 274 IZ nelze-li provést vypořádání společného jmění manželů proto, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, zahrne se celý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty. Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně uzavírá, že vypořádání společného jmění manželů (žalobkyně a dlužníka Pavla anonymizováno) nelze vypořádat, neboť provedenými důkazy bylo zjištěno, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, a proto insolvenční správce v souladu se shora

¹¹¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 423/2012 ze dne 15. 5. 2012

¹¹² V případě ustanovení § 268 odst. 2 písm. b) a c) IZ se pak v souladu s ustanovením § 268 odst. 3 IZ staví lhůta stanovená pro vypořádání společného jmění manželů, pokud má být ukončena nejpozději do 6-ti měsíců od prohlášení konkursu – toto poskytuje insolvenčnímu správci čas, aby se orientoval majetkových poměrech dlužníka a případně, aby provedl vypořádání společného jmění manželů. Dle ustanovení § 741 NOZ platí, že pokud nedošlo k do 3 let od zúžení, zániku nebo zrušení společného jmění manželů k jeho vypořádání prostřednictvím dohody, nebo nebyl-li jedním z manželů podán návrh na vypořádání společného jmění manželů soudem

citovaným ustanovením § 274 IZ zahrnul do majetkové podstaty dlužníka celý majetek náležející do společného jmění manželů. ¹¹³

V období od prohlášení konkursu do vypořádání společného jmění manželů je insolvenční správce oprávněn nakládat s majetkem do tohoto náležejícím, a to ve stejném rozsahu, jako by s tímto mohl nakládat úpadce (tedy v případě, že by nedošlo k prohlášení konkursu). ¹¹⁴

V případě, že manželé měli společné jmění manželů vyhrazeno smlouvou, jež měla formu veřejné listiny, a to zcela nebo zčásti ke dni zániku manželství dle ustanovení § 717 odst. 1 NOZ, prohlášení konkursu má v tomto případě totožné majetkoprávní dopady jako zánik manželství – jinak řečeno, prohlášením konkursu byla naplněna podmínka, se kterou byl svázán vznik společného jmění dlužníka a jeho manžela.

Prohlášením konkursu se v souladu s ustanovením § 269 odst. 1 IZ stávají neplatnými smlouvy, které byly dlužníkem uzavřeny v období po podání insolvenčního návrhu, případně poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení v případě věřitelského insolvenčního návrhu, které se týkají:

- a) zúžení společného jmění manželů,
- b) rozšíření společného jmění manželů pro případ, že se týká majetku, který do doby než byla uzavřena smlouva, patřil výhradě dlužníku,

¹¹³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci 11 VSOL 30/2015-95 ze dne 20. 8. 2015

¹¹⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 2816/2007 ze dne 11. 8. 2009, dle kterého „V usnesení ze dne 22. března 2006, sp. zn. 29 Odo 1302/2004, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročníku 2006, pod číslem 92, k tomu Nejvyšší soud dále uzavřel, že dokud není vypořádáno společné jmění úpadce a jeho manžela, je správce konkursní podstaty omezen v nakládání s tímto majetkem ve stejném rozsahu, v jakém by se takové omezení týkalo (kdyby konkursu nebylo) úpadce. Ve stejném duchu a ve výslovné návaznosti na závěry obsažené v usnesení sp. zn. 29 Odo 1302/2004 se Nejvyšší soud toutž otázkou zabýval v rozsudku uveřejněném pod číslem 69/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (ve vztahu k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů). Je-li příslušný majetek sepisován do konkursní podstaty úpadce jako majetek náležející do zaniklého (ať již před prohlášením konkursu nebo přímo prohlášením konkursu) leč dosud nevypořádaného majetkového společenství manželů (nyní společného jmění manželů a dříve bezpodílového spoluvlastnictví manželů), pak až do vypořádání takového majetku správce konkursní podstaty úpadce (jednoho z manželů) logicky nemůže být nadán jinými právy, než jsou ta, jež v době prohlášení konkursu k tomuto majetku náležela úpadci. Vlastní soupis takového majetku do konkursní podstaty na uvedeném závěru ničeho nemění právě se zřetelem ke zvláštnostem (k omezením), jimiž obecně podléhá nakládání se zaniklou, ale nevypořádanou, masou tohoto majetku. Jiný závěr neplyne ani z díkce § 18 odst. 3 ZKV a odvolací soud se mýlil, usuzovali (bez dalšího) jinak. Při nakládání s takovým majetkem bez souhlasu druhého manžela (v pozici úpadce bez souhlasu správkyne jeho konkursní podstaty) lze přitom platnost příslušných úkonů zpochybnit jen v rovině jejich relativní neplatnosti (§ 40a obč. zák.).“

- c) rozšíření společného jmění manželů o závazky, které výhradně náležely do doby, než byla uzavřena smlouva, patřil výhradě manželovi dlužníka,
- d) dohody, kterými došlo k vypořádání společného jmění manželů, a to včetně schváleného smíru soudem.

Výše uvedeným ustanovením se zákonodárce snaží ochránit před poškozováním věřitelů ze strany dlužníka, když tímto způsobem by mohl dlužník záměrně zúžit rozsah majetkové podstaty. „Zjistí-li insolvenční správce takovou skutečnost, postupuje tak, že takto ušlý majetek zahrne do společného jmění manželů (srov. § 205 odst. 3) a vypořádá jej. Jde-li o nemovitost, ohledně níž byl do katastru nemovitosti zapsán jako její výlučný vlastník manžel dlužníka, podá insolvenční správce příslušnému katastrálnímu pracovišti návrh na vklad – zpětný zápis vlastnictví ve prospěch společného jmění manželů.“¹¹⁵

Jestliže v době od zahájení insolvenčního řízení do prohlášení konkursu marně uplyne zákonem stanovená lhůta tří let, v níž je možné vypořádat společné jmění manželů, nastanou účinky uvedené v ustanovení § 741 NOZ až po uplynutí šesti měsíců od prohlášení konkursu, ledaže insolvenční správce uzavře do této doby dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo podá k místně a věcně příslušnému soudu návrh na vypořádání společného jmění manželů¹¹⁶. Spory, týkající se vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, které vyvstanou v průběhu insolvenčního řízení, jsou incidenčními spory dle ustanovení § 159 odst. 1 písm. c) IZ. V případě, že zákon nestanoví jinak, v incidenčních sporech, jež probíhají v průběhu insolvenčního řízení, není možné pokračovat poté, co insolvenční řízení skončí.

4.4 Zpeněžení majetkové podstaty

Ustanovením § 283 odst. 1 IZ je toliko vymezen pojem zpeněžení majetkové podstaty jako „převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Za zpeněžení se k tomuto účelu považuje i využití bankovních kont

¹¹⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 489.

¹¹⁶ Tímto jednáním však nemohou být ohrožena práva třetích osob, která jimi byly nabytá v dobré víře. Jedná se například o případy, kdy třetí osoba nabude od manžela dlužníka do svého vlastnictví v dobré víře, že se jedná o jeho výlučné vlastnictví.

dlužníka a jeho peněžní hotovosti. Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí i úplatné postoupení dlužnických pohledávek; ujednáními, která tomu brání, není insolvenční správce omezen.“

Insolvenční správce může ke zpeněžení majetkové podstaty přistoupit až ve chvíli, kdy rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka nabude právní moci, nejdříve tomu může však být až po konání první schůze věřitelů¹¹⁷. V případě, že půjde o takový majetek, který je předmětem zajištění v trestním řízení, je potřeba ke zpeněžení tohoto majetku souhlas orgánu činného v trestním řízení. Pokud však dojde ke zpeněžení majetkové podstaty před zahájením insolvenčního řízení, pak výtěžek, kterého bylo tímto prodejem dosaženo, je součástí majetkové podstaty – s tímto taktéž samozřejmě souvisí vyúčtování odměny insolvenčního správce, na niž v daném případě nemá nárok, když se k prodeji tohoto majetku žádným způsobem nepříčinil.¹¹⁸

O průběhu zpeněžení majetkové podstaty, jakož i o nakládání s výtěžkem zpeněžením majetkové podstaty, podává insolvenční správce insolvenčnímu soudu ve

¹¹⁷ Ustanovením 283 odst. 2 IZ je insolvenčnímu správci udělena výjimka z časového omezení, když lze zpeněžit majetkovou podstatou dlužníka, když tento stanoví, že věci bezprostředně ohrožené zkrádem nebo znehodnocením lze prodat ještě před konáním první schůze věřitelů. K tomuto může též dojít v případě, kdy insolvenční soud povolí ke zpeněžení majetkové podstaty před konáním první schůze věřitelů výjimku.

¹¹⁸ Viz usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 VSOL 815/2011 ze dne 3. 3. 2012 „*Odvolací soud se ztotožňuje s názorem insolvenčního správce potud, že částka získaná prodejem nemovitosti, která zajišťovala pohledávku věřitele č. 1 (která byla zjištěna při přezkumném jednání včetně uvedeného zajištění) náleží do majetkové podstaty dlužníka se zřetelem na shora citované ustanovení § 2, písm. e) a § 283 odst. 1 IZ. Do majetkové podstaty dlužníka totiž náleží dle výslovného znění posledně citovaného zákonného ustanovení i peněžní hotovost dlužníka, do které nepochybně patří i finanční částka, která před zahájením insolvenčního řízení byla získána zpeněžením majetku v jeho vlastnictví. Odvolací námitka, že do majetkové podstaty může náležet pouze výtěžek ze zpeněžení majetku provedený v době uvedené v ust. § 173 odst. 2 IZ, tedy neobstojí. Stejně tak není možno přisvědčit odvolací námitce, že by mělo být s výtěžkem zpeněžení nakládáno dle příslušných ustanovení exekučního řádu, tj. zákona č. 120/2001 Sb. ve spojení s občanským soudním řádem. Mezi účinky zahájení insolvenčního řízení podle výše citovaného ustanovení § 109 IZ totiž patří i to, že nelze již po zahájení insolvenčního řízení provést výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka. Z toho pro poměry přezkoumávané věci vyplývá, že byt' došlo ke zpeněžení majetku dlužníka před zahájením insolvenčního řízení, výtěžek, který tímto byl dosažen, již po zahájení insolvenčního řízení nepodléhá režimu exekuce, ale je nutno s ním nakládat jako se součástí majetkové podstaty dlužníka a v souladu s insolvenčním zákonem. V tomto případě, kdy zpeněžený majetek zajišťoval pohledávku zajištěného věřitele ve smyslu ust. § 2, písm. g) IZ na základě zřízení soudcovského zástavního práva, má tento zajištěný věřitel právo na uspokojení z výtěžku zpeněžení této nemovitosti, která jeho pohledávku zajišťovala, přestože ke zpeněžení došlo před zahájením insolvenčního řízení. Důsledek toho, že ke zpeněžení nedošlo v insolvenčním řízení, se projeví v tom, že náklady spojené se správou a zpeněžením a odměnou nebudou však v této přezkoumávané věci příslušet insolvenčnímu správci, který majetek nezpeněžoval, ale soudnímu exekutorovi podle pravidel stanovených v exekučním řádu. Proto také správně při vydání výtěžku do majetkové podstaty dlužníka exekutor odečetl stanovené náklady exekuce částkou 275.631,- Kč, která byla vyčíslena v pravomocném příkazu k úhradě nákladů exekuce č.j. 103 EX 17638/08-72 ze dne 21.10.2009, který nabyt právní moci 13.11.2009. Protože však insolvenční správce nezpeněžoval předmětnou nemovitost, nepřísluší mu ani odměna dle ust. § 298 odst. 2 a dle ust. § 1 odst. 2 vyhlášky č. 313/2007 Sb.“*

smyslu ustanovení § 300 IZ dílčí zprávy, a to z vlastního podnětu nebo na výzvu insolvenčního soudu.

Jestliže dojde ke zpeněžení majetkové podstaty, oznámí tuto skutečnost insolvenční správce neprodleně insolvenčnímu soudu, správci daně, soudnímu exekutorovi (případně jinému orgánu, u něhož je vedeno řízení týkající se zpeněženého majetku).

4.4.1 Veřejná dražba

Tento způsob zpeněžení majetkové podstaty probíhá na základě uzavřené smlouvy o provedení dražby dobrovolné mezi dražebníkem a osobou s dispozičním oprávněním – tedy v případě prohlášeného konkursu na majetek dlužníka s insolvenčním správcem. Smlouva o provedení dražby je účinná od doby, kdy dojde k jejímu schválení ze strany věřitelského výboru. Proces zpeněžení se řídí zákonem č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, když tento řídí dražebník, jemuž náleží živnostenské oprávnění k organizování dražeb.

Dražbu definuje ustanovení § 2 písm. a) zákona o veřejných dražbách, dle něhož se dražbou rozumí „*dražbou je veřejné jednání, jehož účelem je přechod vlastnického nebo jiného práva k předmětu dražby, konané na základě návrhu navrhovatele, při němž se licitátor obrací na předem neurčený okruh osob přítomných na předem určeném místě, nebo v prostředí veřejné datové sítě na určené adrese, s výzvou k podávání nabídek, a při němž na osobu, která za stanovených podmínek učiní nejvyšší nabídku, přejde příklepem licitátora vlastnictví nebo jiné právo k předmětu dražby, nebo totéž veřejné jednání, které bylo licitátorem ukončeno z důvodu, že nebylo učiněno ani nejnižší podání.*“

Tento způsob zpeněžení majetkové podstaty může být zneužíván, když může docházet k pletichám při dražení, které by mohly působit negativně na výtěžek zpeněžení, jakož i na uspokojení věřitelů, avšak průběh dražby je do určité míry vázán profesionalitou a bezpečností, jakož i zároveň zaručuje relativně rychlý postup při zpeněžování. Zároveň však lze říci, že veřejná dražba je z pohledu insolvenčního správce nejbezpečnějším způsobem zpeněžení majetku dlužníka a jako výhodu lze uvést transparentnost tohoto způsobu.

Dlužno dodat, že insolvenční správce je plně vázán pokyny zajištěných věřitelů při zpeněžení předmětu zajištění, když od těchto pokynů má právo se odchýlit pouze za

situace, že lze předmět zajištění zpeněžit výhodněji a požádá insolvenční soud, aby jím bylo rozhodnutí přezkoumáno.

4.4.2 Prodej movitých a nemovitých věcí v soudní dražbě

Prodej movitých a nemovitých věcí se řídí příslušnými ustanoveními občanského soudního řádu, konkrétně ustanovením § 321 a následujícím. Vzhledem k tomu, že tento způsob zpeněžení majetkové podstaty je velice časově zdlouhavý, není tento využíván často, neboť je v rozporu se zásadou rychlosti řízení a není v zájmu věřitelů, aby docházelo ke zbytečným průtahům.

V souladu s ustanovením § 84 OSŘ je příslušný ke zpeněžování majetkové podstaty obecný soud dlužníka, když jedinou osobou aktivně legitimovanou k podání návrhu, jakož i jediným účastníkem řízení je insolvenční správce. Insolvenční správce k jím podanému návrhu přiloží dokumentů, podle kterých bude možno zpeněžení zahájit, když seznam těchto dokumentů nalezneme v ustanovení § 288 odst. 2 IZ (jedná se například o soupis majetkové podstaty, v němž bude uvedeno jaké věci a jiné majetkové hodnoty jsou navrhovány k prodeji – jinak by mohlo dojít soudem ke zpeněžení všech věcí náležejících do majetkové podstaty).

4.4.3 Prodej mimo dražbu

Tento způsob zpeněžení oproti předchozím oplývá jedním specifikem, a to nutnost udělení souhlasu ze strany insolvenčního soudu, který zároveň tímto může stanovit podmínky prodeje.¹¹⁹

Obecně lze říci, že pod pojmem *prodej mimo dražbu* si lze představit spoustu forem prodeje a zákonem není stanoveno jaká forma zpeněžení má být ze strany

¹¹⁹ Výjimkou může být situace, kdy dochází k prodeji věcí, jimž hrozí bezprostřední zkáza či znehodnocení, když v tomto případě je upřednostňována rychlost tak, aby nedocházelo k ohrožování získání výtěžku zpeněžení majetkové podstaty. Rozhodnutí náleží vždy insolvenčnímu správci, i když rozhodování v některých případech může být těžké – zhodnocení postupu insolvenčního správce a jeho správné zhodnocení je pak na insolvenčním soudu v souladu s ustanovením § 11 odst. 2 insolvenčního zákona. Dle usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 1036/2010 ze dne 12. 11. 2010 „*Ke shora uvedenému závěru se přihlásila též současně insolvenční judikatura, např. Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 14.12.2009, č.j. MSPH 78 INS 3734/2008, 2 VSPH 479/2009-B-211, dle něhož rozhodnutí insolvenčního soudu, jímž je insolvenčnímu správci udělen souhlas s uzavřením smlouvy podle § 290 odst. 2 IZ, má povahu rozhodnutí vydaného při výkonu dohlédací činnosti (§ 11 odst. 1) a nelze je napadnout odvoláním (§ 91), nebo v usnesení ze dne 17.5.2010, č.j. KSHK 42 INS 1655/2008, 3 VSPH 327/2010-B-54, dle něhož proti rozhodnutí insolvenčního soudu, kterým ve smyslu ustanovení § 289 IZ uděluje souhlas se zpeněžením majetkové podstaty prodejem mimo dražbu, není odvolání přípustné.*“

insolvenčního správce provedena a je na něm, o jakém způsobu zpeněžení rozhodne, avšak v případě, že je předmět prodeje zatížen zajišťovacím právem některého z věřitelů či více věřitelů, pak je insolvenční správce vázán udělenými pokyny ze strany věřitelů.

„Prodej nemovitostí mimo dražbu bez souhlasu zástupce věřitelů a insolvenčního soudu v projednávané věci tak představuje závažné pochybení insolvenčního správce, jež může být důvodem pro jeho zproštění funkce, pokud významně zasáhne do práv účastníků řízení a má za následek jejich majetkovou újmu. Vzhledem k tomu, že podle § 289 odst. 1 InsZ smlouva o prodeji mimo dražbu nenabývá účinnosti, dokud není souhlas insolvenčním soudem a věřitelským orgánem udělen, odvolací soud dovozuje, že může být dán dodatečně (pokud insolvenční soud a věřitelský orgán prodej uskutečněný danému kupci a za sjednanou cenu akceptují), a že tak není vyloučeno, aby smlouva o prodeji Nemovitostí mimo dražbu nabyla účinnosti později a důvody pro zproštění Správce by dány nebyly. K tomu však je třeba nejdříve projednat okolnosti prodeje se Správcem, dlužníkem a zástupcem věřitelů a zodpovědět otázku, zda postupem Správce vznikla věřitelům či dlužníkovi majetková újma, to je provést dokazování ke skutečnostem, jež se vymykají svým rozsahem dokazování před odvolacím soudem (§ 7 InsZ a § 213 odst. 4 o.s.ř.).“¹²⁰

Pokud se jedná o zpeněžování obchodního závodu, jako specifického předmětu ze soupisu majetkové podstaty, pak tomuto náleží zvláštní režim, když insolvenční správce pro zpeněžení obchodního závodu nepotřebuje žádné povolení (vyjma věcí a jiných majetkových hodnot, které by běžné zcizování překročily, k čemuž je třeba dle ustanovení § 289 odst. 1 IZ souhlasu věřitelského výboru a insolvenčního soudu).

4.4.4 Nakládání s výtěžkem zpeněžení

Ustanovení § 296 IZ toliko ukládá insolvenčnímu správci, jakým způsobem má naložit s výtěžkem zpeněžení majetkové podstaty. Primárně se z tohoto výtěžku uspokojují:

- a) pohledávky za majetkovou podstatou, jejichž taxativní výčet udává § 168 insolvenčního zákona

¹²⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 707/2012 ze dne 26. 4. 2013

- b)** pohledávky, jenž jsou postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, jejichž taxativní výčet je uveden v ustanovení § 169 insolvenčního zákona
- c)** náklady související se správou majetkové podstaty – tyto jsou ve své podstatě obsaženy v ustanovení § 168 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona

Naopak ustanovení § 296 odst. 2 IZ stanovuje, že výtěžek zpeněžení není možné využít k podnikatelské činnosti nebo jiné výdělečné činnosti, a to ani za předpokladu, že k tomuto udělil souhlas věřitelský výbor¹²¹. Tato dikce zákona se snaží vyloučit, aby docházelo k dalším případným ztrátám pro případ, že bude insolvenční správce pokračovat v podnikatelské činnosti, když je nutné pamatovat na podnikatelská rizika s tímto spojená.

Jestliže však výše výtěžku zpeněžení majetkové podstaty nepostačí na úhradu výše uvedených nákladů dle ustanovení § 296 odst. 1 IZ lze z uhrazené zálohy na insolvenční řízení nebo ze zálohy poskytnuté věřitelským výborem pokrýt:

- a)** odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce (ustanovení § 168 odst. 1 písm. a) IZ),
- b)** pohledávky věřitelů, jež vznikly za trvání moratoria ze smluv dle ustanovení § 122 odst. 2 IZ
- c)** pohledávky věřitelů vzniklé z úvěrového financování (ustanovení § 168 odst. 1 písm. f) IZ)
- d)** náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty (ustanovení § 168 odst. 2 písm. b) IZ).

Pokud i přesto nepostačí výtěžek zpeněžení k úhradě dle výše uvedeného, podá insolvenční správce k insolvenčnímu soudu v souladu s ustanovení § 305 odst. 2 IZ návrh na poměrnou úhradu vzniklých pohledávek, a to v následujícím pořadí:

- a)** odměna a hotové výdaje insolvenčního správce,
- b)** pohledávky věřitelů, jež vznikly za trvání moratoria ze smluv dle ustanovení § 122 odst. 2 IZ,

¹²¹ Výtěžek zpeněžení však může být využit tak, aby se zhodnotil o úroky nebo jiné přírůstky – např. aby byl tento vložen na termínovaný účet.

- c) pohledávky věřitelů vzniklé z úvěrového financování (ustanovení § 168 odst. 1 písm. f) IZ),
- d) poměrně náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty (ustanovení § 168 odst. 2 písm. b) IZ) a pohledávky pracovněprávní,
- e) pohledávky na výživném,
- f) pohledávky na náhradu škody způsobené na zdraví,
- g) poměrně ostatní vzniklé pohledávky.

4.4.5 Uspokojení pohledávek zajištěných věřitelů

V případě, že do majetkové podstaty dlužníka náleží majetek, který je postižen zajišťovacím právem a věřitel, který disponuje zajišťovacím právem k tomuto majetku svou pohledávku řádně ve stanovené lhůtě přihláškou pohledávky, má právo, aby jím uplatněná pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení tohoto majetku. Insolvenční správce je pak v souladu s ustanovením § 293 odst. 1 IZ vázán pokyny zajištěných věřitele, případně věřitelů¹²².

Jiná situace nastává v okamžiku, kdy dlužník nabude nový majetek, který je zatížen věcným právem, až v průběhu insolvenčního řízení. Nejvyšší soud ČR dospěl ve svém usnesení sp. zn. 29 NSČR 32/2011 ze dne 28. 3. 2012, že „*věcné právo zatěžující majetek nabytý do majetkové podstaty dlužníka v průběhu insolvenčního řízení jde do majetkové podstaty coby právní závada vážnoucí na věci, která (právě s ohledem na věcnou povahu zajištění) musí být vypořádána v souladu s povahou pohledávky, kterou zajišťuje.... Stala-li se dlužnice vlastníkem nemovitostí (zástav) až v průběhu insolvenčního řízení, v době po marném uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek (a ustanoveními o možných změnách pořadí přihlášených pohledávek), neznamená to, že by věřitel, který svou pohledávku řádně a včas přihlásil, byl bez dalšího zbaven práva dovolat se zajištění. Takového věřitele je nutné vyzvat, aby v (procesní) lhůtě k tomu určené sdělil, zda uplatňuje právo na uspokojení ze zajištění a poučit jej, že po marném uplynutí určené lhůty bude mít insolvenční soud za to, že právo na uspokojení pohledávky ze zajištění neuplatnil. Takovou výzvu je povinen vydat*

¹²² V případě, že je věřitelů, jenž mají být uspokojeny ze zajištění majetkové podstaty, uděluje pokyn zajištěný věřitel, jehož pohledávka má být uspokojena jako první v pořadí. Jestliže tak zajištěný věřitel první v pořadí neučiní ve lhůtě stanovené zákonem či soudem, pak má možnost vydat pokyn ke zpeněžení majetkové podstaty zajištěný věřitel, jemuž náleží právo jako druhému v pořadí.

insolvenční soud (obecná propadná přihlašovací lhůta se také odvíjí od rozhodnutí insolvenčního soudu).“

V případě, že výtěžek zpeněžení nepostačí na úhradu celé výše pohledávky zajištěného věřitele vč. nákladů spojených se správou majetkové podstaty a odměny insolvenčního správce, pak k tíži zajištěného věřitele jdou náklady spojené se správou a zpeněžením majetkové podstaty, jakož i částka odpovídající odměně insolvenčního správce¹²³. Insolvenční správce je plně vázán pokyny zajištěného věřitele, vyjma fixně stanovených situací insolvenčním zákonem. „*Pouze v případě, kdy zůstatek výtěžku zpeněžení nedosáhne po provedeném odpočtu výše pohledávky zajištěného věřitele, je zajištěný věřitel povinen strpět, že jeho pohledávka bude uspokojena jen zčásti*“.¹²⁴

Problém nastává v okamžiku, kdy má dojít k vymezení pojmu „*náklady spojené se správou majetkové podstaty*“, když není jednotný názor na stanovení, které náklady do tohoto lze zahrnout tak, aby nemohl namítat zajištěný věřitel, že k jeho tíži jde náklad, který není možné podřadit pod tento pojem. „*Například při správě nemovitosti, jež tvoří předmět zajištění, je insolvenční správce zpravidla nucen vynakládat výdaje související s dodávkou médií (zejména pak vody, plynu, elektrické energie apod.), dále zajišťuje pojištění nemovitosti, její ostrahu apod. Vzniká otázka, zda v případě, že nemovitost je předmětem užívání (např. z titulu nájmu) ze strany třetí osoby (nájemce), představují výše uvedené výdaje náklady spojené se správou nemovitostí, které lze ve stanoveném rozsahu odečíst od dosaženého výtěžku zpeněžení, nebo jde o výdaje spojené s užíváním nemovitosti, které, nejsou-li hrazeny přímo jejím uživatelem, by zřejmě byly hrazeny z majetkové podstaty jako celku.*

¹²³ Tato částka je však omezena ustanovením § 298 odst. 4 IZ, dle kterého je možné odečíst na náklady spojené se zpeněžením majetkové podstaty nejvýše 5 % částky výtěžku zpeněžení, a dále na náklady spojené se správou majetkové podstaty nejvyšší ve výši 4 % částky výtěžku zpeněžení. Vyšší částku lze odečíst pouze za předpokladu, že k tomuto zajištěný věřitel dá souhlas. K tomuto lze zmínit usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 37/2013 ze dne 30. 6. 2015, dle něhož „*Omezení v možnosti odečíst od výtěžku zpeněžení majetku, který zajišťuje pohledávku zajištěného věřitele, náklady na jeho správu v rozsahu vyšším než umožňuje ustanovení § 298 odst. 3 věty první insolvenčního zákona se uplatní především tam, kde insolvenční správce při správě této části majetkové podstaty postupuje sám o své vůli, aniž by vycházel z pokynů zajištěného věřitele či takové pokyny respektoval.... Tak jako je insolvenční správce odpovědný za řádnou správu majetkové podstaty, nese i zajištěný věřitel odpovědnost za to, jaké pokyny udělí insolvenčnímu správci při správě majetku, který zajišťuje jeho pohledávku. Stanoví-li totiž insolvenční zákon výslovně, že náklady spojené s provedením pokynu zajištěného věřitele nese zajištěný věřitel ze svého, nepochybně tím vylučuje možnost, aby takto zajištěný věřitel nesl náklady správy jen do výše 4 % výtěžku zpeněžení.*“

¹²⁴ rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 10. 2009, č. j. 2 VSPH 594/2009-B-60

*Například v případě tzv. vodného dospěl Vrchní soud v Praze k závěru, že tento výdaj nelze považovat za náklad spojený se správou nemovitosti, nýbrž se jedná o výdaj spojený výhradně s jejím užíváním, který jde na vrub jedině jejímu uživateli (srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 5. 2010, č. j. 1 VSPH 404/2010-B-40 (sp. zn. KSUL 45 INS 2152/2009). Jedná-li se o výdaje vynakládané insolvenčním správcem v souvislosti s plněním pokynu zajištěného věřitele, jde o náklady spojené s provedením pokynu zajištěného věřitele, jež nese zajištěný věřitel ze svého.*¹²⁵

O vyplacení částky výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli rozhodne na návrh insolvenčního správce insolvenční soud. Proti tomuto návrhu mohou ostatní věřitelé podat ve lhůtě 7 dnů od zveřejnění tohoto návrhu v insolvenčním rejstříku spolu s vyhláškou o zveřejnění tohoto návrhu námitky, které budou nejpozději ve lhůtě 30 dnů projednány na nařízeném jednání insolvenčním soudem přezkoumány. „*Usnesení, jímž insolvenční soud podle § 298 odst. 2 insolvenčního zákona uděluje insolvenčnímu správci souhlas k vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli, nenáleží svou povahou mezi rozhodnutí insolvenčního soudu činěná při výkonu dohlédací činnosti dle § 11 insolvenčního zákona, ani mezi rozhodnutí, jimiž se upravuje vedení řízení, proti nimž není odvolání přípustné, ale jde o rozhodnutí, jímž insolvenční soud podle zjištěného skutkového stavu věci rozhoduje o tom, zda jsou splněny podmínky k vyplacení výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli a v jaké výši.*“¹²⁶

4.4.6 Částečný rozvrh pohledávek

Insolvenční správce je oprávněn v průběhu insolvenčního řízení podat k insolvenčnímu soudu návrh, aby byl případný stav majetkové podstaty rozdělen v rámci částečného rozvrhu. Obligatorní náležitostí tohoto návrhu je seznam pohledávek, které navrhuje insolvenční správce částečným rozvrhem uspokojit a v jaké výši. S tímto návrhem může vyslovit nesouhlas věřitelský výbor.

Jestliže stav výtěžku zpeněžení majetkové podstaty, nejsou dotčena práva zajištěných věřitelů a nehrozí, že by byl ohrožen rozvrh po konečné zprávě a jestliže je nepochybné navrhované uspokojení pohledávek, jež jsou zahrnuty do částečného

¹²⁵ HOROVÁ, Helena a Karel SOMOL. Postavení zajištěných věřitelů v insolvenčním řízení. *Bulletin advokacie* [online]. 2012, zveřejněno 17. 9. 2012, DOI: <http://www.bulletin-advokacie.cz/clanek10>. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz>

¹²⁶ rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 11. 2010, č. j. VSPH 857/2010-B-301

rozvrhu, pak insolvenční soud návrh na částečný rozvrh povolí. Odvolání proto rozhodnutí o povolení částečného rozvrhu není přípustné.

4.5 Konečná zpráva a její obsah

Konečná zpráva podává celkovou charakteristiku činnosti insolvenčního správce s uvedením finančního výsledku. Cílem konečné zprávy je vyčíslit částku, která má být rozdělena k uspokojení věřitelů, když insolvenční správce v konečné zprávě uvede označení těchto věřitelů a výši podílu na rozdělované částce. Ke dni, k němuž bude insolvenční správce sestavovat konečnou zprávu, sestaví též účetní závěrku. „*Ustanovení § 302 odst. 1 IZ, podle něhož v závěru zpeněžení majetkové podstaty insolvenční správce předloží konečnou zprávu, vychází ze samotné podstaty konkursu, jak je definována v ust. § 244 IZ, tj. konkursu jako způsobu řešení dlužníkovy úpadku, jehož základem je zásadně poměrné uspokojení zjištěných pohledávek věřitelů z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají. Po splnění rozvrhového usnesení a zrušení konkursu se mohou věřitelé zjištěných pohledávek, které dlužník nepopřel a nebyly zcela uhrazeny, domáhat jejich uspokojení cestou výkonu rozhodnutí nebo exekucí (§ 312 odst. 4 IZ).*“¹²⁷

Po zpeněžení majetkové podstaty dlužníka, předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu konečnou zprávu. Takto může insolvenční správce učinit i v případě, že dosud nejsou ukončeny incidenční spory (vyjma těch incidenčních sporů, které mohou ovlivnit závěr konečné zprávy) nebo se nepodařilo zpeněžit veškerý majetek, jež byl zahrnut do majetkové podstaty pro případ, že tento majetek může být vyňat z majetkové podstaty.

Insolvenční zákon udává ve svém ustanovení § 302 odst. 2 obligatorní náležitosti konečné zprávy, kterými jsou:

- a) seznam pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek, které jsou jim na roveň postavené s informací o tom, které byly ze strany insolvenčního správce již uspokojeny a které ještě uspokojit zbývá

¹²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 215/2010 ze dne 27. 10. 2010

- b) informace o výdajích, které byly vynaloženy v souvislosti se správou majetkové podstaty se zdůvodněním u těch výdajů, které nejsou běžně vynakládány
- c) přehled o tom, s jakým výsledkem byla zpeněžena majetková podstata dlužníka
- d) seznam majetku, jež byl zahrnut do majetkové podstaty dlužníka a jenž doposud nebyl zpeněžen s tím, že zde uvede důvody tohoto postupu
- e) výsledek případného částečného rozvrhu
- f) informace o tom, jaké plnění bylo poskytnuto zajištěným věřitelům spolu se sdělením, jak se toto plnění promítne do rozvrhu
- g) přehled jednání a právních úkonů, které jsou nebo byly významné pro průběh insolvenčního řízení.

Vrchní soud v Praze ve svém usnesení sp. zn. 1 VSPH 42/2009 ze dne 15. 5. 2009 zpřesnil obligatorní náležitosti konečné zprávy a dále uvedl důsledek neuvedení některé z řádně uplatněných pohledávek za majetkovou podstatou na roveň jí postavené, neboť dle vysloveného názoru se takové pohledávky již nelze domáhat, pokud není uvedena v pravomocně schválené konečné zprávě.

„I. V konečné zprávě musí insolvenční správce mimo jiné vždy uvést jak přehled pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených, které již uspokojil, tak i přehled těchto pohledávek, které dosud uspokojeny nebyly (§ 302 odst. 2 písm. a) IZ). Není-li takovýchto neuspokojených přednostních pohledávek, uvede to insolvenční správce v konečné zprávě výslovně. V konkursu se nelze úspěšně domáhat uspokojení takové pohledávky za majetkovou podstatou či pohledávky postavené jí na roveň, která jako oprávněná, ale dosud neuspokojená pohledávka tohoto postavení nebyla uvedena v konečné zprávě, jež byla pravomocně schválena. Tím není dotčen nárok na uspokojení přednostních pohledávek, jež vznikly až po zveřejnění konečné zprávy.

II. Pokud nebylo o existenci dosud neuspokojených pohledávek za majetkovou podstatou či pohledávek jim na roveň postavených zákonem předpokládaným způsobem – v rámci projednání konečné zprávy – rozhodnuto, a tato otázka tedy v konkursu nebyla dosud postavena najisto, znamená to, že nebyla učiněna zjištění rozhodná pro postup řízení následující po konečné zprávě. Tím je buď úplně uspokojení případných dosud

*neuhrazených pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených, provedené dle § 305 odst. 1 IZ po zapravení zjištěných pohledávek v rozsahu stanoveném v § 298 a 299 odst. 1 IZ a následované rozvrhem dle § 306 IZ, nebo zrušení konkursu dle § 308 odst. 1 písm. d) IZ, jemuž při existenci dosud neuhrazených přednostních pohledávek uvedených v § 296 odst. 1 IZ a při současné existenci prostředků použitelných dle § 297 odst. 1 IZ k jejich úhradě předchází rozhodnutí o uspokojení takových pohledávek dle § 297 odst. 2 IZ.*¹²⁸

Společně s konečnou zprávou předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu přehled vyúčtování své odměny a vynaložených výdajů, jakož takto i učiní předběžný správce a další případní správci, kteří se jakýmkoliv způsobem podíleli na správě majetkové podstaty dlužníka a jejichž odměna není vyčíslena jako součást odměny insolvenčního správce. „Je nutné připomenout, že insolvenční správce odvolaný schůzí věřitelů podle § 29, odvolaný rozhodnutím insolvenčního soudu podle § 31 nebo zproštěný rozhodnutím soudu podle § 32 předloží vyúčtování své odměny, hotových výdajů a nákladů, které mu vznikly v souvislosti se správou a udržováním majetku, na výzvu insolvenčního soudu bezprostředně po ukončení výkonu své funkce. Ust. § 38 odst. 5 pak stanoví podmínky pro jejich urychlenou úhradu.”¹²⁹

Insolvenční soud před zveřejněním konečné zprávy přezkoumává tuto předloženou konečnou zprávu, jakož i vyčíslenou odměnu insolvenčního správce a následně tuto zveřejní spolu s vyhláškou, která informuje věřitele o zveřejnění konečné zprávy a o stanovené lhůtě pro podání námitek proti této.

Pokud se tedy vrátím k výše uvedenému usnesení Vrchního soudu v Praze, které stanoví, že nelze požadovat uspokojení pohledávky za majetkovou podstatou či pohledávky na roveň jí postavené, která není součástí pravomocně schválené konečné zprávy, má tento věřitel možnost ve lhůtě 15 dnů ode dne zveřejnění konečné zprávy podat proti této námitky.

Pro projednání konečné zprávy a podaných námitek proti konečné zprávě insolvenční soud nařídí jednání, jehož termín a místo bude zveřejněno vyhláškou ve

¹²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 42/2009 ze dne 15. 5. 2009. Převzato z MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 522.

¹²⁹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 523.

veřejně dostupném insolvenčním rejstříku. „Je-li konečná zpráva včetně vyúčtování odměny a výdajů insolvenčního správce perfektní, uvědomí o ní insolvenční soud účastníky řízení (tj. dlužníka a věřitele) tak, že ji (celou v nezkrácené podobě) zveřejní vyhláškou v insolvenčním rejstříku (§71 odst. 3), s poučením o tom, že proti konečné zprávě včetně vyúčtování odměny a výdajů insolvenčního správce lze podat námitky do 15 dnů od jejího zveřejnění; námitky se podávají dvojmo u insolvenčního soudu.“¹³⁰

Pokud nebyly aktivně legitimovanou osobou podány námitky proti konečné zprávě, insolvenční soud může rozhodnout o schválení konečné zprávy bez nařízeného jednání v souladu s ustanovením § 304 odst. 5 IZ.

V případě nařízeného jednání o konečné zprávě a vyúčtování odměny správce, bude výsledkem tohoto jednání rozhodnutí, jímž:

- a) bude konečná zpráva i vyúčtování odměny insolvenčního správce schválena, pokud nebudou námitky vůči těmto důvodné
- b) nařídí insolvenčnímu správci, aby doplnil nebo změnil konečnou zprávu nebo vyúčtování odměny, jestliže bude při jednání shledáno, že některé námitky jsou důvodné, avšak základní obsah nebude změněn
- c) insolvenční soud odmítne konečnou zprávu přijmout v případě, že podané námitky budou shledány jako důvodné, když v tomto případě bude insolvenčním soudem uložena insolvenčnímu správci povinnost předložit v určené lhůtě novou konečnou zprávu.

4.6 Pohledávky uspokojené před vydáním rozvrhu

Nejpozději před rozvrhem je dána ustanovením § 305 odst. 1 IZ insolvenčnímu správci povinnost uspokojit dosud neuhrazené pohledávky, které jsou uspokojovány v průběhu konkursu¹³¹.

Jestliže však výtěžek zpeněžení majetkové podstaty nedosahuje takové výše, aby byly pokryty všechny pohledávky za majetkovou podstatou a ty, které jsou jim na roveň postavené a pohledávky zajištěné, uspokojí se pohledávky v pořadí:

¹³⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 524.

¹³¹ Tímto se mají na mysli pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky na roveň jim postavené, zajištěné pohledávky za podmínek dle ustanovení § 167 a § 298 IZ – tj. vydáním výtěžku zpeněžením majetkové podstaty.

- a) odměna a hotové výdaje insolvenčního správce,
- b) pohledávky věřitelů, jež vznikly za trvání moratoria ze smluv dle ustanovení § 122 odst. 2 IZ,
- c) pohledávky věřitelů vzniklé z úvěrového financování (ustanovení § 168 odst. 1 písm. f) IZ),
- d) poměrně náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty (ustanovení § 168 odst. 2 písm. b) IZ) a pohledávky pracovněprávní,
- e) pohledávky na výživném,
- f) pohledávky na náhradu škody způsobené na zdraví,
- g) poměrně ostatní vzniklé pohledávky.

Pokud se jedná o poměrné uspokojení přednostních pohledávek, pak k tomuto dojde na základě rozvrhového usnesení, které bude vydáno právě za tímto účelem.

Insolvenční správce ještě před vydáním rozvrhu vyčlení z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty částku, která představuje předpokládané náklady spojené s ukončením insolvenčního řízení.

4.7 Rozvrh

Poté, co rozhodnutí o schválení konečné zprávy nabude právní moci, insolvenční správce předloží insolvenčnímu soudu návrh na vydání rozvrhového usnesení s tím, že v tomto bude uvedeno, kolik bude uhrazeno na kterou danou pohledávku, jež je uvedena v upraveném seznamu přihlášených pohledávek. Následně insolvenční soud přezkoumá po věcné stránce správnost takového návrhu a v případě, že neshledá žádné závady, vydá rozvrhové usnesení, v němž budou uvedeny částky připadající na úhradu pohledávek věřitelů v poměrné výši vzhledem k zjištěné výši jejich pohledávek.

Tomu, aby bylo vydáno rozvrhové usnesení, nebrání ani skutečnost, že doposud nejsou ohledně některých pohledávek z upraveného seznamu přihlášených pohledávek splněny podmínky, aby tato byla vyplacena, nebo jedná-li se o spornou pohledávku. Dle předchozí věty lze pak zejména hovořit situaci, kdy

- a) půjde o pohledávku, která se dotýká podanému odvolání proti konečné zprávě,

- b) půjde o pohledávku, která je i nadále předmětem neukončeného incidenčního sporu.¹³²

Rozvrhové usnesení musí být insolvenčním správcem v soudem stanovené lhůtě splněno, když tato lhůta nesmí být kratší než 2 měsíce od právní moci tohoto usnesení¹³³. Insolvenční správce neprodleně po splnění rozvrhového usnesení podá insolvenčnímu soudu zprávu, že takto učinil.

4.8 Zrušení konkursu

Konkurs může být insolvenčním soudem zrušen pouze ze zákonem stanovených důvodů, když tyto jsou upraveny ustanovením § 308 odst. 1 IZ. Rozhodnutí o zrušení konkursu doručuje a zveřejňuje insolvenční soud dle ustanovení insolvenčního zákona upravující doručování a zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, přičemž dlužníkovi a insolvenčnímu správci toto rozhodnutí doručí insolvenční soud do vlastních rukou. K podání odvolání proti rozhodnutí o zrušení konkursu je aktivně legitimován pouze insolvenční správce a věřitelé, jež svou pohledávku řádně přihlásili do insolvenčního řízení. Insolvenční řízení končí okamžikem, k němuž nabude právní moci rozhodnutí o zrušení konkursu.

O zrušení konkursu rozhodne insolvenční soud, a to i bez návrhu zjistí-li skutečnost, že dlužník není v úpadku, když toto neplatí v případě, že již byla zpeněžena podstatná část majetkové podstaty. K tomuto rozhodoval Nejvyšší soud ČR, když ve svém usnesení sp. zn. 29 Odo 777/2002 ze dne 23. 10. 2003 judikoval, že „*došlo-li v průběhu konkursu ke zpeněžení majetku patřícího do konkursní podstaty, lze zrušit konkurs pro nedostatek majetku na úhradu nákladů konkursu (§ 44 odst. 1 písm. d/ zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů) až poté, kdy nabylo právní moci rozhodnutí*

¹³² Částky, které by dle rozvrhového usnesení mohli náležet na tyto pohledávky, složí insolvenční správce při plnění rozvrhového usnesení do úschovy u insolvenčního soudu, přičemž tyto budou vyplaceny, jakmile bude odstraněna překážka pro jejich výplatu. Prakticky toto bude provedeno tak, že insolvenční soud vydá nové rozvrhové usnesení, případně (pokud nebudou splněny podmínky pro výplatu) rozhodne o tom, že se tato pohledávka nezahrnuje do rozvrhu. Místně příslušným soudem k řízení o úschovách pak je soud, v jehož obvodu je místo plnění, avšak místem plnění je sídlo insolvenčního správce.

¹³³ Splněním rozvrhového usnesení se rozumí poukázání částek k rukám věřitelů v souladu s rozvrhovým usnesením, a to na náklad těchto věřitelů. Dle ustanovení §307 IZ může insolvenční správce částky, jež nepřesahují 500,- Kč složit tyto do úschovy a věřitele o této skutečnosti pouze písemně vyrozumět. Tímto postupem je oprávněn naložit s částkami pro ty věřitele, u nichž je překážka pro splnění rozvrhového usnesení /např. i přes výzvu nesdělili platební údaje pro poskytnutí částky/.

o konečné zprávě (§ 29 odst. 3 uvedeného zákona). Zpeněžením majetku patřícího do konkursní podstaty se rozumí i úplatné postoupení úpadcových pohledávek třetí osobě podle ustanovení § 524 a násl. obč. zák.“

Jestliže v insolvenčním řízení není žádný přihlášený věřitel a veškeré pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky na roveň jim postavené řádně uspokojeny, insolvenční soud konkurs zruší pro nedostatek spatřovaný v absenci podmínky mnohosti věřitelů¹³⁴. „Skutečnost, že dlužník po prohlášení konkursu uhradil pohledávky všech svých věřitelů, není důvodem k tomu, aby odvolací soud změnil usnesení soudu prvního stupně o prohlášení konkursu, může být však důvodem ke zrušení konkursu soudem prvního stupně podle ust. § 44 odst. 1 ZVK.“¹³⁵

Důvodem pro zrušení konkursu je též skutečnost, že dojde ke splnění rozvrhu, tedy poté co insolvenční správce předloží insolvenčnímu soudu zprávu o splnění rozvrhového usnesení.

Insolvenční soud zruší prohlášený konkurs na majetek dlužníka v případě, že majetek dlužníka je zcela nepostačující pro uspokojení věřitelů, když v tomto se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám, jež byly vyloučeny z majetkové podstaty.

Ke zrušení konkursu může též dojít na návrh předložený ze strany dlužníka, k němuž je povinen přiložit listinu, v níž všichni věřitelé dlužníka a ustanovený

¹³⁴ Viz též usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. VSPH 987/2012-B-21 ze dne 31. 8. 2012, dle kterého „Jak uvádí správně dlužník ve svém odvolání, problematikou zrušení konkursu pro nesplnění předpokladů pro konkurs se při výkladu § 44 odst. 1 písm. a) zákona o konkursu a vyrovnání vyjádřil i Nejvyšší soud v usnesení sp.zn. 29 Odo 551/2006 ze dne 27.4.2006, ve kterém konstatoval, že dle tohoto ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání lze konkurs zrušit až po uspokojení pohledávek za podstatou, pokud úpadce nemá žádného konkursního věřitele nebo věřitele s pohledávkou, která by mohla být uspokojena při rozvrhu částky získané zpeněžením majetku patřícího do konkursní podstaty jako pohledávka, kterou není potřebné v konkursu přihlásit. Právní úprava zrušení konkursu pro nesplnění jeho předpokladů byla v § 44 odst. 1 písm. a) zákona o konkursu a vyrovnání upravena obdobně jako ji nyní upravuje § 308 odst. 1 písm. a) IZ. Ustálený výklad podmínek pro zrušení konkursu z uvedeného důvodu lze proto aplikovat i pro poměry insolvenčního zákona. To ovšem znamená přesný opak toho, čím ve svém odvolání argumentoval dlužník, neboť zrušení konkursu lze podle citovaného usnesení Nejvyššího soudu připustit až za situace, kdy dlužník nemá žádného věřitele a jsou uhrazeny i všechny jeho pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavených dle § 168 a 169 IZ. V projednávaném případě však uvedené předpoklady nejsou splněny, neboť v řízení zůstává přihlášen jako věřitel Finanční úřad v Hradci Králové a dosud nejsou uspokojeny pohledávky insolvenčního správce na náhradu nákladů insolvenčního řízení a jeho odměnu (které jsou pohledávkami za majetkovou podstatou dle § 168 IZ) a není zřejmé, zda se podaří jejich úhradu pokrýt ze složené zálohy.“

¹³⁵ MARŠIKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 532.

insolvenční správce vyslovili souhlas se zrušením konkursu, přičemž pravost podpisů zúčastněných osob musí být úředně ověřené.

Specifickým důvodem pro zrušení konkursu je důvod uvedený v ustanovení § 310 IZ, v němž je upraven postup v případě, že v průběhu insolvenčního řízení zemře dlužník, na jehož majetek byl prohlášen konkurs. V případě, že nastane tato situace pak do insolvenčního řízení na jeho místo nastupují dědicové, případně stát pokud žádní dlužníkovi dědicové nejsou. Po úmrtí dlužníka je uložena ustanovením § 310 odst. 2 IZ insolvenčnímu správci povinnost předložit zprávu o tom, jaké jsou dosavadní výsledky projednávání konkursu, jejíž součástí bude vyúčtování poměrné odměny a jím vynaložených nákladů. Tato zpráva bude insolvenčním soudem přezkoumána, když následně o této bude rozhodnuto přiměřeně dle ustanovení § 304 IZ. Poté, co nabude právní moci rozhodnutí o schválení předložené zprávy dle předchozí věty, insolvenční soud konkurs na majetek dlužníka zruší a věc bude postoupena obecnému soudu dlužníka, který bude projednávat dědictví. Proti tomuto rozhodnutí insolvenčního soudu není přípustné odvolání.

V případě, že jde o dlužníka - právnickou osobu, o jejímž konkursu bylo rozhodnuto v souladu s ustanovením § 308 odst. 1 písm. c) a d) IZ dojde ke zrušení a zániku dlužníka bez právního nástupce dle zvláštního právního předpisu, když pohledávky, které nebyly v insolvenčním řízení uspokojeny, případně jejich části, zanikají.

4.8.1 Účinky zrušení konkursu

Pravomocným rozhodnutím o zrušení konkursu zaniknou všechny účinky spojené s prohlášením konkursu, avšak vyjma těch účinků, u nichž je možné, aby došlo k navrácení stavu existujícímu před prohlášením konkursu na majetek dlužníka.

V případě, že půjde o skončení konkursu prohlášeného na majetek dlužníka – právnické osoby, pak za tuto budou opět jednat její statutární orgány nebo likvidátor. Seznam upravených pohledávek pak nahrazuje dle ustanovení § 312 odst. 4 IZ pravomocné rozhodnutí soudu o přiznané pohledávce, kdy dle tohoto je možné nařídit výkon rozhodnutí či exekuce pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, která nebyla ze

strany dlužníka popřena – promlčecí doba pro uplatnění takového práva uplyne po 10 let od zrušení konkursu¹³⁶.

4.8.2 Činnost insolvenčního správce po zrušení konkursu

Zrušením konkursu sice zaniká insolvenčnímu správci dispoziční oprávnění nakládat s případnou zbývajících částí majetkové podstaty, které přechází zpět na dlužníka, nicméně tímto funkce insolvenčního správce ještě zcela nekončí. Insolvenční soud v souladu s ustanovením § 313 odst. 3 IZ zproští insolvenčního správce až poté, co budou splněny veškeré povinnosti stanovené mu insolvenčním zákonem a jinými právními předpisy. Spolu s rozhodnutím o zproštění funkce insolvenčního správce vydá insolvenční soud rozhodnutí o výdajích, jež mu vznikly v souvislosti se zrušením konkursu a o tom, jakým způsobem budou tyto uhrazeny.

Ke dni zrušení konkursu je pak insolvenční správce zejména povinen:

- uzavřít účetní knihy
- sestavit účetní závěrku
- splnit povinnosti, které mu ukládají daňové předpisy
- předat dlužníkovi účetní záznamy
- předat dlužníkovi zbývajících část majetkové podstaty
- zajistit, aby byl evidovány a odborně zpracovány dokumenty (jejich archivování v souladu s ustanovením § 2 písm. k) zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.

Jestliže půjde o dlužníka, který nevede účetnictví, výše uvedené povinnosti insolvenční správce splní vůči dlužníkovi pouze přiměřeně.

4.9 Odchyly v řízení o nepatrném konkursu

Řízení o nepatrném konkursu je ve své podstatě shodné, jako běžné insolvenční řízení o prohlášeném konkursu, avšak je zde několik drobných odchylek, které insolvenční zákon ve svém ustanovení §315 odst. 1 umožňuje pro rychlejší a hospodárnější průběh insolvenčního řízení:

- a) věřitelé mohou namísto věřitelského výboru zvolit zástupce věřitelů,

¹³⁶ Z tohoto je však stanovena výjimka pro ty pohledávky, které zanikají zcela logicky v důsledku zániku dlužníka bez právního nástupce dle ustanovení § 311 IZ.

- b)** insolvenční soud a věřitelský orgán nemusejí schválit dohodu o vypořádání společného jmění manželů k tomu, aby tato nabyla účinnosti,
- c)** jestliže se v majetkové podstatě nacházejí nedobytné pohledávky, věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které není možné zpeněžit, je možné tyto vyloučit z majetkové podstaty i bez souhlasu insolvenčního soudu a věřitelského orgánu
- d)** insolvenční soud může rozhodnout o včas podaných námitkách proti konečné zprávě i bez nařízení jednání,
- e)** v rámci přezkumného jednání lze projednat ty otázky, které by byly jinak předmětem projednání a rozhodování na schůzi věřitelů, případně je-li to účelné přednést zde konečnou zprávu, vyúčtování odměny insolvenčního správce a tyto projednat včetně námitek proti nim vzneseným.

Výše uvedené odchylky nejsou taxativně vymezeny a insolvenční soud je oprávněn tento seznam odchylek rozšířit, pokud bude tento krok vést ke zvýšení hospodárnosti a rychlosti insolvenčního řízení. Takto lze učinit buď současně s prohlášením nepatrného konkursu či kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení, avšak pouze za předpokladu, že to nebude v rozporu s rozhodnutím schůze věřitelů, nebude tímto dotčeno postavení zajištěných věřitelů a nebudou porušeny zásady průběhu insolvenčního řízení.

5. Oddlužení

Oddlužení je sanačním způsobem řešení úpadku pro fyzické osoby, když ve znění insolvenčního zákona v současné době je možné tohoto institutu využít jak u fyzické osoby - podnikatele, tak nepodnikatele. Tento způsob řešení úpadku bere ve velké míře v úvahu před faktory ekonomickými, faktory sociální.

Dlužníkovi je při využití tohoto institutu dána možnost vyřešit svůj úpadek, případně hrozící úpadek, a nalézt cestu z bludného kruhu závazků, čímž mu je poskytnuta možnost k novému začátku. Tento způsob řešení úpadku byl zaveden s účinností IZ, tj. k 1. 1. 2008, kdy došlo k velkému a neřízenému rozmachu nebankovních institucí nabízejících půjčky bez jakékoliv lustrace ekonomické situace dlužníka a bez požadavku splnění určitých podmínek – například dosažení dané výše příjmů, nedostatek majetku k zajištění závazku apod. tak, jak je to vyžadováno ze strany bankovních institucí. Tyto nebankovní společnosti pak „na oplátku“ poskytují klientům „benefity“ ve formě vysokých sankcí pro případ nesplnění povinnosti, rozhodčích doložek a rychlý vývoj při vymáhání pohledávek s příslušenstvím, když toto má krutý dopad na dlužníky, kteří nejsou pod tíhou všech sankcí schopni tyto rychle narůstající dluhy plnit. Na tyto situace byli nuceni reagovat právě rekodifikací úpadkového práva, když pro inspiraci museli sáhnout do zahraničních právních předpisů¹³⁷, neboť tento způsob řešení úpadku nebyl doposud tuzemským právním řádem řešen. Cílem zavedení institutu oddlužení tedy byla motivace pro dlužníky k částečné umoření dluhů, kdy v případě splnění zákonných podmínek zanikne zbytek jejich pohledávek.

Návrh na povolení oddlužení může podat též dlužník, na jehož majetek byl prohlášen konkurs, který byl zrušen pro nedostatek majetku¹³⁸. Podmínkou pro povolení oddlužení je prohlášení konkursu na majetek dlužníka, který bude v probíhajícím insolvenčním řízení řádně plnit své povinnosti – naopak nemůže o něj žádat dlužník, kterému byl zrušen konkurs z důvodu nedostatku majetku, který nestačil ani na pokrytí pohledávek za majetkovou podstatou. Soud potom o povolení oddlužení rozhodne neprodleně po zrušení konkursu. Jak vyplývá z rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, konkrétně z usnesení sp. zn. 2 VSOL 812/2015-A-13 ze dne 10. 12. 2015 „*Následnému*

¹³⁷ Inspiraci čeští zákonodárci pro úpravu oddlužení načerpali v právní úpravě Spolkové republiky Německo, který upravuje institut oddlužení obdobně.

¹³⁸ Pouze pro zajímavost si dovoluji uvést, že právní úprava ve Slovenské republice je přísnější, neboť zde může soud povolit oddlužení pohledávek, jež nebyly uspokojeny v konkursním řízení.

povolení oddlužení nevadí tři typy závazků z podnikání: -závazky odsouhlasené věřiteli-následnému povolení oddlužení nevadí závazky z podnikání, u nichž věřitel souhlasil s tím, aby tento závazek byl řešen v rámci dlužníkovy oddlužení. Žadatel o oddlužení musí svého věřitele předem o souhlas požádat a takový souhlas doložit ke svému návrhu na povolení oddlužení. -závazky, které prošly konkursem-následnému povolení oddlužení, nevadí závazky, které dříve byly zahrnuty do konkursu prohlášeného na dlužníka a toto řízení bylo ukončeno pro nedostatek majetku na straně dlužníka, nebo po splnění rozvrhového usnesení soudu v konkursu. Jde tedy o situaci, kdy podnikatel před žádostí o oddlužení absolvoval konkurs, ve kterém nebyly jeho závazky uspokojeny. -tzv. zajištěné závazky-pokud je závazek zajištěný, nebrání povolení oddlužení a věřitel má v případě nesplnění závazku k dispozici náhradní řešení, jak svůj závazek uspokojit.“

Pouze pro doplnění uvádím, že výše uvedená možnost pro dlužníka podat insolvenční návrh na povolení oddlužení poté, co je zrušen konkurs pro nedostatek majetku dlužníka, je vcelku novou záležitostí, kterou přinesla novela insolvenčního zákona účinná od 1. 1. 2014 a vyplývá z ustanovení § 389 odst. 2 písm. b) IZ zákona, tj. je dána možnost pro podání insolvenčního návrhu i pro podnikatele.

5.1 Návrh na povolení oddlužení

Předně nutno vysvětlit rozdíl mezi pojmem insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení, když se mohlo jevit, že jde o shodné návrhy, není tomu tak. Na základě insolvenčního návrhu dochází k samotnému zahájení insolvenčního řízení bez ohledu na to, zda dlužník navrhuje některý ze způsobů řešení jeho úpadku. Pokud však v příslušném formuláři dlužník vyjádří návrh, aby soud rozhodl o způsobu řešení jeho úpadku oddlužením, pak jde již o konkrétnější návrh dlužníka. Shora uvedené vyplývá též z judikatorních závěrů, např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSCR 1/2008-A-15, dle něhož „*Usnesení, jímž insolvenční soud odmítá dlužnický insolvenční návrh dle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, není usnesením o odmítnutí návrhu na povolení oddlužení, bez zřetele k tomu, že dlužník takový návrh (na povolení oddlužení) podal spolu s insolvenčním návrhem. Z konstrukce § 395 insolvenčního zákona plyne, že úprava obsažená v § 395 odst. 2 písm. a) insolvenčního zákona směřuje proti návrhům na povolení oddlužení opakovaně podaným touž osobou (po předchozím odmítnutí jejího prvního návrhu na povolení oddlužení) v rámci jednoho a téhož insolvenčního řízení. U*

insolvenčního návrhu podaného dlužníkem, který není podnikatelem, se rozhodujícími skutečnostmi, které osvědčují úpadek dlužníka, rozumí vyličení konkrétních okolností, z nichž insolvenční soud (shledá-li je pravdivými) bude moci uzavřít, že dlužník má více věřitelů (nejméně dva), kteří vůči němu mají pohledávky (vůči nimž má peněžité závazky), jež jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen plnit. U insolvenčního návrhu podaného dlužníkem, který není podnikatelem, proto, že mu úpadek teprve hrozí (§ 3 odst. 4 insolvenčního zákona), se rozhodujícími skutečnostmi, které osvědčují hrozící úpadek dlužníka, rozumí vyličení konkrétních okolností, z nichž insolvenční soud (shledá-li je pravdivými) bude moci uzavřít (se zřetelem ke všem okolnostem případu), že lze důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků v budoucnu. Jinak řečeno, že v budoucnu nastane dlužníková platební neschopnost ve smyslu § 3 odst. 1 insolvenčního zákona, přičemž k podmínce, aby dlužník i v tomto případě měl nejméně dva věřitele s pohledávkami, jež se v budoucnu stanou splatnými, se v takovém případě pojí i požadavek, aby se neschopnost v budoucnu plnit pohledávky věřitelů, týkala „podstatné části“ dlužníkových peněžitých závazků. Dlužník, který označením bodu 21 ve formuláři návrhu na povolení oddlužení projeví navenek úmysl podat „návrh na povolení oddlužení“ zároveň jako „insolvenční návrh“ a který současně rezignuje na uvedení („popis“) jakýchkoliv „rozhodujících skutečností, které osvědčují jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek“, předkládá insolvenčnímu soudu zásadně neprojednatelný insolvenční návrh, jenž má být bez dalšího odmítnut podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona. Obsahuje-li insolvenční návrh dlužníka, který není podnikatelem, všechny zákonem předepsané náležitosti, musí být projednán i tehdy, odmítne-li insolvenční soud návrh na povolení oddlužení. Odmítnutím návrhu na povolení oddlužení nekončí insolvenčním řízením.“

Dlužník pak tedy může v souladu s ustanovením § 389 odst. 1 IZ navrhnout insolvenčnímu soudu, aby jeho úpadek nebo hrozící úpadek řešil oddlužením v případě, že se jedná o právnickou osobu, která podle zákona není podnikatelem¹³⁹ a současně nemá dluhy z podnikání, nebo fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání. K tomuto rozhodoval též Vrchní soud v Praze, když ve svém usnesení sp. zn. 1 VSPH 273/2008-A

¹³⁹ Dle usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 117/2009-A ze dne 30. 4. 2009 „z pouhého zápisu dlužníka v živnostenském rejstříku jako držitele živnostenského oprávnění nelze vždy dovozovat závěr, že dlužník je podnikatelem“

ze dne 15. 12. 2008, v němž vyslovil názor, že „nepřípustným je oddlužení v případě dlužníka, který nebyl a není podnikatelem, leč má závazky z podnikání jiné osoby, jež nebyl na základě svého dispozitivního právního úkonu, např. smlouvou o prodeji podniku či zajištěním podnikatelských závazků jiného.“

Dluh z podnikání však nebrání řešení dlužníkovu úpadku či hrozícího úpadku oddlužením pokud s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde, nebo jde-li o pohledávku, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka, nebo jde-li o pohledávku zajištěného věřitele¹⁴⁰. K tomuto rozhodoval Vrchní soud v Olomouci, když ve svém rozhodnutí judikoval:

„S ohledem na shora citovaná ustanovení, především ust. § 389 odst. 1, písm. b), odst. 2 písm. a) IZ je třeba uzavřít, že návrh na povolení oddlužení jsou oprávněny podat též fyzické osoby, které podnikají, pokud nemají závazky z podnikání a dokonce mohou podat návrh na oddlužení též fyzické osoby (ať již jde o podnikatele či osobu již nepodnikající) a to i za situace, když mají závazky vzešlé z podnikání, pokud s tím (s oddlužením) ovšem souhlasí věřitelé, o jejichž pohledávky jde. Nicméně tento souhlas věřitelů není vyjmenován mezi povinnými doklady k návrhu na povolení oddlužení (§ 392 odst. 1 IZ), a to na rozdíl od souhlasu věřitele s nižším plněním než 30 % (§ 392 IZ). Proto nelze přičítat k tíži dlužníků, pokud tento souhlas nepřipojí již k návrhu na povolení oddlužení, ale bude nezbytné v takovém případě postupovat dle ust. § 397 odst. 1 IZ a v pochybnostech o tom, zda dlužník je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, bude třeba oddlužení povolit a tuto otázku přezkoumat až v průběhu schůze věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí.

V této souvislosti (k souhlasu věřitelů s pohledávkami vůči dlužníku z podnikání) odvolací soud pro úplnost odkazuje i na důvodovou zprávu k zákonu č. 294/2013 Sb., v níž v obecné části, pod bodem 3.2. ad v.) zákonodárce mimo jiné uvedl, že „V oblasti oddlužení se jeví logickým vyústěním přijetí úpravy, která umožní dlužníku, jenž není podle zákona považován za podnikatele (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2009, sen. zn. 29 NSČR 3/2009, uveřejněné pod číslem 79/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), řešit úpadek oddlužením přesto, že některý z jeho závazků (nebo všechny) pochází z podnikání. Předpokladem takového řešení je zásadně souhlas věřitele, o jehož

¹⁴⁰ Ustanovení § 389 odst. 2 IZ

pohledávku jde. Tento souhlas může být vyjádřen různým způsobem (včetně toho, že věřitel nenamítne ničeho proti navrženému způsobu řešení úpadku dlužníka)“.

S ohledem na novou právní úpravu, podle které již není významný podíl dlužnickových závazků z podnikání v poměru k jeho celkovým závazkům, ale je rozhodující souhlas věřitele, o jehož pohledávku jde (§ 389 odst. 2, písm. a/ IZ) a který za dané situace (když dosud žádný výslovný nesouhlas takového věřitele ze spisu nevyplyvá) bude soud prvního stupně zkoumat až na schůzi věřitelů (§ 403 odst. 1, odst. 2 IZ), jsou v přezkoumávané věci závěry soudu prvního stupně o tom, že návrh dlužníků na povolení oddlužení bude nutno odmítnout (§ 390 odst. 3 IZ), jakož i na to navazující rozhodnutí o uložení povinnosti k zaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení, předčasné a ve svých důsledcích nesprávné.“¹⁴¹

Dle ustanovení § 389 odst. 3 IZ pak není jiná osoba než dlužník oprávněna k podání návrhu na povolení oddlužení.¹⁴²

Jak již bylo výše uvedeno, dlužník může požádat soud o povolení řešení jeho úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením – činí tak podáním insolvenčního návrhu, k němuž bude připojen návrh na povolení oddlužení. Pokud však insolvenční návrh podá jiná osoba než je dlužník, může být návrh na povolení oddlužení podán v souladu s usnesením § 390 IZ ve lhůtě 30-ti dnů od doručení insolvenčního návrhu dlužníku¹⁴³, přičemž o tomto musí být dlužník při doručení insolvenčního návrhu řádně poučen. „Jestliže dlužník přes poučení, jehož se mu dostalo, podal návrh na povolení oddlužení až 26. 4. 2010, pak tak učinil zcela zjevně po uplynutí zákonné třicetidenní lhůty. Soud prvního stupně proto správně dovodil opožděnost dlužnickova návrhu, avšak podle § 390 odst. 3 insolvenčního zákona jej měl odmítnout, nikoliv zamítnout, a proto odvolací soud napadené usnesení podle § 220 odst. 1 o.s.ř. změnil v souladu s dikcí § 390 odst. 3 insolvenčního zákona, jak je uvedeno ve výroku rozhodnutí.“¹⁴⁴ Naopak pokud

¹⁴¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 VSOL 313/2014 ze dne 9. 4. 2014

¹⁴² Dle ustanovení § 390 odst. 3 IZ návrh na povolení oddlužení podaný osobou, která k tomuto nebyla oprávněna insolvenční soud odmítne rozhodnutím, proti němuž může podat odvolání pouze osoba, která takový návrh podala. Dle usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 5/2014 ze dne 30. 1. 2014 je toto ustanovení použitelné též pro situaci, kdy dlužník podá návrh na povolení oddlužení po nabytí právní moci usnesení o prohlášení konkursu. Nejvyšší soud ČR konkrétně vyslovil názor „jestliže insolvenční soud prohlásil konkurs na majetek dlužníka, a toto rozhodnutí nabylo právní moci, odmítne dlužníkům návrh na povolení oddlužení jako podaný někým, kdo k němu nebyl oprávněn (§ 390 odst. 3 insolvenčního zákona), bez zřetele k tomu, zda dlužníkovi uplynula lhůta k podání návrhu na povolení oddlužení.“

¹⁴³ V případě nesplnění lhůty bude postupováno dle ustanovení § 390 odst. 3 IZ a návrh na povolení oddlužení bude odmítnut.

¹⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 430/2010 ze dne 25. června 2010

insolvenční soud rozhodne předčasně o způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem, tj. před uplynutím lhůty, v níž byl dlužník oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, pak jde o pochybení insolvenčního soudu. „Z těchto zjištění je zřejmé, že insolvenční soud rozhodl usnesením ze dne 15. 6. 2009 předčasně o způsobu řešení úpadku dlužnice konkursem, přestože neuplynula lhůta, v níž byla oprávněna podat návrh na povolení oddlužení. Již z tohoto důvodu proto nezbylo než je zrušit v části napadené odvoláním a v tomto rozsahu vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení, přičemž nelze nepoznamenat, že insolvenční soud pochybil tím, že napadené rozhodnutí neodůvodnil a že účastníky nesprávně poučil o nepřípustnosti odvolání proti němu (vyjma výroku o ustanovení insolvenčního správce).“¹⁴⁵

Vedle obecných náležitostí podání dle ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ musí návrh na povolení oddlužení obsahovat označení dlužníka a osob, jež jsou oprávněny za něj jednat, údaje o tom, jaké příjmy lze u dlužníka v dalších 5-ti letech očekávat, údaje o tom, jaké příjmy měl dlužník v posledních třech letech, návrh způsobu oddlužení nebo informaci o tom, že dlužník takový návrh nevznáší.

K návrhu na povolení oddlužení musí dlužník připojit seznam závazků a majetku, listiny dokládající výši příjmů dlužníka za poslední 3 roky, písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se s dlužníkem dohodl, že hodnota, kterou obdrží při oddlužení, bude nižší než 30 % jeho pohledávky¹⁴⁶.

Nepředložení výše uvedených dokladů, jakož i nedodržení stanovených náležitostí návrhu na povolení oddlužení, jsou důvodem k odmítnutí návrhu na povolení oddlužení. Vrchní soud v Praze ve svém usnesení sp. zn. 1 VSPH 9/2008 ze dne judikoval, že „náležitosti návrhu na povolení oddlužení a jeho povinné přílohy, včetně jejich náležitostí, jsou v § 391 a 392 IZ vymezeny tak, aby soudu poskytly dostatečný podklad pro rozhodnutí o tom, zda jsou dány podmínky pro povolení (a schválení) oddlužení, a aby umožnily věřitelům (popř. soudu) kvalifikovaně posoudit, který ze způsobů stanovených v § 398 IZ má být oddlužení provedeno. Proto insolvenční soud ve smyslu § 393 odst. 2 IZ musí po dlužníku požadovat předložení všech předepsaných příloh návrhu obsahujících stanovené náležitosti, a pokud dlužník tomuto požadavku ani přes jeho výzvu nevyhoví, návrh na povolení oddlužení dle § 393 odst. 3 IZ odmítne.“

¹⁴⁵ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 1071/2014-A-14 ze dne 28. 11. 2014

¹⁴⁶ Dle ustanovení § 392 odst. 2 IZ pak věřitel v písemném souhlasu s plněním nižším než je 30 % uvede, na jaké nejnížší hodnotě plnění se s dlužníkem dohodl.

Pokud však návrh na povolení oddlužení neobsahuje všechny náležitosti, případně je-li nesrozumitelný nebo neurčitý, bude ze strany insolvenčního soudu usnesením k opravě nebo doplnění vyzvána osoba, která podala návrh, a to ve lhůtě, která nesmí překročit délku 7-mi dnů. Stejně bude postupovat insolvenční soud v případě, že k návrhu na povolení oddlužení nebudou přiloženy všechny listiny dle ustanovení § 392 odst. 1 IZ, případně pokud tyto listiny nebudou obsahovat požadované náležitosti. Pokud dlužník na výzvu soudu nedoplní či neopraví návrh na povolení oddlužení, nelze pro tento nedostatek v řízení pokračovat a z tohoto důvodu insolvenční soud návrh odmítne.

Dlužník je oprávněn vzít návrh na povolení zpět, a to do doby, dokud insolvenční soud nerozhodne o schválení oddlužení¹⁴⁷. Insolvenční soud vezme na vědomí zpětvzetí návrhu rozhodnutím, které doručí osobě, která návrh podala, dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru, přičemž proti tomuto rozhodnutí není odvolání přípustné. Dlužník, který vzal zpět návrh na povolení oddlužení, není oprávněn podat takový návrh znovu.

5.2 Společný návrh manželů na povolení oddlužení

Novelou č. 294/2013 Sb., bylo do insolvenčního zákona s účinností od 1. 1. 2014 včleněno ustanovení § 394a, kterým je dána možnost manželům, aby podali společný návrh na povolení oddlužení¹⁴⁸, čímž byla vyřešena situace nejasností týkajících spojování či nespojování insolvenčních řízení, jakož je tento postup též ekonomicky přínosný¹⁴⁹. Aktivně legitimovaní k podání společného návrhu na povolení oddlužení

¹⁴⁷Dle ustanovení § 394 odst. 4 IZ pokud bude vzat zpět návrh na povolení oddlužení až poté, co bylo rozhodnuto o schválení oddlužení, rozhodne insolvenční soud o tom, že je toto zpětvzetí neúčinné.

¹⁴⁸ Ještě před novelou insolvenčního zákona byla tato situace řešena usnesením Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 669/2009 ze dne 15. 12. 2009, dle něhož „*Naznačená východiska zásadně ovlivňují zkoumání důvodnosti podaného odvolání. Odvolací soud ve smyslu ustanovení § 205a odst. 1 písm. f) o.s.ř. vychází z toho, že skutkový stav věci, jenž měl za rozhodný soud prvního stupně, doznal zásadní změny rozhodnutím insolvenčního soudu ve věci sp. zn. KSPL 27 INS 4965/2009. Povolením řešení úpadku manžela dlužnice formou oddlužení došlo k výraznému zásahu do majetkové sféry i jeho manželky. Dlužnice podpisem insolvenčního návrhu Ladislava Vaníka spojeného s návrhem na oddlužení vyjádřila nejenom formální souhlas se zahájením takového řízení vyžadovaný v § 392 odst. 3 IZ, ale též tímto kvalifikovaným projevem zároveň souhlasila s tím, aby veškerý majetek tvořící jejich společné jmění manželů byl využit pro potřeby oddlužení jejího manžela, tedy k zaplacení výlučných dluhů Ladislava Vaníka, ale stejně tak i závazků ve smyslu § 143 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku společných.*“

¹⁴⁹ Dlužníci – manželé ušetří například na odměně insolvenčního správce, kdy by každý z nich v případě podání samostatného návrhu na povolení oddlužení hradili odměnu správce a náhradu hotových výdajů cca 900,- Kč bez DPH měsíčně, tj. 1800,- Kč bez DPH pro oba dlužníky, oproti odměně ve výši 1350,- Kč bez DPH, která je hrazena v případě společně podaného návrhu na povolení oddlužení. Výše odměn vychází

jsou manželé za předpokladu, že každý z nich je ve smyslu ustanovení § 389 insolvenčního zákona osobou oprávněnou k podání návrhu.

Podstatnou podmínkou pro podání společného návrhu na povolení oddlužení je, aby manželství dlužníků trvalo ke dni, kdy jejich návrh dojde věcně a místně příslušnému insolvenčnímu soudu. Vzhledem k délce trvání oddlužení – tedy 5 let, může však dojít ke změně poměrů v manželství – například k rozvodu manželství. Z hlediska právního postavení dlužníků však nemá vliv změna v jejich rodinném životě, neboť jsou manželé při povolení oddlužení omezeni pouze z hlediska majetkových práv. Manželství lze tedy i v období po schválení oddlužení rozvést, když účinky povoleného a schváleného oddlužení trvají i nadále a manželé nadále platí v souladu s usnesením o schválení oddlužení splátkovým kalendářem tak, jako by manželství vůbec nezaniklo¹⁵⁰. Dlužníci však tuto skutečnost musí oznámit insolvenčnímu správci.¹⁵¹ Jestliže dlužníci podají společný návrh na povolení oddlužení i v případě, že ke dni podání tohoto bylo jejich manželství již rozvedeno, je dne usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 1079/2014 ze dne 8. 9. 2014 správný postup takový, že „*poté co soud zjistil, že nejsou podmínky pro jejich společné oddlužení, aby postupoval podle ust. § 112 odst. 2 o.s.ř. a insolvenční řízení ohledně dlužnice a dlužníka vyloučil k samotnému řízení a dále pokračoval v insolvenčním řízení ohledně každého z nich zvlášť.*“

Pokud manželé podají společný návrh na povolení oddlužení, stávají se v řízení nerozlučnými společníky a je na ně nahlíženo jako na jednoho dlužníka, a to po dobu trvání účinků oddlužení. „*Je třeba mít na zřeteli, že společný návrh manželů dle § 394a IZ představuje tzv. nerozlučné společenství ve smyslu § 91 odst. 2 o.s.ř., v němž účastníci mají taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí o věci samé musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně sporu.*“¹⁵²

Do 31. 12. 2013 (platí i pro řízení spojená do tohoto data) zemřelý manžel ztratil způsobilost být účastníkem řízení, a z tohoto důvodu bylo řízení proti němu vyloučeno

z vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně IS, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů náhradníků členů věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁰ KUBEŠOVÁ, Jana. Nebojte se rozvodu v oddlužení. ABIVIA [online]. Praha [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://abivia.cz/rady-oddluzeni/oddluzeni-manzelu-rozvod-novela-insolvencniho-zakona-abivia/>

¹⁵¹ Insolvenční správce by na toto sdělení měl reagovat především z toho pohledu, že rozvodem manželství dojde k přepočtu nezabavitelné částky, která se sníží v důsledku toho, že odpadne vyživovací povinnost vztahující se k bývalému manželovi.

¹⁵² Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 821/2014-A ze dne 9. 7. 2014

k samostatnému projednání a v souladu ustanovením § 107 odst. 5 OSŘ bylo řízení zastaveno. Poté došlo k vypořádání společného jmění manželů a na základě výsledku dědického řízení byl zjištěn stav aktiv a pasiv zemřelého dlužníka. V insolvenčním řízení druhého z dlužníků soud pokračoval až ve chvíli, kdy bylo ukončeno dědické řízení zemřelého dlužníka. Novela insolvenčního zákona účinná od 1. 1. 2014 přinesla zásadní změnu v postavení manželů dlužníků, když byl do insolvenčního zákona včleněn § 394a, dle kterého je na manželé – dlužníci jsou nerozluční společníci, na něž je pohlíženo jako na jednoho dlužníka – tedy skutečnost, že jeden z manželů v průběhu řízení zemře, nemá vliv na průběh insolvenčního řízení.

V případě podávání společného návrhu na povolení oddlužení insolvenční zákon stanovuje, jaké náležitosti musí tento návrh obsahovat, a to konkrétně v ustanovení § 391 IZ spolu s ustanovením § 23 a 24 vyhlášky o jednacím řádu pro insolvenční řízení, jakož i doklady, které musí být k návrhu na povolení oddlužení přiloženy.

Z výše uvedených pro podání společného návrhu na povolení oddlužení je pro manžele – dlužníky specifická oproti ostatním přílohám a náležitostem pouze příloha dle ustanovení § 24 písm. j) vyhlášky o jednacím řádu pro insolvenční řízení, tj. kopie oddacího listu, který je právě dokladem toho, že bylo mezi dlužníky uzavřeno manželství. *„Společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechn jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů; podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny.“*¹⁵³ Tímto prohlášením dlužníci - manželé zakládají fikci, že veškerý majetek, který je v jejich vlastnictví, je považován pro účely schválení oddlužení majetkové podstaty za majetek náležející do společného jmění manželů. Z tohoto pak logicky vyplývá, že v řízení o společném návrhu manželů na povolení oddlužení bude pouze jedna majetková podstata. V případě, že toto prohlášení manželé ke společnému návrhu na povolení oddlužení nepřiloží, nemá toto za následek odmítnutí návrhu ve smyslu ustanovení § 128 IZ, když dlužníci – manželé by měli být insolvenčním soudem vyzváni k doplnění návrhu ve smyslu ustanovení § 393 insolvenčního zákona¹⁵⁴.

¹⁵³ Ustanovení § 394a IZ

¹⁵⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 882/2014-A-15 ze dne 19. 5. 2014

V případě, že manželé podají společný návrh na povolení oddlužení, nezaniká dle ustanovení § 408 IZ společné jmění manželů a zároveň, pokud manželé oddlužení splní, bude oddluženo společné jmění manželů jako celek. Je však i nadále možné, aby návrh na povolení oddlužení podal pouze jeden z manželů, nebo aby každý z manželů podal každý zvlášť, neboť ustanovení § 394a IZ pouze dává „možnost“ manželů podat společný návrh na povolení oddlužení, neukládá jim však povinnost podat jeden návrh. V tomto případě by však došlo povolením a následným schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty k zániku společného jmění manželů.

5.3 Rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení

Insolvenční soud návrh na povolení oddlužení zamítne nebo rozhodne o povolení oddlužení. Dle ustanovení § 395 odst. 1 IZ bude návrh na povolení oddlužení ze strany insolvenčního soudu zamítnut v případě, že lze důvodně předpokládat, že dlužník (či osoba, která jej podala) spatřuje v podaném návrhu nepoctivý záměr¹⁵⁵. Insolvenční soud je oprávněn přezkoumávat poctivost záměru v období od schválení oddlužení do jeho splnění a je oprávněn ve smyslu ustanovení § 418 IZ povolené oddlužení zrušit. Vrchní soud v Praze ve svém usnesení sp. zn. 3 VSPH 463/2010-B vylovil názor, že „i ve stadiu řízení od schválení oddlužení (§404) do jeho splnění (§413) je insolvenční soud oprávněn i bez návrhu zrušit schválené oddlužení podle § 418, vyjde-li v něm najevo dlužníkům nepoctivý záměr ve smyslu § 395.“

Insolvenční soud rozhodne o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení též z toho důvodu, že předpokládaná hodnota plnění, kterou by nezajištění věřitelé obdrželi v rámci oddlužení, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito nezajištění věřitelé udělili dlužníku souhlas se splněním pohledávek nižším než 30 % jejich hodnoty. Pokud dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v rámci insolvenčního řízení, pak insolvenční soud z tohoto důvodu návrh na povolení oddlužení též zamítne.

¹⁵⁵ Vrchní soud v Olomouci ve svém usnesení sp. zn. 2 VSOL 135/2010-A-19 ze dne 17. 5. 2010 judikoval, že „na nepoctivý záměr dlužníka ve smyslu ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) lze usuzovat i v situaci, kdy dlužník krátce před podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení uzavře smlouvou o převodu nemovitostí a kupní cenu nepoužije k poměrné úhradě všech svých (nezajištěných) závazků, ale uspokojí pouze věřitele, které lze považovat za osoby jemu blízké.“

V případě, že insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne, a v obou případech rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem.¹⁵⁶

Jestliže nebude insolvenční návrh vzat zpět, zamítnut nebo odmítnut, insolvenční soud rozhodne o povolení oddlužení. Insolvenční soud rozhoduje o povolení oddlužení usnesením, proti němuž není odvolání přípustné. Usnesení je pak doručováno dlužníkovi, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru.

5.4 Způsoby řešení oddlužení

Jak již bylo výše uvedeno, dlužník v návrhu na povolení oddlužení navrhne způsob oddlužení, případně uvede, že žádný takový návrh nevznáší – insolvenční soud ani věřitelé nejsou tímto sdělením jakýmkoli způsobem vázáni, když o způsobu oddlužení rozhoduje schůze věřitelů, kde o něm hlasují nezajištění věřitelé v souladu s ustanovením § 400 odst. 1 insolvenčního zákona¹⁵⁷. Dle tohoto usnesení věřitelé mohou hlasovat o přijetí způsobu oddlužení, a to i před podáním insolvenčního návrhu, pokud jim byly poskytnuty dostatečné informace, které jsou svým obsahem a rozsahem totožné s těmi informacemi, které má obsahovat návrh na povolení oddlužení a jeho přílohy.

O zvolení způsobu oddlužení mají právo hlasovat pouze nezajištění věřitelé, kteří přihlásili řádně a včas svou pohledávku, přičemž o způsobu rozhodnutí rozhodne schůze věřitelů prostou většinou hlasů nezajištěných věřitelů počítaných podle výše jejich pohledávek v souladu s ustanovením § 402 odst. 3 IZ. Z výše uvedeného je zřejmé, že dlužník pouze navrhuje, jaký způsob řešení oddlužení upřednostňuje, avšak nemá možnost si závazně vybírat, když rozhodnutí o způsobu řešení úpadku náleží věřitelskému výboru. „Podáním návrhu na povolení oddlužení dlužník dává najevo, že souhlasí

¹⁵⁶ § 396 IZ

¹⁵⁷ Dle usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 88/2013 ze dne 30. 1. 2014 „Může-li dlužník za splnění stanovených podmínek prosadit oddlužení jako způsob řešení úpadku i proti vůli věřitelů, je nutno striktně trvat na tom, aby věřitele nijak neomezil ve volbě způsobu oddlužení, tedy zda bude provedeno zpeněžením majetkové podstaty či plněním splátkového kalendáře. Pouze ten dlužník, který nečiní kroky k tomu, aby tuto volbu věřitelům ztížil, omezil či znemožnil, je při podání návrhu na oddlužení veden poctivým záměrem. Jestliže dlužník v době bezprostředně předcházející podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení, ve chvíli, kdy již je v úpadku pro platební neschopnost, avšak ještě disponuje nemovitým majetkem, bezplatně převede svůj majetek na jinou osobu, pak věřitelé v probíhajícím insolvenčním řízení prakticky nemají na výběr, pro který ze způsobů oddlužení se rozhodnout. Zpeněžením zbylého majetku dlužníka by nebyl dosažen výtěžek zpeněžení v rozsahu vyžadovaném ustanovením § 395 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona. Zbývá tak jen plnění splátkového kalendáře, které by však trvalo pět let a v němž by věřitelé pravděpodobně nedosáhli plného uspokojení svých pohledávek.“

s oddlužením jedním ze dvou zákonem stanovených způsobů, o čemž rozhodují věřitelé (§402 odst. 3 insolvenčního zákona) a nepřijmou-li rozhodnutí, pak insolvenční soud (§402 odst. 5 a § 406 odst. 1 insolvenčního zákona). To, že dlužník upřednostňuje oddlužení plněním splátkového kalendáře před oddlužením zpeněžením majetkové podstaty, které zvolili věřitelé (respektive insolvenční soud), jeho právo podat odvolání proti usnesení o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nezakládá).“¹⁵⁸

V případě, že na schůzi věřitelů nebude rozhodnuto o způsobu oddlužení (nezíská prostou většinu hlasů), pak o tomto rozhoduje insolvenční soud. Insolvenční zákona uvádí v ustanovení § 398 IZ dva způsoby oddlužení, a to oddlužení plněním splátkového kalendáře a oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.

Pokud by dlužník svým jednáním ovlivňoval rozhodování věřitelů o způsobu oddlužení a jejich volbu o tomto, je tímto sledován nepoctivý záměr, jež je důvodem pro přeměnu oddlužení v konkurs. Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení sp. zn. 29 NSČR 88/2013 ze dne 30. 1. 2014 dospěl k názoru, že „*dlužník, který svým jednáním věřitele omezí ve volbě způsobu oddlužení, podáním návrhu na povolení oddlužení sleduje nepoctivý záměr (§395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona).*“

5.4.1 Oddlužení plněním splátkového kalendáře

Oddlužení plněním splátkového kalendáře je nejčastějším způsobem oddlužení v České republice, neboť tento způsob je velice výhodný pro dlužníka, kdy je vlastníkem nemovitostí či jiných vyšších hodnot, které nebudou v rámci insolvenčního řízení zabaveny a zpeněženy.

Insolvenční zákon v ustanovení § 398 odst. 3 dlužníkovi ukládá povinnost při povolení oddlužení splátkovým kalendářem po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky¹⁵⁹. Dlužník je oprávněn v návrhu na povolení oddlužení (k pozdějšímu návrhu soud nepřihlíží) požádat insolvenční soud v souladu s ustanovení § 398 odst. 4 IZ, aby mu stanovil jinou výši splátek, avšak pouze za předpokladu, že hodnota plnění nezajištěným věřitelům bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek, nebo stejná nebo vyšší než hodnota, která

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soud ČR sp. zn. 29 NSČR 91/2013 ze dne 30. 1. 2014

¹⁵⁹ Taxativní výčet přednostních pohledávek je uveden v ustanovení § 279 odst. 2 OSŘ.

byla dohodnuta mezi věřiteli a dlužníkem. Výše uvedené ustanovení pak ukládá insolvenčnímu soudu, aby při rozhodování o jiné výši splátek hleděl na to, jaké byly důvody dlužníkovy úpadku, jaká je celková výše dlužníkových závazků, k dosavadní a očekávané výši dlužníkových příjmů, k opatřením, která dlužník činí k zachování a zvýšení svých příjmů a ke snížení svých závazků, a doporučení věřitelů. Pro snížení splátek však nemůže dojít z důvodů sociálních (vyšší náklady na bydlení, telefon, automobil a jeho provoz). Tento návrh však lze učinit pouze v návrhu na povolení oddlužení, když k opožděné žádosti nebude soudem přihlíženo¹⁶⁰.

„Lhůta 5 let stanovená insolvenčním zákonem dlužníku ke splácení pohledávek věřitelů při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je lhůtou konečnou (nejzazší), přičemž její počátek určuje pro danou insolvenční věc vždy termín první splátky určený rozhodnutím o schválení oddlužení. Jestliže dlužník za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře není schopen hradit měsíční splátky předpokládané podle schváleného oddlužení, ačkoliv řádně plní povinnosti uvedené v § 412 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona, není to důvodem k postupu podle § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona postup podle § 418 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona tím však není vyloučen.“¹⁶¹

Dle výše uvedené lze logicky dovodit, že lhůta 5 let je nejzazším termínem, avšak tato doba splácení může být též kratší v případě, že dlužník před uplynutím pěti let uhradí 100% svých závazků. *„Třeba připomenout, že plnění splátkového kalendáře probíhá zásadně po dobu celých pěti let, a to bez ohledu na to, zda dlužník zaplatil schváleným oddlužením očekávané plnění (např. ve výši 30%) nebo více (např. ve výši 75 %) dříve*

¹⁶⁰ K tomuto rozhodoval Vrchní soud v Praze, když ve svém usnesení sp. zn. 1 VSPH 528/2010 ze dne 26. 7. 2010 se zabýval situací, kdy dlužník požádal o nižší výši splátek v mezidobí od prohlášení úpadku do konání přezkumného jednání a schůze věřitelů, kdy soud prvního stupně tuto žádost odmítl jako opožděnou v souladu s ustanovením § 398 odst. 4 insolvenčního zákona, když dle tohoto ustanovení má být žádost obsažena v návrhu na povolení oddlužení. Proti tomuto rozhodnutí krajského soudu se dlužník odvolal a požadoval snížení měsíčních splátek s odůvodněním, že při podávání návrhu na povolení oddlužení nevěděl, jaká bude výše jednotlivých splátek. Vrchní soud v Praze ve výše uvedeném usnesení konstatoval, že „odvolací soud je přesvědčen o tom, že dlužníková žádost o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek podanou po zahájení insolvenčního řízení a před rozhodnutím o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nelze považovat za opožděnou v situaci, kdy mu formulář návrhu na povolení oddlužení včetně poučení k jeho vyplnění, jenž je veřejnosti k dispozici na adrese www.insolvencnizakon.cz a který byl dlužník povinen použít, neposkytoval žádný prostor pro její uplatnění. Za tohoto stavu věci je žádoucí, aby insolvenční soud včas dlužníka poučil o možnosti takovou žádost podat tak, aby dlužník nebyl nespravedlivě poškozen (§5 písm. a) IZ) a zároveň, aby věřitelé měli možnost na žádost dlužníka reagovat a zaujmout k ní příp. stanovisko.“

¹⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2013, sen. zn. 29 NSCR 12/2013, uveřejněné pod číslem 77/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

může skončit (např. již po 3 letech) jen tehdy, pokud dlužník uspokojí všechny nezajištěné pohledávky uvedené ve schváleném splátkovém kalendáři, a to v plné výši (100%). V takovém případě skončí plnění splátkového kalendáře (a celé insolvenční řízení) předčasně rozhodnutím insolvenčního soudu o splnění oddlužení (§413).“¹⁶²

Provedenou srážku dlužník prostřednictvím insolvenčního správce rozdělí mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení¹⁶³.

5.4.2 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Druhým způsobem oddlužení je provedení úhrady dluhů zpeněžením majetkové podstaty, když u této formy je možné spatřovat výraznou podobnost s řešením úpadku prohlášením konkursu na majetek dlužníka. *„Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je postaveno na postihu – zpeněžení – majetku dlužníka (nesloužícího k uplatněnému zajištění), náležejícího do jeho majetkové podstaty v době schválení (nastolení účinků) tohoto oddlužení. Majetek, který dlužník nabude až poté, včetně příjmů, na něž mu vznikl nárok až po schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, tomuto oddlužení nepodléhá.“*¹⁶⁴

Dle ustanovení § 398 odst. 2 IZ se při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty postupuje podobně dle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a zpeněžení majetkové podstaty při oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu. Zpeněžování majetkové podstaty provádí insolvenční správce, který se stává rozhodnutím o schválení oddlužení zpeněžením majetkové ve vztahu k majetku dlužníka osobou s dispozičním oprávněním.

5.4.4 Kombinace způsobů oddlužení

Insolvenční zákon předpokládá, že bude probíhat oddlužení jednou z možností dle ustanovení § 398 odst. 2 IZ – tedy oddlužení plněním splátkového kalendáře či oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužníka. Není však vyloučeno, aby došlo ke kombinaci

¹⁶² MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 722

¹⁶³ Ustanovení § 398 odst. 3 IZ

¹⁶⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 3 VSPH 1712/2914-B-18

obou forem oddlužení (mělo by však jít o výjimečné případy), když rozhodnutím o schválení oddlužení dojde k postižení dlužnickových příjmů, jakož i majetku, který dlužník v době rozhodnutí o schválení oddlužení vlastní. *„Byť s tím zákon výslovně nepočítá, není vyloučeno obě formy oddlužení kombinovat, zejména za předpokladu, kdy minimálního 30% uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů nelze dosáhnout ani zpeněžením dlužníka majetku ani splátkovým kalendářem. Kombinaci obou forem však musí navrhnout sám dlužník, insolvenční soud není oprávněn dlužníkovi kombinaci obou způsobů oddlužení autoritativně vnucovat.“*¹⁶⁵

Tento způsob řešení oddlužení je pro dlužníka mnohem výhodnější, než kdyby na jeho majetek byl prohlášen konkurs, při němž je postihován též majetek nabytý po té, co nastaly účinky prohlášení konkursu. Dle ustanovení § 402 IZ však mají nezajištění věřitelé možnost vyjádřit se k takovému způsobu řešení, a to hlasováním na schůzi.

K výše uvedenému lze zmínit rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. KSBR 24 INS 4176/2008-B ze dne 21. 1. 2009, dle kterého *„ve výjimečných případech jako je tento, je podle přesvědčení insolvenčního soudu možné i to, že obě formy oddlužení budou zkombinovány tak, že rozhodnutím o schválení oddlužení budou postiženy jak příjmy dlužníka v následujících pěti letech (oddlužení plněním splátkového kalendáře), tak majetek náležející dlužníku v době rozhodnutí o schválení oddlužení (oddlužení zpeněžením majetkové podstaty). Podstatné je, že i tak půjde o řešení, jež dlužníku nabízí možnost vybřednout při zachování práv věřitelů z úpadkové situace lépe než při prohlášení konkursu na jeho majetek (srov. i § 398 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona o tom, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty do majetkové podstaty zásadně nenáleží majetek nabytý dlužníkem poté, co nastaly účinky schválení oddlužení). Nezajištění věřitelé mají možnost se i k takovému řešení vyslovit při rozhodování o způsobu oddlužení hlasováním na schůzi i za tím účelem svolané (srov. § 402 insolvenčního zákona).“*

¹⁶⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 722.

5.5 Rozhodnutí o neschválení oddlužení

Insolvenční soud v případě, že vyjdou najevo v průběhu insolvenčního řízení skutečnosti, které by byly důvodem pro odmítnutí či zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, oddlužení neschválí. Skutečnosti, které odůvodňují zamítnutí oddlužení¹⁶⁶, mohou namítat insolvenční správce a věřitelé, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení. Insolvenční správce dle ustanovení § 403 odst. 1 IZ o takových skutečnostech, které by měly za následek odmítnutí či zamítnutí návrhu na povolení oddlužení upozorní před rozhodnutím schůze věřitelů o způsobu oddlužení, a v případě uvedeném v ustanovení § 399 odst. 3 do tří dnů od zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku. Věřitelé, kteří hlasovali o způsobu oddlužení tak učiní dle § 403 odst. 2 IZ nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení, a v případě § 399 odst. 3 IZ do deseti dnů od zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku.

Vrchní soud v Praze posuzoval situaci, kdy na přezkumném jednání bylo zjištěno, že dlužnice nesplňuje podmínky pro řešení úpadku oddlužením, přičemž vyslovil tento názor: „*Jelikož tato skutková zjištění soudu prvního stupně dlužnice ve svém odvolání nikterak nezpochybnila (a uvedené pohledávky při přezkumném jednání ostatně ani nepopřela), nelze na základě shora uvedených úvah dospět k jinému závěru, než že ve smyslu § 389 odst. 1 IZ dlužnice není osobou, jež by byla oprávněna domáhat se řešení svého úpadku oddlužením, a taková okolnost dle § 405 odst. 1 IZ bez dalšího vylučuje, aby soud povolené oddlužení schválil. Soud prvního stupně proto nijak nepochybil, když za dané situace rozhodl o tom, že oddlužení neschvaluje, a současně dle § 405 odst. 2 IZ prohlásil na majetek dlužnice konkurs s tím, že s ohledem na osobu dlužnice, jež je fyzickou osobou-nepodnikatelem, bude konkurs dle § 314 odst. 1 písm. a) IZ projednáván jako nepatrný.*“¹⁶⁷

Soud nepřihlíží k později podaným námitkám, jakož ani k námitkám, jež byly předloženy ze strany věřitele, který nehlasoval o přijetí způsobu oddlužení. V takovém případě, že věřitelé nepodají včas své námitky, nastane fikce, že s oddlužením souhlasí bez ohledu na to, že dlužník má dluhy z podnikání¹⁶⁸.

¹⁶⁶ Jedná se o takové skutečnosti, které by jinak odůvodňovali odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.

¹⁶⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 74/2008 ze dne 24. 7. 2008

¹⁶⁸ Ustanovení § 403 odst. 3 IZ

5.6 Rozhodnutí o schválení oddlužení

V případě, že insolvenční soud neshledá důvody pro neschválení oddlužení, rozhodne o jeho schválení, když k vydání tohoto rozhodnutí může dojít teprve ve chvíli, kdy nabude právní moci rozhodnutí, jímž bylo povoleno oddlužení.

O schválení oddlužení rozhodne insolvenční soud neprodleně po skončení jednání, při němž byly projednávány námitky věřitelů dle ustanovení § 403 odst. 2 IZ. Pokud však věřitelé takové námitky nepodali, insolvenční soud o schválení oddlužení rozhodne neprodleně poté, co uplyne lhůta pro jejich podání.

Insolvenční soud rozhoduje schválení oddlužení usnesením, kterým je vázán jak dlužník, tak všichni věřitelé (včetně těch věřitelů, kteří nesouhlasili o schválení oddlužení nebo o něm nehlasovali), a to od okamžiku kdy dojde k veřejnému vyhlášení tohoto rozhodnutí.

V rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty insolvenční soud uvede v souladu ustanovením § 406 odst. 2 IZ údaje o osobě, která bude vykonávat funkci insolvenčního správce, informace o majetku náležejícího do majetkové podstaty (včetně toho majetku, který se teprve součástí majetkové podstaty stane dle § 412 odst. 1 písm. b) IZ), a v poslední řadě též uvede seznam nezajištěných věřitelů, kteří dali svůj souhlas s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží bude nižší než 30 % jejich pohledávky, přičemž též sdělí nejnížší hodnotu plnění, která byla předmětem dohody mezi věřitelem a dlužníkem.

Rozhodnutí, kterým insolvenční soud schvaluje oddlužení plněním splátkového kalendáře, musí obsahovat následující náležitosti:

- a) uložení povinnosti dlužníkovi, aby po dobu 5 let platil nezajištěným věřitelům k určenému dni v měsíci prostřednictvím insolvenčního správce částku stanovenou dle ustanovení § 398 insolvenčního zákona. Současně v rozhodnutí uvede termín, k němuž má být nezajištěným věřitelům poskytnuta první splátka, když tento termín bude stanoven tak, aby byla uhrazena nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, ve kterém nastanou účinky schváleného oddlužení
- b) insolvenční soud označí příjmy, které podléhají srážkám ve výši zabavitelné částky a z nichž bude uhrazena první splátka

- c) označí nezajištěné věřitele, jež udělili dlužníkovi souhlas, aby hodnota plnění, kterou obdrží při oddlužení, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, přičemž k tomuto sdělí nejnižší hodnotu plnění, na níž zní dohoda mezi věřiteli a dlužníky
- d) uloží plátcí příjmu dlužníka, který bude postižen výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného, aby prováděl z příjmu dlužníka stanovené srážky, které nebudou vypláceny k rukám dlužníka.

Usnesení o schválení oddlužení zašle insolvenční soud dlužníkovi, insolvenčnímu správci, věřitelskému výboru a věřitelům, jež jsou zveřejněni v insolvenčním rejstříku. Toto usnesení bude též v případě, že půjde o schválené oddlužení formou splátkového kalendáře, doručováno plátcí (případně více plátcům) mzdy či jiných příjmů dlužníka tak, aby prováděl srážky ve výši zabavitelného příjmu.

Dle ustanovení § 407 odst. 3 IZ je oprávněn proti usnesení o schválení oddlužení se může podat odvolání pouze:

- a) *věřitel, který hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení*
- b) *věřitel, jehož námitkám proti povolení oddlužení (§403) soud nevyhověl*
- c) *věřitel, který nesouhlasí se stanovením jiné výše měsíčních splátek a který proti tomu hlasoval*
- d) *dlužník v případě, že insolvenční soud nevyhověl jeho žádosti o stanovení jiné výše měsíčních splátek.*¹⁶⁹

K výše uvedenému rozhodoval též Vrchní soud v Praze¹⁷⁰, když judikoval, že i v případě, pokud insolvenční zákon přiznává právo podat odvolání pouze výše uvedeným osobám (převážně tedy určitému okruhu věřitelů a dlužníkovi za uvedených podmínek), nelze brát za samozřejmost, že by bylo možné odepřít dlužníkovi právo podat odvolání v případě, že by mu tímto rozhodnutím mohla vzniknout nějaká újma, která by mohla být poté z jeho strany požadována v rámci odvolacího řízení. „*Okolnost, že insolvenční zákon přiznává právo odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení jen vymezenému okruhu*

¹⁶⁹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 722.

¹⁷⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 93/2009 ze dne 13. 3. 2009

*věřitelů, neznamená, že by bylo možno právo na odvolání odeprít účastníku řízení – dlužníku. Toto právo mu však náleží jedině za předpokladu, že rozhodnutím o schválení oddlužení mu mohla být způsobena určitá újma, kterou by bylo možno reparovat v odvolacím řízení.*¹⁷¹

5.7 Účinky schválení oddlužení

Účinky, které s sebou přináší rozhodnutí o schválení oddlužení, nastávají okamžikem, ke kterému bylo zveřejněno rozhodnutí v insolvenčním rejstříku. Omezení týkající se dispozičních oprávnění dlužníka, k nimž došlo v průběhu insolvenčního řízení, a to jak vzniklých ze zákona či založeným rozhodnutím soudu, se nabytím právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení ruší.

Schválené oddlužení bude mít též dopad na výkon rozhodnutí a exekuce, když po dobu trvání účinků schváleného oddlužení nemá vliv nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, případně na zahájenou exekuci, která by postihovala ten majetek dlužníka na plnění splátkového kalendáře ve splátkách určeným insolvenčním soudem. Jestliže však byla některá z pohledávek popřena¹⁷², které mají být podle splátkového kalendáře uspokojena, dlužník hradí částky, jež připadají na plnění této dle splátkového kalendáře k rukám insolvenčního správce, který je věřiteli dlužníkem popřené pohledávky poukáže v případě, že nabude právní moci rozhodnutí, kterým bude tato pohledávka zjištěna. Pokud se tak nestane, insolvenční správce v souladu ustanovením § 411 odst. 2 IZ tuto částku rozdělí poměrně mezi ostatní věřitele jako mimořádnou splátku na plnění splátkového kalendáře. K výše uvedenému přisvědčil ve své rozhodovací praxi též Vrchní soud v Praze ve svém usnesení 2 VSPH 768/2010 ze dne 23. 9. 2010, když vyslovil tento názor *„Nad rámec výše uvedeného považoval odvolací soud za vhodné podotknout, že měl-li insolvenční soud za to, že pohledávka věřitelky byla popřena, bylo namíste postupovat podle § 411 odst. 2 insolvenčního zákona, jež určuje, že pokud byla některá z nezajištěných pohledávek, jež mají být uspokojeny podle splátkového kalendáře, popřena (lhostejno zda insolvenčním správcem či dlužníkem, jejichž popření má tytéž účinky), hradí dlužník (přesněji plátce jeho mzdy či jiných postižitelných příjmů) částky*

¹⁷¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 93/2009 ze dne 13. 3. 2009

¹⁷² Pohledávka může být popřena jak ze strany dlužníka, tak insolvenčního správce, když popření pohledávky od obou jmenovaných má stejné účinky.

připadající podle splátkového kalendáře na její uspokojení v určitých lhůtách k rukám insolvenčního správce. S těmito částkami naloží insolvenční správce podle výsledku incidenčního sporu o pravost, výši nebo pořadí popřené pohledávky (srov. § 201 odst. 1 písm. c) nebo § 201 odst. 2 insolvenčního zákona) tak, že neprodleně po právní moci rozhodnutí a) vyplatí věřiteli deponované částky, jestliže popřená pohledávka byla zjištěna, nebo b) deponované částky připadající na popřenou pohledávku, jež nebyla zjištěna, rozdělí poměrně (jako mimořádnou splátku) mezi ostatní věřitele určené splátkovým kalendářem. Obdobně postupuje insolvenční správce v případě, že ke zjištění nebo nezjištění popřené nezajištěné pohledávky zahrnuté do splátkového kalendáře dojde v důsledku nepodání žaloby ve stanovené lhůtě (srov. 198 odst. 1 a § 201 odst. 2 insolvenčního zákona) nebo v důsledku zpětvzetí popření nevykonatelné pohledávky insolvenčním správcem, již nepopřel dlužník (srov. § 201 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona).“

5.8 Společné jmění manželů v oddlužení

Vliv schváleného oddlužení na společné jmění manželů bude záviset především na tom, jakým způsobem bylo oddlužení schváleno – zda oddlužení plněním splátkového kalendáře, nebo oddlužení zpeněžením majetkové podstaty (případně kombinací obou způsobů).

V případě plnění oddlužení splátkovým kalendářem nebývá vyjma dlužníkových příjmů poškozen žádný další majetek, a tedy lze říci, že tento způsob řešení oddlužení nebude mít toliko významný vliv na společné jmění manželů, vyjma příjmů, které budou v budoucnu vyplaceny. K tomuto rozhodoval též Vrchní soud v Praze, když ve svém usnesení sp. zn. 1 VSPH 669/2009 ze dne 15. 12. 2009 judikoval, že „*Jde-li o oddlužení plněním splátkového kalendáře, zavazuje se dlužníkův manžel svým podpisem poskytnout po celou dobu i veškerou součinnost potřebnou k tomu, aby se věřitelům dostalo prostřednictvím insolvenčního správce z jeho příjmů plnění v rozsahu podle § 398 odst. 3 IZ. Nedostatek součinnosti bude zpravidla bránit tomu, aby proces oddlužení byl ve vztahu k oběma manželům (i ke každému z nich zvlášť) úspěšně dovršen rozhodnutím insolvenčního soudu o jejich osvobození od placení zbývajících částí pohledávek, tedy, podle toho, v jaké fázi řízení vyšel najevo, by tvořil překážku povolení nebo schválení*

oddlužení, popřípadě by mohl vést ke zrušení již schváleného oddlužení. Takovou překážkou by například mohla být situace, kdy dlužníkův manžel návrh na oddlužení sice podepsal, ale své příjmy či jejich část zatajil, popřípadě neučinil všechny úkony potřebné k tomu, aby se jeho příjem stal v režimu oddlužení zdrojem pro uspokojení věřitelských pohledávek.“

Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty na rozdíl od výše uvedeného zasáhne ve velké míře společné jmění manželů, kdy dlužník veškerý majetek, který mu náleží ke dni schválení oddlužení, poskytne k úhradě svých dluhů. Je zde však další důležitý faktor, který bude hodnotit, do jaké míry bude schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty zasaženo do společného jmění manželů, a to kým byl podán návrh na povolení oddlužení – zda samotným dlužníkem, či manželé podali společný návrh na povolení oddlužení.

„Jde-li o oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, zpeněžuje se všechnen majetek v SJM, který patří podle výše uvedených zásad do majetkové podstaty dlužníka, bez ohledu na to, zda jako dlužníci jsou účastníky jednoho insolvenčního řízení oba manželé. Společné jmění manželů může ovšem tvořit jen majetek již nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství (ustanovení § 143 odst. 1 písm. a/ občanského zákoníku). Se zřetelem k tomu soudní praxe v souvislosti s postižením mzdy (platu) manžela povinného dovozuje, že mzdový nárok manžela povinného součástí společného jmění manželů není. Naproti tomu vyplacená mzda nebo plat již je součástí společného jmění manželů a podle okolností ji lze postihnout např. při výkonu rozhodnutí prodejem movité věci (soupisem peněz v hotovosti) anebo typicky příkázáním jiných majetkových práv podle § 320 o.s.ř., jestliže by již šlo o vyplacenou mzdu či plat, který má manžel povinného uložený na účtu u banky.“¹⁷³

5.8.1 Společný návrh

Jak již bylo výše v rámci mé práce uvedeno, v situaci kdy podávají manželé společný návrh na povolení oddlužení je obligatorní přílohou tohoto prohlášení manželů, v němž uvádějí svůj souhlas s tím, aby byl jejich všechnen majetek považován za majetek ve společném jmění manželů. Toto prohlášení pak vylučuje jakoukoliv modifikaci společného jmění manželů – tedy není pro účely insolvenčního řízení podstatné, zda měli

¹⁷³ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 669/2009 ze dne 15. 12. 2009

manželé pro specifickou úpravu společného jmění manželů, např. uzavřenou smlouvou nebo bylo i např. společné jmění manželů modifikováno soudem.

5.8.2 Návrh na povolení oddlužení podané jedním z manželů

V případě, že bude návrh na povolení oddlužení podán pouze jedním z manželů, přístup ke zjištění rozsahu majetkové podstaty bude zcela odlišný. Dle ustanovení § 408 odst. 1 IZ nastávají schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty takové účinky, které nastávají v případě prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Jak již bylo výše v mé práci zmíněno, jedním z účinků, jež je spojován s prohlášením konkursu na majetek dlužníka, je zánik společného jmění manželů.

Schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty tak dochází k zániku společného jmění manželů, což vede k nutnosti toto společné jmění manželů vypořádat. Takto se děje nejenom v souladu s příslušnými ustanoveními občanského zákoníku, ale taktéž v souladu u ustanoveními § 268-276 IZ, které se uplatňují u vypořádání společného jmění manželů v případě prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Dle těchto příslušných ustanovení insolvenčního zákona, konkrétně s odkazem na ustanovení § 268 odst. 2 IZ, dlužno podotknout, že vypořádání společného jmění manželů nebude vypořádáno pouze v případě schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, ale taktéž dojde k jeho vypořádání za předpokladu, že společné jmění manželů zaniklo již před schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, ale doposud nedošlo k jeho vypořádání, a dále v případě, že bylo společné jmění manželů zúženo smlouvou nebo rozhodnutím soudu, avšak do doby schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nebylo vypořádáno.

Jestliže manželé společné jmění manželů modifikovali ve smyslu ustanovení § 717 odst. 1 NOZ, má schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty majetkoprávní účinky jako zánik manželství¹⁷⁴.

Předluženost společného jmění manželů má pak za následek, že nebude probíhat jeho vypořádání, tzn. nebude probíhat vypořádání společného jmění manželů za předpokladu, že dluhy manžela jsou vyšší než hodnota majetku, který je součástí společného jmění manželů a v souladu ustanovením § 274 IZ náleží veškerý majetek do

¹⁷⁴ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 488

majetkové podstaty. Vrchní soud v Praze v usnesení sp. zn. 2 VSPH 175/2011 ze dne 13. 6. 2011 zpřesnil danou situaci tak, že do majetkové podstaty bude náležet všechny majetek tvořící společné jmění manželů pouze za situace, kdy rovněž dluhy budou součástí společného jmění manželů. „Z toho, co popsáno výše, je zřejmé, že insolvenční soud neschválil dohodu o vypořádání společného jmění, již uzavřel správce s odvolatelkou, nikoli proto, že by s ní nesouhlasil věřitelský výbor (resp. tento zákonný důvod neschválení dohody v odůvodnění napadeného usnesení nezmínil), ale proto, že dospěl k závěru, že dohoda je v rozporu s právními předpisy, konkrétně s ust. § 274 insolvenčního zákona. Podle názoru odvolacího soudu byl by jeho závěr, že celý majetek náležející do společného jmění manželů by měl být zahrnut do majetkové podstaty a že odlišná dohoda o jeho vypořádání nepřichází v úvahu, správný toliko v tom případě, že závazky dlužníka náležejí do společného jmění manželů. Podle ust. § 143 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku však společné jmění manželů netvoří mimo jiné závazky, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého. V daném případě však není z napadeného rozhodnutí zřejmé, z čeho insolvenční soud dovodil, že dlužník převzal závazky CARTEC MB, s.r.o. (resp. zaručil se za ně či k nim přistoupil), jejichž rozsah (při porovnání hodnoty majetku oproti výši těchto závazků) zjevně přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, se souhlasem odvolatelky. Takové zjištění totiž skutečně-jak tvrdila odvolatelka - nemá oporu ve spise, přičemž se odvolací soud nemůže ztotožnit s názorem insolvenčního soudu, jenž tento souhlas dovozoval z toho, že účast dlužníka v obchodní společnosti vyžaduje souhlas manžela s použitím prostředků ve společném jmění manželů pro podnikání. Tuto úvahu by bylo možné akceptovat, pokud by dlužník vykonával podnikatelskou činnost jako fyzická osoba nebo by podnikal prostřednictvím veřejné obchodní společnosti jako její společník, popř. jako komplementář komanditní společnosti. V případě společnosti s ručením omezeným však nelze souhlas manžela dlužníka vyložit jinak, než že určitý majetek ze společného jmění použije jako vklad do společnosti s eventuálním, relativně omezeným rizikem ručení za závazky společnosti podle ust. § 106 odst. 2 obchodního zákoníku.“ V souladu s ustanovením § 270 odst. 1 IZ je pak oprávněn k uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů pouze insolvenční správce, nikoliv dlužník, jakož je insolvenční správce oprávněn podat návrh na vypořádání společného jmění manželů k místně a věcně příslušnému soudu.

Dohoda o vypořádání společného jmění manželů uzavřená insolvenčním správcem pak musí být následně schválena insolvenčním soudem, toliko z důvodu ochrany věřitelů, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů je uzavřena s cílem co nejvyššího uspokojení pohledávek v rámci insolvenčního řízení a věřitelé tak nepřijdou k žádné újmě.

Pokud by však dlužník i přes výše uvedené uzavřel dohodu o vypořádání společného jmění sám, pak insolvenční zákon považuje takovou dohodu dle výše uvedeného ustanovení insolvenčního zákona za neplatnou. Toto opatření je dáno insolvenčním zákonem především z důvodu ochrany věřitelů dlužníka, když by v případě uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů dlužníkem mohla být tato uzavřena zcela v neprospěch věřitelů.

Například by mohlo dojít k takové dohodě, kdy po vypořádání společného jmění manželů dlužníkovi nepřipadne majetek žádný, naopak manželovi dlužníka, který není účastníkem insolvenčního řízení, by připadl majetek všecken. Tímto postupem by došlo ke krácení práv věřitelů, když by na uspokojení jejich pohledávek ze společného jmění manželů nepřipadlo ničeho. Je však možnost, že manželé takto učiní ještě před odesláním insolvenčního návrhu k místně a věcně příslušnému soudu, když manželé takto mohou jednat s úmyslem získat pro sebe co největší prospěch. Ustanovení § 269 IZ sice stanoví, že smlouvy, jež modifikují společné jmění manželů v neprospěch věřitelů a potažmo celého průběhu insolvenčního řízení, avšak tato ustanovení lze užít pouze pro případ, že takové smlouvy byly uzavřeny až po podání insolvenčního návrhu. Opatření pro smlouvy, jež nevýhodně modifikují společné jmění manželů, insolvenční zákon nezná, když tuto otázku doposud řeší pouze judikatura soudu. Například lze zmínit usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 61/2012 ze dne 26. 2. 2014, v němž posoudil jednání dlužníka, kterým byla osm měsíců před podáním insolvenčního návrhu uzavřena smlouva o zúžení společného jmění manželů, kdy se zbavil veškerého majetku, jež by mohl být v rámci insolvenčního řízení zpeněžen, jako nepoctivý záměr dlužníka. V tomtéž usnesení Nejvyššího soudu ČR bylo judikováno, že „*K tomu, že je nutné striktně trvat na tom, aby dlužník věřitele nijak neomezil ve volbě způsobu oddlužení (zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře) a že při podání návrhu na oddlužení je dlužník veden poctivým záměrem tehdy, nečiní-li kroky k tomu, aby takovou volbu*

*věřitelům ztížil, omezil či znemožnil, srov. dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2014, sen. zn. 29 NSČR 88/2013.*¹⁷⁵

Po dobu, po kterou trvá schválené oddlužení, není možné, aby vzniklo nové společné jmění manželů – tedy pokud dlužník v tomto období uzavře nové manželství, pak se v souladu ustanovením § 276 IZ odloží vznik společného jmění manželů do doby, kdy bude oddlužení ukončeno.

Ukončené společné jmění manželů lze na návrh dlužníka po skončení oddlužení v souladu s ustanovením § 726 odst. 2 NOZ obnovit, přičemž o tom, zda je taková obnova v zájmu obou manželů.

Lze uzavřít, že v případě návrhu na povolení oddlužení podaného pouze jedním z manželů, nebude oddluženo společné jmění manželů jako celek, což považuji za úskalí tohoto postupu manželů. K tomuto rozhodovala taktéž Nejvyšší soud ČR, když uvedl *„rozhodnutí vydané podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, jímž insolvenční soud osvobodí dlužníka od placení pohledávek v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, nezabývá povinnosti k úhradě těchto pohledávek dlužníkovým věřitelům ani ručitele, ani jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu. II. Pohledávka, na kterou se vztahuje rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení, vydané podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, v neuhrazeném rozsahu nezaniká, v soudním či jiném řízení ji však již nelze věřiteli přiznat ve výkonovacím řízení má taková pohledávka stejný režim, jako promlčená pohledávka.*¹⁷⁶

Po skončení insolvenčního řízení pak věřitel, jehož pohledávka nebyla uspokojena v plné výši v rámci insolvenčního řízení, bude postupovat při vymáhání této pohledávky proti manželovi dlužníka – nutno podotknout, že takto věřitel může postupovat pouze v případě, kdy se jedná o dluh, jež je součástí společného jmění manželů.

5.9 Povinnosti dlužníka po schválení oddlužení

Tím, že bylo dlužníkovi schváleno oddlužení mu současně insolvenční zákon ve svém ustanovení § 412 odst. 1 udává povinnosti, které musí po dobu trvání účinku schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře plnit, když pro případ jejich neplnění

¹⁷⁵ usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 61/2012 ze dne 26. 2. 2014

¹⁷⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010, uveřejněný pod číslem 63/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

je zde pro dlužníka hrozba v podobě přeměny schváleného oddlužení v konkurs v souladu s ustanovením § 418 odst. 1 IZ. Dlužník je dle výše zmíněného ustanovení udávajícího povinnosti zejména:

5.9.1 Výkon výdělečné činnosti

Dlužník je zejména povinen vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že zaměstnání ztratí, je povinen o získání příjmů usilovat, jakož ani nesmí odmítnout možnost příjem si obstarat¹⁷⁷, když je povinen při plnění splátkového kalendáře poskytovat věřitelům stanovené měsíční splátky, pocházející z jeho příjmů a je tedy potřeba, aby vůbec dlužník těchto příjmů dosahoval. Trochu demotivační pro dlužníka spatřuji znění zákona, v němž zákonodárce zakotvil povinnost uhradit alespoň 30% přihlášených pohledávek spolu s náklady a odměnou insolvenčního správce, když není motivován proto, aby se snažil získat co nejvíc finančních prostředků pro úhradu dluhů v co nejvyšší míře - dlužník se tedy snaží získat pouze takovou částku, která pokryje splátku tak, aby splnil 30 % přihlášených pohledávek. Dalším problémem v této oblasti spatřuji taktéž ve věci práce tzv. „na černo“ – tedy bez řádně uzavřené pracovní smlouvy (případně dohody o provedení práce či dohody o pracovní činnosti), když v těchto případech si obstarává dlužník pro své potřeby většinou i velice vysoké výše.¹⁷⁸

5.9.2 Vydání mimořádných příjmů

Dlužník je povinen vydat insolvenčnímu správci hodnoty, které získal dědictvím, darem, z neúčinného právního úkonu, a dále majetek, který ze strany dlužníka nebyl uveden (ač měl) v seznamu majetku, když tento majetek je insolvenční správce oprávněn

¹⁷⁷ K tomuto rozhodoval též Vrchní soud v Praze ve svém usnesení 3 VSPH 607/2010 ze dne 29. 9. 2010, dle něhož: „Ztráta zaměstnání, kterou dlužník nesprávně považuje za důvod pro osvobození od placení pohledávek, však neznamená, že by dlužník byl zbaven povinnosti dostát svým závazkům. Po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen v případě, že je nezaměstnaný, usilovat o získání příjmu. Jestliže na trhu práce vytvářeném pro osoby v evidenci nezaměstnaných není k dispozici práce odpovídající jeho vzdělání a kvalifikaci, pak dlužník nesmí odmítnout jakoukoliv práci, kterou bude schopen vykonávat. Kdyby tak učinil, nemůže to mít jiný následek, než ten, že ztratí ekonomické výhody spojené s oddlužením a jeho úpadek bude řešen konkursem.“

¹⁷⁸ Nutno k tomuto dodat, že tento postup dlužníka může mít vážné důsledky především z hlediska přeměny schváleného oddlužení v konkurs /i v případě, že dlužník plní své splátky na zákonných 30 %/, když v tomto je spatřován nepotivý záměr dlužníka.

zpeněžit a výtěžek takového zpeněžení použít jako mimořádnou splátku pro věřitele nad rámec splátkového kalendáře.¹⁷⁹

Dlužník je též v souladu s ustanovením § 412 odst. 1 písm. e) IZ povinen priznat veškeré své příjmy, přičemž je povinen na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce či věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová priznání za období od trvání účinků schválení oddlužení

5.9.3 Oznamovací a informační povinnost

Insolvenční zákon dále ukládá dlužníkovi povinnost ohlásit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru jakoukoli změnu bydliště, sídla nebo zaměstnání. Dále je dlužník v rámci oznamovací a informační povinnosti povinen předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých posledních 6 měsíců, a to vždy k 15. březnu a 15. září, nestanoví-li insolvenční soud pro předložení těchto přehledů lhůtu jinou.

- a) povinen počínat si tak, aby neposkytoval žádnému z věřitelů žádné zvláštní výhody
- b) povinen počínat si tak, aby na sebe nepřijímal takové nové závazky, které by nebyl schopen v době jejich řádné splatnosti plnit

Na plnění výše uvedených povinností, jakož i nad ostatními činnostmi dlužníka vykonává po dobu, po níž trvají účinky schválení oddlužení plnění splátkového kalendáře, dohled insolvenčního správce, který podává v pravidelných intervalech insolvenčnímu soudu a věřitelskému výboru zprávy o výsledcích své činnosti a plnění oddlužení.

5.10 Skončení oddlužení

Insolvenční soud po celou dobu probíhajícího oddlužení přezkoumává, zda jsou ze strany dlužníka řádně plněny povinnosti mu uložené. V případě, že nebude shledáno žádné pochybení insolvenční soud oddlužení schválí. Pakliže však dlužník řádně neplní

¹⁷⁹ V případě, že by byl za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře odmítnut dar či odmítnuto dědictví, bez toho aniž by s tímto souhlasil insolvenční správce, pak je takový právní úkon neplatný. Stejný závěr bude i v případě, že dlužník bez souhlasu insolvenčního správce uzavře dohodu o vypořádání dědictví, z níž je patrné, že by měl dostat z dědictví méně než by měl činit jeho dědický podíl. Jestliže však dlužník za trvání účinků schváleného oddlužení neodmítne dědictví, pak se má za to, že uplatnil výhradu soupisu ve smyslu ustanovení § 1704 a následující NOZ.

své povinnosti je oprávněn insolvenční soud i bez návrhu přistoupit ke zrušení schváleného oddlužení, když současně s tímto rozhodne o prohlášení na majetek dlužníka konkurs.

5.10.1 Zrušení schváleného oddlužení

Situace, za nichž je insolvenční soud oprávněn přistoupit ke zrušení schváleného oddlužení a současně na majetek dlužníka prohlásit konkurs upravuje ustanovení § 418 odst. 1 IZ, když takto lze učinit v případě, že:

- a) dlužník neplní své povinnosti dle schváleného způsobu oddlužení¹⁸⁰
- b) bude zjištěno, že dlužník není schopen splnit podstatou část splátkového kalendáře
- c) dlužníku vznikl jeho zaviněným jednáním závazek po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti¹⁸¹
- d) dlužník tuto přeměnu sám navrhne.

Dlužníkův nepoctivý záměr a okolnosti mu nasvědčující, jež budou zjištěny až v průběhu schváleného oddlužení, jsou pak dalším důvodem pro to, aby insolvenční soud schválené oddlužení zrušil a na majetek dlužníka prohlásil konkurs. „*Soud proto nesmí připustit, aby oddlužení bylo dosaženo (míněno povoleno či schváleno) v důsledku nepoctivého jednání dlužníka. Soud je tím, kdo věřitelům garantuje, že jim nebude vnuceno oddlužení dlužníka, který sleduje nepoctivý záměr. Tato podmínka se prolíná zákonnou úpravou oddlužení, jak uvedeno výše, nejen ve stadiu povolování a schvalování oddlužení, ale též v průběhu plnění splátkového kalendáře a i na samotném konci procesu oddlužení, resp. až po osvobození od placení pohledávek. Ukáže-li se totiž ve smyslu ustanovení § 417 odst. 1 InsZ, že dlužník dosáhl oddlužení v důsledku nepoctivého, podvodného jednání, soud mu odejme osvobození podle § 414 a 415 InsZ. Ustanovení § 418 InsZ výslovně neupravuje, máje ji zjevně za samozřejmou, skutkovou podstatu zrušení schváleného oddlužení, jehož bylo dosaženo v důsledku nepoctivého záměru dlužníka. Za*

¹⁸⁰ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 128/2014 ze dne 29. 1. 2015, dle kterého „je-li v době trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře zjevné, že jeho podstatnou část nebude možné splnit, rozhodne insolvenční soud o přeměně schváleného oddlužení v konkurs.“

¹⁸¹ Dle ustanovení § 418 odst. 2 IZ pak k naplnění tohoto bodu dojde za předpokladu, byl-li k vymožení peněžitého závazku vůči dlužníkovi nařízen výkon rozhodnutí či exekuce.

*samozřejmou ji má právě proto, že ji spojuje s povinností soudu poskytnout věřitelům ochranu před nepoctivými záměry dlužníka i po schválení oddlužení. Jestliže kvalifikovaná skutková podstata nepoctivého záměru je právním důvodem pro odejmutí osvobození dlužníka ještě po třech letech od právní moci rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení pohledávek, pak by bylo v rozporu se zásadou spravedlivého insolvenčního řízení [§ 5 písm. a) InsZ], kdyby soud měl vyčkávat-po zjištění, že dlužník dosáhl povolení či schválení oddlužení podvodným jednáním-až na splnění celého splátkového kalendáře. Je tomu právě naopak; výhody, které dlužníku skýtá schválené oddlužení, jehož bylo dosaženo jen v důsledku podvodného jednání dlužníka, je třeba po zjištění nepoctivého záměru dlužníku odejmout za podmínek jinak stanovených v § 418 InsZ. K takovému rozhodnutí, učiněnému ve prospěch všech věřitelů, nepotřebuje insolvenční soud, jako strážce jejich společného zájmu, ani návrh některého z věřitelů. Odvolací soud proto uzavírá, že soud prvního stupně z hlediska právního posouzení zcela správně kvalifikoval nepoctivý záměr dlužníka jako důvod pro zrušení schváleného oddlužení.*¹⁸²

5.10.2 Splnění oddlužení

O tom, že bylo splněno oddlužení, vezme insolvenční soud na vědomí tím, že vydá rozhodnutí o splnění oddlužení, když právní mocí tohoto rozhodnutí insolvenční řízení končí. Nutno říci, že nejde však o rozhodnutí, jímž by byl dlužník osvobozen od placení pohledávek. K tomuto dojde pouze na návrh dlužníka, jestliže nejsou shledány důvody, pro něž by mělo být dlužníkovi schválené oddlužení zrušeno a dlužník splní řádně a včas veškeré povinnosti uložené mu v závislosti na způsobu schváleného oddlužení, kdy insolvenční soud v souladu s ustanovením §414 odst. 1 IZ rozhodne usnesením o osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž nebyly v rámci insolvenčního řízení uspokojeny.

„Je zřejmé, že jakmile je oddlužení plněním splátkového kalendáře splněno (ať již uplynutím standardní pětileté doby jeho trvání, nebo dříve úplným uspokojením nezajištěných věřitelů, jak je tomu v dané věci), insolvenční správce již neplní žádné povinnosti podle schváleného splátkového kalendáře, neboť jeho trvání skončilo a pomínuly tak i s ním spojené účinky, včetně povinností dlužníka a insolvenčního správce

¹⁸² Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 463/2010 ze dne 5. 8. 2010.

směřujících k provedení daného způsobu oddlužení. Za této situace insolvenční správce provede jen úkony, jež s ukončením oddlužení souvisí, tj. oznámí (doloží) soudu jeho splnění a vyúčtuje svoji odměnu a hotové výdaje příslušející mu dle § 3 prováděcí vyhlášky (s uvedením rozsahu, v jakém mu již byly zapraveny), popř. se zúčastní jednání k rozhodnutí dle § 413 IZ, jestliže je k tomu soud nařídí... “¹⁸³

¹⁸³ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 1752/2013 ze dne 10. 3. 2014

6. Reorganizace

Dalším způsobem řešení úpadku je reorganizace, přičemž v tomto případě jde spíše o jakousi dohodu mezi věřiteli a dlužníkem, na jejímž základě dojde k dohodě, jakým způsobem bude řešena aktuální úpadková situace dlužníkovu podniku. „*Reorganizace není ani tak způsobem řešení úpadku jako spíše způsobem, jak se na způsobu řešení úpadku dohodnout.*“¹⁸⁴

Reorganizace je zcela novým institutem, který byl zaveden až insolvenčním zákonem a není tedy navazováno na předchozí legislativní úpravu, ani judikaturu soudů.¹⁸⁵ Pojem reorganizace definuje insolvenční zákon jako „*postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovu podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.*“¹⁸⁶ Z výše uvedeného je zřejmé, že zákonodárce zákonnou definicí (především tedy slovíčkem „*zpravidla*“) neuzavřel výčet možností pro způsob řešení dlužníkovu úpadku prostřednictvím reorganizace.

Tento způsob řešení úpadku lze označit za ozdravný (sanační) způsob řešení úpadku dlužníka a je tedy jakousi alternativou pro oddlužení, které je určeno jako řešení úpadku pouze pro fyzické osoby. Prostřednictvím reorganizačního plánu sestaveným v souladu s ustanovením § 338 a násl. IZ dochází k jeho splnění dle opatření uvedených v ustanovení § 341 IZ.¹⁸⁷ Reorganizaci je možno pojímat jako jakýsi kvazikontrakt mezi věřiteli a dlužníkem, jež je realizován dle sestaveného reorganizačního plánu, který přesně definuje, jakým způsobem lze řešit nastalou situaci dlužníka¹⁸⁸.

¹⁸⁴ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 378

¹⁸⁵ Dle důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu se zákonodárci při tvorbě insolvenčního zákona inspirovali zahraniční právní úpravou reorganizace, když doposud v našem právním řádu a judikatuře tento institut nefungoval. Citace z důvodové zprávy pak zní „*Za těchto okolností se vzorem pro novou úpravu staly úpravy obsažené v jiných právních řádech, které již určitou dobu platí a s jejichž aplikací jsou již zkušenosti. Základním vzorem byla úprava platná v USA (Bankruptcy Law z roku 1978), doplňovaná některými úpravami evropskými (zejména německou a rakouskou). Je samozřejmé, že cizí úpravy sloužily pro naši úpravu jako vzor jen po věcné, obsahové stránce; po stránce legislativní techniky a metodiky se vycházelo z našich zvyklostí.*“

¹⁸⁶ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobu jeho řešení (insolvenční zákon); § 316 odst. 1

¹⁸⁷ Ustanovení § 341 IZ obsahuje demonstrativní výčet opatření, když jediný limitující prvek je hledisko přípustnosti opatření v právním řádu dle jejich povahy. Tento limit je uveden v ustanovení § 341 odst. 2 IZ.

¹⁸⁸ Myšlena situace, kdy dlužník splňuje definiční znaky úpadku či hrozícího úpadku.

Ze zákonné definice pojmu reorganizace logicky vyplývá, že tímto způsobem lze řešit úpadek pouze u takového dlužníka, který je podnikatelem – tedy jak právnická tak fyzická osoba, přičemž reorganizace se týká jeho podniku¹⁸⁹.

Není nutnou podmínkou, aby reorganizace probíhala v rámci insolvenčního řízení – tedy dlužník může přesvědčit své věřitele, že bude reorganizovat svůj podnik dle právní úpravy, avšak bez jakéhokoliv zásahu insolvenčního soudu a insolvenčního správce¹⁹⁰. Nevýhodou reorganizace vedené bez přičinění insolvenčního soudu a insolvenčního správce je pak ztráta výhody účinků, jež nastávají po zahájení insolvenčního řízení. Další nevýhodou pak spatřuji v poskytování velké míry důvěry mezi věřiteli a dlužníkem, když ze strany věřitele může dojít ke ztrátě kontroly nad reorganizací, kterou by mohl poskytovat insolvenční soud či insolvenční správce.

Pokud se jedná o reorganizaci, jež probíhá v rámci insolvenčního řízení, pak se jedná o jakýsi kvazikontrakt mezi věřitelem (či věřiteli) a dlužníkem, když předmětem tohoto kvazikontraktu je zajistit způsob, jakým budou uspokojovány závazky dlužníka vůči věřiteli (či věřitelům). Návrh na povolení reorganizace je oprávněn podat dlužník nebo přihlášený věřitel¹⁹¹ – jedná se o dispozitivní právo dlužníka či věřitele, nikoliv o povinnost. *“Insolvenční zákon striktně rozlišuje mezi dispozičními právy dlužníka v konkursu a v reorganizaci, což je logickým vyústěním faktu, že jde o vyjádření dvou zásadně odlišných metod řešení insolvence, tedy metody likvidační a sanační.”*¹⁹²

Insolvenční zákon pak ve svém ustanovení § 316 odst. 3 vylučuje přípustnost reorganizace, pokud je dlužníkem právnická osoba v likvidaci¹⁹³, obchodník s cennými

¹⁸⁹ K tomuto lze zmínit rozhodnutí sp. zn. 29 NSČR 50/2013 ze dne 30. 6. 2015, v němž Nejvyšší soud konstatoval, že „Lze tedy shrnout, že reorganizace není přípustná ani tehdy, je-li dlužníkem fyzická osoba, která není podnikatelem a nemá podnik.“

¹⁹⁰ Pro dlužníka je tento postup mnohem výhodnější, neboť nepůsobí navenek jako nesolventní obchodní partner, když není veden ve veřejně dostupném insolvenčním rejstříku, avšak tyto informace si budoucí obchodní partner je schopen (měl by si tak též počínat v souladu se zásadou péče řádného hospodáře) zjistit i prostřednictvím povinně zveřejňovaných informací v obchodním rejstříku (účetní závěrka, rozvaha, výkaz zisků a ztrát... apod.).

¹⁹¹ Dle ustanovení § 317 odst. 1 IZ je osobou oprávněnou podat návrh na povolení reorganizace dlužník nebo přihlášený věřitel. Přihlášeným věřitelem se pak rozumí ten věřitel, který uplatnil svou pohledávku prostřednictvím přihlášky podané k soudu v souladu s podmínkami pro přihlášení pohledávek, jež jsou upraveny v dílu 2 insolvenčního zákona.

¹⁹² KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010 s. 802 – 803.

¹⁹³ K tomuto viz usnesení Nejvyššího soud ČR sp.zn. 29 NSČR 50/2013 ze dne 30. 6. 2015, dle kterého „právnické osobě v likvidaci nelze povolit reorganizaci proto, že její činnost směřuje k zániku (k likvidaci), takže je zde „podnik“, jenž není způsobilý reorganizace a obdobně se to má (co do podniku nezpůsobilého reorganizace) s nepřípustností reorganizace u dlužníka, který je obchodníkem s cennými papíry nebo osobou oprávněnou k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu.“

papíry nebo osoba, jež je oprávněna k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu. Reorganizaci nelze označit za obecný způsob řešení úpadku, avšak insolvenční zákon stanovuje určité podmínky, za kterých je reorganizace dlužníka přípustná. Dle ustanovení § 316 odst. 4 IZ je reorganizace přípustná v případě, že celkový roční úhrn čistého obrátu dlužníkovy podniku činí za poslední účetní období předcházející podání insolvenčního návrhu alespoň částku ve výši 50.000.000,- Kč nebo pokud dlužníkuv podnik zaměstnává minimálně 50 zaměstnanců v pracovním poměru¹⁹⁴. Výše uvedená kritéria však nejsou nepropustnou zdí a dlužník má příležitost využít ustanovení § 316 odst. 5 IZ, dle kterého je dlužník povinen spolu s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku předložit reorganizační plán, který bude schválen alespoň jednou polovinou všech zajištěných věřitelů (počítáno podle výše jejich pohledávek), a dále alespoň jednou polovinou všech nezajištěných věřitelů (počítáno dle výše jejich pohledávek). Dle usnesení Nejvyššího soudu ČR 29 NSČR 50/2013 ze dne 30. 6. 2015 *„reorganizace není obecným způsobem řešení úpadku. Ve smyslu § 316 návrhu je přípustná jen tehdy, je-li dlužník podnikatelem a není likvidaci nebo nejde-li o obchodníka s cennými papíry anebo o osobu oprávněnou k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu. Zda jde o osobu právnickou nebo fyzickou, není relevantní. U dlužníka-fyzické osoby, která má živnostenské oprávnění, na jehož základě „nepodniká“ v době, kdy insolvenční soud rozhoduje o návrhu na povolení reorganizace, je reorganizace přípustná, má-li dlužník podnik, jehož provoz lze reorganizací zachovat (ve smyslu pokračování v provozu podniku nebo znovuoobnovení provozu podniku). Naopak však u dlužníka, který má živnostenské oprávnění, na jehož základě již „nepodniká“, a nemá ani podnik, jenž by mohl být reorganizován, lze uzavřít, že reorganizace je bez dalšího přípustná.“*

V případě, že podává insolvenční návrh věřitel dlužníka, má dlužník možnost požádat soud o prodloužení výše uvedené lhůty k předložení reorganizačního plánu, insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku dlužníka prodlouží lhůtu k předložení reorganizačního plánu nejdéle o 30 dnů¹⁹⁵. Pokud však dlužník nesplní lhůtu pro předložení reorganizačního plánu, stane se reorganizace zcela nepřípustnou. Výše

¹⁹⁴ Tímto způsobem se zákonodárce snaží zamezit zneužívání institutu reorganizace malým podnikům a podnikatelům. Insolvenční zákon ve znění do 31. 12. 2013 byl při stanovení kritérií přísnější, když reorganizace byla přípustná za předpokladu, že dlužníkuv obrát za poslední účetní období dosahuje alespoň výše 100.000.000,- Kč nebo zaměstnává-li dlužník v hlavním pracovním poměru nejméně 100 zaměstnanců.

¹⁹⁵ Tato díkce vychází s ustanovení § 316 odst. 6 IZ.

uvedené vyplývá též z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, dle kterého „protože v řízení bylo zjištěno, že dlužníkovi marně uplynula lhůta určená pro předložení reorganizačního plánu ve smyslu § 316 odst. 5 IZ ještě před konáním první schůze věřitelů, stala se reorganizace dlužníka definitivně nepřipustnou.“¹⁹⁶

V reorganizačním řízení upravené právním řádem České republiky jsou vedeny dvě cesty reorganizace – konsenzuální a nekonsenzuální.

V prvním případě se jedná o situaci, kdy dlužník podá spolu s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku i reorganizační plán přijatý věřiteli dlužníka, čímž se podstatně urychlí celé řízení.

V případě, že dlužník nezíská podporu ze strany svých hlavních věřitelů – tedy nemá předem schválený reorganizační plán, se jedná o nekonsenzuální reorganizaci.

6.1 Tvorba a schválení reorganizačního plánu

Ještě předtím, než se budu zabývat samotnou tvorbou a schválením reorganizačního plánu, je potřeba definovat samotný pojem „reorganizační plán“, který je bezesporu základem celé reorganizace.

*„Reorganizační plán lze obrazně přirovnat k jakési globální dohodě o narovnání mezi věřiteli a dlužníkem, která podléhá schválení soudem a na základě které dochází zpravidla k zániku dosavadních závazků dlužníka vůči věřitelům a k zániku práv třetích osob k majetku v podstatě za současného vzniku závazků nových, které mají být za podmínek dle reorganizačního plánu při dodržení stanoveného harmonogramu zpravidla postupně uspokojovány.“*¹⁹⁷

Insolvenční zákon ve svém ustanovení § 338 odst. 1 IZ rámcově vymezuje účel reorganizačního plánu, když tento uvádí, že „reorganizační plán vymezuje právní postavení dotčených osob v důsledku povolené reorganizace, a to na základě opatření sledujících ozdravení provozu dlužníkovy podniku a uspořádání vzájemných vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli.“

Tvorba reorganizačního plánu a jeho obsah se bude bezesporu odvíjet od toho, kdo jej bude sestavovat. Osoba oprávněna sestavit reorganizační plán má velký vliv na

¹⁹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 1223/2012 ze dne 13. 9. 2012

¹⁹⁷ HOLEŠÍNSKÝ, Petr. STRNAD, Michal. Nové způsoby řešení úpadku dle IZ. *Právní rozhledy*. 1/2008. s 10.

další vývoj reorganizace, přičemž jsou dva aktivně legitimovaní subjekty k jeho sestavení - dlužník a jiná osoba, pověřená k jeho sestavení reorganizačního plánu věřitelským výborem či insolvenčním soudem.

Vzhledem k tomu, že je především v zájmu dlužníka, aby chod jeho podniku pokračoval, má přednostní právo k sestavení reorganizačního plánu dle ustanovení § 339 IZ dlužník, a to i přesto, že návrh na povolení reorganizace podal některý z dlužníkových věřitelů. Pokud bude sestavovat reorganizační plán dlužník, zřejmě bude koncipován tak, že uspokojování závazků bude probíhat v delším časovém horizontu – v případě, že bude reorganizační plán sestavován věřiteli, bude jimi prosazována snaha o co nejrychlejší uspokojování jejich přihlášených pohledávek na úkor dlužníkových zájmů. Lze předpokládat, že dlužníkem sestavený reorganizační plán bude mít největší šanci na úspěch jeho splnění, neboť právě dlužník disponuje znalostmi o chodu podniku a ekonomické situaci podniku, přičemž je důležité, aby dlužník při sestavování reorganizačního plánu zohlednil nejenom aktuální ekonomickou stránku podniku, ale také zájmy přihlášených věřitelů, kteří budou následně hlasovat o přijetí reorganizačního plánu - je tedy v jejich moci rozhodnout o jeho přijetí či nepřijetí a ovlivnit tak další proces reorganizace.

Dlužník reorganizační plán předkládá dle ustanovení § 339 odst. 1 IZ spolu s návrhem na povolení reorganizace, nejpozději však 120 dnů od rozhodnutí o povolení reorganizace. Dle výše uvedeného ustanovení může¹⁹⁸ insolvenční soud tuto lhůtu na návrh dlužníka prodloužit, a to nejdéle od 120 dnů¹⁹⁹. Pokud dojde ke změně osoby, jež je oprávněna k sestavení reorganizačního plánu, tato lhůta nepočíná běžet od začátku, její běh i nadále pokračuje²⁰⁰. V případě, že dlužník nepředloží insolvenčnímu soudu ve stanovené lhůtě zpracovaný reorganizační plán, rozhodne insolvenční soud v souladu s ustanovením § 363 odst. 2 písm. b) IZ o přeměně reorganizace v konkurs.

¹⁹⁸ Jde o oprávnění soudu, nikoliv o povinnost vyhovět dlužnické návrhu o prodloužení lhůty – insolvenční soud tedy bude v individuálních případech posuzovat, jaké důvody brání k předložení reorganizačního plánu v zákonem stanovené lhůtě. Insolvenční soud jistě vyhoví prodloužením lhůty z důvodu složitosti zpracování reorganizačního plánu, oproti důvodům spočívajícím na straně dlužníka (např. časová nehospodárnost).

¹⁹⁹ V souladu s ustanovením § 339 odst. 5 IZ není proti rozhodnutí insolvenčního soudu o prodloužení lhůty přípustné odvolání. Celková lhůta pro předložení reorganizačního plánu činí 240 dnů - zákon ani nevylučuje možnost opakovaného prodloužování lhůty - pokud tedy insolvenční soud návrhu vyhoví pouze do části stanovené lhůty - např. prodlouží lhůtu o 30 dnů - může dlužník opětovně požádat insolvenční soud o prodloužení lhůty ještě o 90 dnů a soud může tomuto návrhu vyhovět.

²⁰⁰ KOZÁK, J. a kol.: Insolvenční právo anebo osobní bankroty začínají. Vyd. 1. Brno : Nakladatelství Rašínova vysoká škola s.r.o., 2008. S. 174.

Sestavení reorganizačního plánu není však dlužníkovou povinností, proto mu insolvenční zákon dává možnost ve svém ustanovení § 339 odst. 2 IZ vzdát se tohoto přednostního práva, a to prostřednictvím oznámení insolvenčnímu soudu. Dalším způsobem, jakým může být dlužníku odebráno přednostní právo k sestavení reorganizačního plánu, je situace, kdy se o tomto usnesli věřitelé na schůzi věřitelů dle ustanovení § 339 odst. 3 IZ.

Pokud dlužník nevyužije svého práva k sestavení reorganizačního plánu, bude postupováno dle ustanovení § 339 odst. 6 IZ, kdy schůze věřitelů rozhodne o tom, jaká osoba je oprávněna sestavit reorganizační plán, případně bude tato osoba určena insolvenčním soudem. Insolvenční zákon nevylučuje možnost sestavení reorganizačního plánu insolvenčním správcem, ani se však nad touto variantou nepozastavuje - je zde tedy možnost, že na schůzi věřitelů rozhodnou věřitelé právě o tom, že reorganizační plán sestaví insolvenční správce.²⁰¹ Podle mého názoru však věřitelé budou spíš bojovat, aby reorganizační plán sestavil některý z věřitelů, protože není předem jisté, jaký záměr bude mít insolvenční správce při sestavování reorganizačního plánu – a to ani přesto, že by měl zastávat neutrální funkci.

6.2 Obsah reorganizačního plánu

Insolvenční zákon stanoví vymezené náležitosti, které musí reorganizační plán obsahovat. Základní obsah reorganizačního plánu konkrétně stanovuje § 340 odst. 1 IZ, dle kterého „*reorganizační plán obsahuje vždy:*

- a) rozdělení věřitelů do skupin s určením, jak bude nakládáno s pohledávkami věřitelů v jednotlivých skupinách*
- b) určení způsobu reorganizace*
- c) určení opatření k plnění reorganizačního plánu, zejména z hlediska nakládání s majetkovou podstatou, a s určením osob, které s ní mohou nakládat, včetně rozsahu jejich práv k nakládání s ní,*
- d) údaj o tom, zda bude pokračovat provoz dlužníkovy podniku nebo jeho části a za jakých podmínek*

²⁰¹ TOMÁŠEK, Narcis. *Oprávnění insolvenčního správce k sestavení reorganizačního plánu*. [online]. elaw.cz, 25. března 2014, [cit. 2. ledna 2016] dostupné na <<http://www.elaw.cz/clanek/opraveni-insolvenčního-správce-k-sestavení-reorganizačního-plánu>>

- e) *uvedení osob, které se budou podílet na financování reorganizačního plánu nebo převezmou některé dlužnickovy závazky anebo zajistí jejich splnění, včetně určení rozsahu, v němž jsou ochotny tak učinit,*
- f) *údaj o tom, zda a jak reorganizační plán ovlivní zaměstnanost v dlužnickově podniku, a o opatřeních, která mají být v tomto směru uskutečněna,*
- g) *údaj o tom, zda a jaké závazky vůči věřitelům bude mít dlužník po skončení reorganizace.*“

Insolvenční zákon dále stanovuje, že reorganizační plánu musí obsahovat způsob, jak je zajištěno splnění pohledávek, o nichž dosud nebyl ukončen incidenční spor, a dále pohledávek, které jsou vázány na odkládací podmínku, určení výše částky určené k uspokojení výše uvedených pohledávek pro každou stanovenou skupinu věřitelů a jaká je celková částka určená k uspokojení výše uvedených pohledávek v souladu s reorganizačním plánem²⁰².

Jak již bylo výše uvedeno, insolvenční zákon stanoví základní obsah reorganizačního plánu, který je však při jeho tvorbě doplňován o další části a náležitosti, a to z důvodu, aby poskytoval co nejvěrohodnější odraz ekonomické a právní situace podniku dlužníka. Reorganizační plán by tak měl obsahovat též nově vzniklé závazkové vztahy mezi věřiteli a dlužníkem, na nichž se společně dohodli při společném jednání, když tyto bude povinen dlužník věřitelům po nabytí účinnosti reorganizačního plánu plnit. *„Právě tato dispozitivnost při sestavování reorganizačního plánu je posléze vodítkem pro rozhodnutí insolvenčního soudu ve smyslu nejlepšího zájmu pro věřitele i v situaci, kdy bude reorganizace přijata i v rozporu s vůlí většiny věřitelů ve smyslu § 348 a § 349 insolvenčního zákona.“*²⁰³

Pokud jde o rozdělení věřitelů, pak je v tomto ohledu důležité ustanovení § 337 IZ, když tento stanoví, že se věřitelé rozdělují do skupin tak, aby v každé skupině byli věřitelé se stejným právním postavením, a dále věřitelé se stejným hospodářským zájmem. Jak vyplývá z výše uvedeného, důvodem pro rozdělení věřitelů jsou zejména jejich rozdílné zájmy, jež mohou být z jejich strany reflektovány při hlasování o

²⁰² Ustanovení § 340 odst. 2 IZ

²⁰³ *Insolventnost s komentářem*. Vyd. 1. Vydavatelství Poradce s.r.o., 2010, s. 147.

reorganizačním plánu, zejména pak rozdíl při prosazování zájmů zajištěných a nezajištěných věřitelů.

Insolvenční zákon v ustanovení § 337 odst. 2 IZ rozděluje věřitele do tří základních skupin:

- a) zajištění věřitelé
- b) věřitelé, jež jsou uvedeni v ustanovení § 335 IZ²⁰⁴
- c) věřitelé, jejichž pohledávek se reorganizační plán nedotýká²⁰⁵

Výše uvedené skupiny jsou podmínkou jejich zřízení, avšak nelze o jejich fixní stanovení – předkladatel reorganizačního plánu může vytvořit spoustu jiných skupin věřitelů dle jejich právního postavení a hospodářské situace, přičemž důvody a vhodnost pro volbu rozdělení věřitelů do jednotlivých skupin bude posouzen ze strany insolvenčního soudu při schvalování reorganizačního plánu.

6.3 Způsoby provedení reorganizace

Demonstrativním výčtem uvedeným v ustanovení § 341 IZ jsou stanoveny nejběžnější způsoby, jímž lze provést reorganizaci. Tento výčet není uzavřený především z toho důvodu, že je možné, aby v průběhu reorganizačního plánu došlo k jeho změně, která však musí být odsouhlasena věřiteli v souladu s ustanovením § 341 odst. 4 IZ.

Reorganizaci tedy lze dle výše uvedeného ustanovení insolvenčního zákona provést těmito způsoby:

- a) restrukturalizací pohledávek věřitelů
- b) prodejem celé majetkové podstaty dlužníka, případně pouze její části
- c) vydání části aktiv náležejících dlužníkovi věřitelům, či převod takovýchto aktiv na právnickou osobu, jež je nově založená a v níž mají věřitelé majetkovou účast
- d) přeměnou dlužníkovu podniku (fúzí)
- e) emitováním akcií či jiných cenných papírů
- f) zajištění financování provozu dlužníkovu podniku

²⁰⁴ Ustanovení § 335 IZ udává, že za věřitele dlužníka se považují též společníci a členové dlužníka.

²⁰⁵ Dle ustanovení § 337 odst. 3 IZ se jedná o takovou pohledávku, jejíž výše, splatnost ani další vlastnosti a práva s ní spojená reorganizační plán nemění, a dále pohledávka, o níž věřitel písemně uznal, že není reorganizačním plánem dotčena.

- g) změnou zakladatelských dokumentů nebo stanov dlužníkového podniku, případě jiných dokumentů upravující vnitřní poměry dlužníka

6.3.1 Restrukturalizace pohledávek věřitelů

Pojem restrukturalizace pohledávek věřitelů lze definovat jako částečný zánik pohledávek zkombinovaný obvykle s prodlužováním splatnosti pohledávek v té výši, v níž na základě reorganizačního plánu nezanikají. „*Fakticky se jedná o prominutí části/celých zjištěných pohledávek, které ovšem nemá negativní daňový dopad ani na dlužníka ani na zajištěného věřitele, který si může zjištěnou pohledávku v části, ve které zanikla v důsledku přijetí reorganizačního plánu, odepsat ze základu daně z příjmu; je potřeba zdůraznit, že restrukturalizace pohledávek se týká pouze zjištěných věřitelů, tedy nikoliv věřitelů pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených, které musí být uspokojovány v plné výši a ve lhůtách své splatnosti, protože neplnění těchto pohledávek dlužníkem je důvodem pro přeměnu reorganizace v konkurs.*“²⁰⁶

6.3.2 Prodej majetkové podstaty dlužníka, či její části

Tento způsob řešení reorganizace je inspirován konkursem, při němž dochází ke zpeněžení celé majetkové podstaty tak, aby byli uspokojeni věřitelé v co největší míře.

Řešení reorganizace tímto způsobem – tedy prodejem celé majetkové podstaty dlužníka - podle mého názoru nebude tak časté, když cílem reorganizace je zachování dlužníkového podniku v chodu, což nenastane, pokud dojde k prodeji celé majetkové podstaty dlužníka. K tomuto však někteří autoři argumentují tím, že v americké úpravě dochází k tomuto způsobu řešení reorganizace čím dál častěji, když například Richter T. uvádí, že „*v americkém insolvenčním řízení je tento postup cca v posledních 8 letech ve skutečnosti převládající metodou reorganizace „velkých společností*“.“²⁰⁷

²⁰⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014, 595 s. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9.

²⁰⁷ RICHTER, T. *Reorganizace podle insolvenčního zákona*. Právní rozhledy, 2008, roč. 16, č. 15, s. 510

Richter též jako podporu pro tento způsob reorganizace dále uvádí, že na prodej majetkové podstaty a jeho proces by neměl pod kontrolou insolvenční správce, ale naopak plně by na něho dohlíželi věřitelé dlužníka a společnosti.²⁰⁸

Naopak prodej části majetkové podstaty dlužníka je častým postupem jak získat finanční prostředky pro uspokojování věřitelů či financování reorganizace. Typicky bude rozprodáván ten majetek, který dlužníkovi slouží pro výkon vedlejší podnikatelské činnosti, případě jiná nepotřebná aktiva dlužníkovy podniku.

6.3.3 Vydání či převod aktiv dlužníka na nově založenou právnickou osobu

Reorganizace vedená způsobem vydání části dlužnickových aktiv věřitelům nebo převodem dlužnickových aktiv na nově založenou právnickou osobu, ve které věřitelé mají majetkovou účast – tedy jakási forma naturálního plnění – bude připadat v úvahu za předpokladu, kdy dlužník bude mít méně věřitelů. V praxi tato situace bude vypadat tak, že věřitelé převezmou dlužníkovu aktiva, která budou vložena do nové společnosti, jež budou ovládat a nadále provozovat věřitelé.

Okamžikem, ke kterému dojde k vyvedení aktiv, zaniknou pohledávky zjištěných věřitelů a reorganizace skončí splněním reorganizačního plánu. Provoz podniku po tomto okamžiku bude kontrolován věřiteli, a to mimo režim upravený insolvenčním zákonem. Přeměnou společnosti dlužníka (fúzi)

Dalším způsobem řešení reorganizace je fúze právnické osoby – dlužníka s jinou osobou, případně převod jmění dlužníka na společníka s podmínkou zachování nebo změny práv třetích osob v souladu s právními předpisy o hospodářské soutěži. Tato forma přeměny právnické osoby se bude řídit zákonem č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, když fúzi lze v souladu s uvedeným zákonem o přeměnách ve dvou formách – sloučením a splynutím.

Myslím si, že k tomuto způsobu řešení reorganizace nebude příliš často docházet, když problematická bude okolnost, že je nutné mít pro tento postup souhlas Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

„Při fúzi dlužníka s jinou společností se může stát tento způsob řešení reorganizace trochu problematický a to z důvodu nutnosti souhlasu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ve smyslu zákona 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, kdy

²⁰⁸ RICHTER, T. *Reorganizace podle insolvenčního zákona*. Právní rozhledy, 2008, roč. 16, č. 15, s. 510

*Úřad pro ochranu hospodářské soutěže bude zohledňovat zachování a rozvíjet hospodářské soutěže, strukturu spojením dotčených relevantních trhů, podíl spojujících se soutěžitelů na těchto trzích, jejich hospodářskou a finanční sílu, právní a jiné překážky vstupu dalších soutěžitelů a další možné skutečnosti.*²⁰⁹

Přínosnější bude nejspíše jiná forma přeměny právnické osoby, například rozdělením či odštěpením, kterou lze přesouvat část obchodního jmění dlužníkovy podniku na společnost za účasti věřitelů.

6.3.4 Emise akcií či jiných cenných papírů

„Cílem emise akcií dlužníka může být majetkový vstup třetí osoby (investora) či zjištěných věřitelů, a úpis může být proveden buď peněžitými vklady či kapitalizací zjištěných pohledávek [a to těch, které nezaniknout v důsledku účinnosti reorganizačního plánu ve smyslu písm. a); má-li dojít k emisi akcií dlužníkem a nemají-li zároveň věřitelé zájem, aby stávající společníci/akcionáři dlužníka drželi nadále majetkové podíly v dlužníkovi, může reorganizační plán v kombinaci s emisí nových akcií zároveň určit, že akcie/podíly stávajících akcionářů/společníků přechází na společnost (s ohledem na § 335 odst. 2, podle kterého je hodnota akcií/podílu na dlužníkovi nulová, nevzniknou akcionářům/společníkům z tohoto titulu vůči dlužníkovi žádné pohledávky respektive hodnota těchto pohledávek je nulová].“²¹⁰

Reorganizačním plánem může být stanoveno, že akcie/obchodní podíly bude snižován základní kapitál dlužníka – čímž dojde ke změně vlastnické struktury dlužníka a bude zabráněno tomu, aby se akcionáři/společníci dlužníka podíleli na ozdravení podniku v reorganizaci.

6.3.5 Zajištění financování provozu dlužníkovy podniku

Reorganizace je velice nákladným způsobem řešení úpadku a z tohoto důvodu je důležité, aby měl dlužník pro toto dostatečné finanční zajištění. Zajištěním financování provozu dlužníkovy podniku bude zjevně pouze doplňkovým faktorem, který bude

²⁰⁹ *Insolventnost s komentářem*. Vyd. 1, Vydavatelství Poradce s.r.o., 2010, s. 149

²¹⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014, 596 s. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9.

praktický pro případ, kdy při reorganizaci bude primární zachování dlužníkovu závodu a uspokojování zjištěných pohledávek z provozu podniku v rámci procesu reorganizace.

Ustanovením § 41 IZ je dána insolvenčnímu správci možnost, aby využil úvěrové financování prostřednictvím finančních či dodavatelských úvěrů pro udržení nebo obnovení provozu podniku, který je součástí majetkové podstaty²¹¹.

6.3.6 Změnou zakladatelských dokumentů dlužníkovu podniku

V případě, že dojde ke změně zakladatelských dokumentů či stanov dlužníkovu podniku, pak v souladu s ustanovením §341 odst. 4 IZ v případě, že dojde ke změně takových údajů, které jsou zapisovány do obchodního rejstříku, je zapotřebí aby reorganizační plán přesně stanovil, jaké údaje budou z veřejně dostupného obchodního rejstříku vymazány a naopak jaké budou nově zapsány.

*„Tento způsob reorganizace je fakticky pouze doplňkový a umožňuje pro dobu reorganizace upravit korporátní dokumenty dlužníka tak, aby reorganizace mohla předpokládaným způsobem hladce proběhnout. Reorganizační plán tedy může např. omezit jednatelské oprávnění statutárních orgánů dlužníka, svěřit pravomoc dozorčí rady věřitelskému výboru či provést jakékoli další úpravy sloužící realizaci reorganizačního plánu.“*²¹²

6.4 Zpráva o reorganizačním plánu

Ustanovení § 343 odst. 1 IZ ukládá předkladateli reorganizačního plánu povinnost podat zprávu o reorganizačním plánu, v němž podává dodatečné informace²¹³ o návrhu reorganizačního plánu. *„Autor reorganizačního plánu je povinen předložit, vedle plánu samotného, také zprávu o navrhovaném postupu. Celý reorganizační plán nebo jeho podstatné části mohou být součástí zprávy; jako alternativa může být součástí zprávy*

²¹¹ Dle ustanovení § 357 odst. 1 insolvenčního zákona *„Pohledávka věřitele z úvěrového financování, kterou přijal dlužník s dispozičními oprávněními nebo insolvenční správce po povolení reorganizace k dosažení jejího účelu, je pohledávka za majetkovou podstatou, která se uspokojí před všemi pohledávkami, s výjimkou výdajů a odměny insolvenčního správce.“*

²¹² MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014, 596 s. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9.

²¹³ Dodatečnými informacemi se v souladu s ustanovením § 343 odst. 2 IZ rozumí informace, které musí věřiteli dané skupiny znát k tomu, aby se mohl rozhodnout o přijetí či nepřijetí reorganizačního plánu, zejména pak informace o výši plnění u jednotlivých skupin věřitelů.

*výtah vymezující dopad reorganizačního plánu na věřitele dlužníka.*²¹⁴

Přesné stanovení náležitostí zprávy o reorganizačním plánu stanoví prováděcí předpis, jímž je ustanovení § 25 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů. Součástí podání zprávy je dle ustanovení § 343 odst. 1 IZ reorganizační plán, jeho shrnutí a zhodnocení jeho dopadu na věřitele. Tato zpráva se předkládá věřitelům v dostatečném předstihu před konáním schůze věřitelů, na níž má být rozhodováno o přijetí reorganizačního plánu, nejpozději však 15 dnů před konáním schůze věřitelů. *„Předloženou zprávu o reorganizačním plánu musí soud schválit (§ 343 odst. 3 insolvenčního zákona); schválení soudem je nejen zákonnou podmínkou zveřejnění zprávy, ale též podmínkou pro to, aby soud mohl svolat schůzi věřitelů, na níž se bude reorganizační plán projednávat a věřitelé o něm budou hlasovat (popř. i mimo schůzi za podmínek stanovených v § 345 insolvenčního zákona). Bez ohledu na to, zda součástí zprávy je sám reorganizační plán, nebo jeho shrnutí (§ 343 odst. 1 insolvenčního zákona), soud se zabývá jen samotnou zprávou, nikoliv plánem či jeho shrnutím. Insolvenční soud pouze zkoumá to, zda předložená zpráva o reorganizačním plánu má náležitosti stanovené v § 25 vyhlášky č. 311/2007 Sb., ve znění vyhlášky č. 70/2011 Sb., a jednotlivé části zprávy mají minimální náležitosti stanovené v příloze k této vyhlášce. Vyhovuje-li zpráva těmto požadavkům, soud ji schválí a zveřejní ji v insolvenčním rejstříku. Tímto zveřejněním je zpráva o reorganizačním plánu předložena věřitelům. V této fázi se tedy soud reorganizačním plánem (jeho schvalováním) nezabývá.“*

6.5 Schválení reorganizačního plánu

Reorganizační plán je schvalován ve dvou fázích – v první fázi reorganizační plán schvaluje schůze věřitelů, pokud není dohodnuto jinak v souladu s ustanovením § 344 IZ. Hlasování o reorganizačním plánu na schůzi věřitelů probíhá dle jednotlivých skupin věřitelů, když tito prosazují své názory na to, zda dají podniku šanci na další fungování či nikoliv. Největší zájem na dalším fungování podniku má samozřejmě samotný management podniku, který se bude jakýmkoliv způsobem prosadit schválení reorganizačního plánu – tedy i nekalým způsobem. Proti takovýmto nekalým jednáním

²¹⁴ Komentář k ustanovení § 343 IZ dostupný z informačního systému ASPI.

působí ustanovení § 347 odst. 5 IZ, dle kterého „*pokud hlasující věřitel přijal nebo odmítl reorganizační plán v důsledku jednání, které je v rozporu se zákonem nebo jej obchází, rozhodne insolvenční soud, jestliže dosud neschválil reorganizační plánu, i bez návrhu a po jednání, že se k hlasu tohoto věřitele nepřihlíží. Rozhodoval-li tento hlas o přijetí nebo odmítnutí reorganizačního plánu, nařídí insolvenční soud nové hlasování o přijetí reorganizačního plánu.*“

O přijetí reorganizačního plánu věřitelé rozhodují dle ustanovení § 347 odst. 1 IZ takzvanou duální většinou, kdy je pro přijetí reorganizačního plánu potřeba většiny hlasujících věřitelů skupiny, jejíž pohledávky činí nejméně polovinu jmenovité hodnoty pohledávek věřitelů hlasujících dle skupin – pokud tomu tak je pak platí, že reorganizační plán byl přijat.²¹⁵

Výše uvedeným zákonodárce zvolil dle mého mínění výhodný způsob hlasování o reorganizačním plánu pro dlužníka, když jmenovitou hodnotou pohledávek věřitelů se rozumí jistina bez připočtení úroků. Vrchní soud v Praze ve svém usnesení sp. zn. VSPH 343/2009-B-1103 ze dne 28. 7. 2009 judikoval, že „*kritérium minimální velikosti pohledávek je splněn, jestliže pro přijetí reorganizačního plánu hlasují věřitele, jejichž pohledávky zařazené do téže skupiny představují nejméně polovinu celkové jmenovité hodnoty pohledávek skupiny. Pro splnění kritéria postačí nejméně polovina z celkové jmenovité hodnoty, tj. nevyžaduje se většinová část z celkové jmenovité hodnoty. Jmenovitou hodnotou je nutno rozumět jistinu; k úrokům přirostlým v průběhu insolvenčního řízení se nepřihlíží.*“²¹⁶

Pro zjednodušení procesu schvalování reorganizačního plánu zákonodárce ustanovením § 347 odst. 4 IZ „*vyloučil*“ z hlasování tu skupinu věřitelů, jejichž pohledávek se reorganizační plán nedotýká. U těchto věřitelů pak platí, že reorganizační plán přijali.

V případě, že dojde ke schválení reorganizačního plánu věřiteli, pak přichází na řadu postup v souladu s ustanovením § 348 odst. 1 IZ, kdy insolvenční soud v případě splnění taxativně vymezených podmínek schválí reorganizační plán. Mezi podmínky pro schválení reorganizačního plánu insolvenčním soudem patří:

²¹⁵ Ustanovení § 347 odst. 1 IZ

²¹⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014, 606 s. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9.

- zřejmost, že reorganizačním plánem není sledován nepoctivý záměr
- reorganizační plán není v rozporu s insolvenčním zákonem, jakož i jiným právními předpisy České republiky
- reorganizační plán byl přijat každou skupinou věřitelů v souladu s podmínkami stanovenými insolvenčním zákonem²¹⁷
- každý z věřitelů bude dle reorganizačního plánu uspokojen ve výši stejné nebo vyšší, jako by byl uspokojen za situace, kdy by byl na dlužníkův majetek prohlášen konkurs (nebo tito věřitelé souhlasí s nižším plněním)²¹⁸

²¹⁷ K tomuto rozhodoval Vrchní soud v Olomouci, když ve svém usnesení sp. zn. 2 VSOL 264/2009-B-175 ze dne 4. 8. 2010 uvádí, že „Podle odvolacího soudu však odvolatel, který sice hlasoval proti přijetí plánu, avšak jeho skupina věřitelů jej přijala, námitka nesplnění předpokladů podle § 348 odst. 2 IZ nepřisluší. Svůj názor opírá odvolací soud o účel tohoto ustanovení, kterým je ochrana práv těch věřitelů, jejichž skupina plán nepřijme. Pokud není splněna podmínka dle § 348 odst.1, písm. c) IZ, zabývá se insolvenční soud rovností zacházení s pohledávkami uvnitř této skupiny a spravedlností plánu ke skupině věřitelů, která plán nepřijala (subjektivní předpoklad) a rovněž jeho uskutečnitelností (objektivní předpoklad). Právo na přezkum závěrů soudu prvního stupně o splnění obou předpokladů podle § 348 odst. 2 IZ má (jen) skupina věřitelů, která plán nepřijala a tím otázku jeho spravedlivosti a uskutečnitelnosti přivedla před soudní forum. Pokud skupina věřitelů, která plán nepřijala, souhlasí se závěry soudu prvního stupně o splnění subjektivního a objektivního předpokladu pro jeho schválení a nebrojí proti nim podáním odvolání, nemůže jejich přezkum odvolacím soudem vyvolat člen té skupiny věřitelů, která reorganizační plán přijala. Odvolatel je v reorganizačním plánu zařazen do skupiny obecných věřitelů (proti svému zařazení nic nenamítal) a tato skupina reorganizační plán přijala. Proto mu nepřisluší námitka nesplnění předpokladů dle § 348 odst. 2 IZ a touto námitkou by nebylo třeba se věcně zabývat. Nad rámec uvedeného, i s přihlédnutím k tomu, že otázka přípustnosti odvolacích námitek proti usnesení o schválení reorganizačního plánu dosud není judikaturou řešena považoval odvolací soud za potřebné se vypořádat s námitkou nesplnění předpokladů pro schválení plánu podle § 248 odst.2 IZ také věcně. Plán nepřijala skupina zajištěného věřitele č. 111 Česká spořitelna a.s. a rovné zacházení se zjištěnou pohledávkou v rámci této skupiny vyplývá již ze skutečnosti, že v této skupině je jediný věřitel. V závěru o spravedlivosti plánu ke skupině tohoto věřitele se odvolací soud zcela shoduje se soudem prvního stupně a odkazuje na příslušné odůvodnění jeho usnesení. Zásadním argumentem proti námitce odvolatele, že reorganizační plán nelze realizovat, neboť provoz podniku dlužníka je dosud ztrátový a proto nelze očekávat, že budou získány prostředky na financování reorganizace, je skutečnost, že dlužník po dobu insolvenčního řízení udržel provoz podniku, provádí opatření ke zvýšení efektivity výroby a tato opatření se již projevují v aktuálním zvýšení tržeb (s minimálním rozdílem podle plánu) při současném sjednávání dalších zakázek (viz. zpráva insolvenčního správce ze dne 16.7.2010). Z toho rovněž vyplývá, že faktoringové napojení na člena koncernové skupiny Pozemstav Brno a.s. je funkční. Uspokojení pohledávek obecných věřitelů (včetně odvolatele) není podle plánu přímo závislé na ziskovosti podniku a uspokojení pohledávek zajištěných věřitelů je plánem odsunuto na dobu, kdy na základě dosavadních údajů o provozu podniku lze důvodně předpokládat, že bude ziskovosti dosaženo. Se zřetelem k těmto okolnostem je proto správný závěr soudu prvního stupně, že byly splněny oba předpoklady pro schválení plánu, vyžadované v ust. § 348 odst.2 IZ. Ani tato odvolací námitka proto nemůže být důvodná. Ze všech výše uvedených důvodů postupoval odvolací soud podle § 219 o.s.ř a napadený rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil.“

²¹⁸ Vrchní soud v Praze ve svém usnesení sp. zn. 1 VSPH 343/2009-B-103 ze dne 28. 7. 2009 judikoval, že „Při úvaze o tom, zda by věřitelé mohli dosáhnout vyšší míry uspokojení v případě konkursu, soud prvního stupně správně vycházel z hodnoty (ceny) majetkové podstaty, kterou stanovil usnesením ze dne 18.3.2009, č.j. KSCB 28 INS 2880/2008-B-62, ve znění opravného usnesení ze dne 19.3.2009, č.j. KSCB 28 INS 2880/2008-B-63, ve výši 231.740.000,-Kč. Tato cena je východiskem pro úvahu o očekávaném výtěžku zpeněžení v rámci reorganizačního plánu. Úvaha, zda konkurs by přinesl více, nemůže být založena na pouhé spekulaci, oproti této jistotě. Zásadní argument soud prvního stupně zvážil správně. Platí obecný předpoklad (k němuž se ostatně obrací i důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona), že

- pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky, které jsou jim na roveň postavené, byly uhrazeny nebo budou uhrazeny neprodleně po účinnosti reorganizačního plánu (může však dojít k dohodě mezi věřitelem a dlužníkem, že tomu bude jinak)

K předpokladům schválení reorganizačního plánu rozhodoval též Nejvyšší soud ČR, když ve svém rozhodnutí sp. zn. 29 NSČR 43/2013 ze dne 30. 6. 2015, dle kterého:

„I. Pro závěr, že je splněna podmínka uvedená v § 348 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, postačuje - tam, kde není jiné dohody s věřitelem nebo věřiteli (o nižším plnění) - skutkově podložený úsudek, že současná hodnota plnění, které má každý věřitel získat podle reorganizačního plánu, je ke dni účinnosti reorganizačního plánu „stejná“ nebo „vyšší“ než hodnota plnění, které by zřejmě obdržel, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem. Důvod schválit reorganizační plán tak bude dán dokonce i tehdy, bude-li současná hodnota plnění, které mají věřitelé při reorganizaci obdržet, „stejná“ jako hodnota plnění, které by zřejmě obdrželi, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem.

II. Předpoklady pro schválení reorganizačního plánu vypočtené v § 348 odst. 1 písm. a/ až e/ insolvenčního zákona se posuzují samostatně (každý z nich má jiný obsah). Naplnění jednoho z těchto předpokladů tedy nelze spatřovat v tom, že byl případně naplněn předpoklad jiný. Stejně tak platí, že z toho, že nebyl naplněn jeden z předpokladů schválení reorganizačního plánu uvedených v § 348 odst. 1 insolvenčního zákona, nelze činit závěr, že proto není naplněn ani jiný z tam uvedených předpokladů. Jinak řečeno, i kdyby bylo možné přijmout závěr, že reorganizačním plánem je sledován nepoctivý záměr (a není proto dodržen předpoklad uvedený v § 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona), nebylo by možné na tomto základě dovodit, že proto není splněn předpoklad uvedený v § 348 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona (že reorganizační plán proto není v souladu s tímto zákonem a jinými právními předpisy).

III. V tom, že věřitelé vyšších nebo větších pohledávek mají větší (velký, významnější) vliv na chod insolvenčního řízení než věřitelé malých nebo rozsahem menších pohledávek, žádná nepoctivost ve smyslu § 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona není.

především zásadně odlišná délka řízení v němž probíhá konkurs zatěžuje majetkovou podstatu dodatečnými náklady, které naopak zhoršují míru uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů. Prozatím není žádné přiměřené jistoty, že případné spory o neúčinnost či neplatnost právních úkonů dlužníka či odvolateli v teoretické rovině předjímané spory o náhradu škody z porušování zákazu konkurence, by pro majetkovou podstatu dlužníka byly přínosem (nikoliv zátěží).“

K tvrzení dovolatele, že účinností reorganizačního plánu na sebe dlužník pouze převezme další závazky v podobě půjček (jimiž chce řešit uspokojení pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených, čímž se ještě sníží možnost uspokojení dovolatelovy pohledávky), Nejvyšší soud uvádí, že na poctivost dlužníkovu záměru nelze odtud usuzovat již proto, že jde o jeden z předjímaných způsobů provedení (a financování) reorganizace. Ostatně, odvolací soud přilehavě vystihl, že předmětné půjčky mají být použity nejen k úhradě pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených, ale též k uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů. Názor, že nepoctivý záměr dlužníka plyne z toho, že půjčky mají poskytnout fyzické osoby (a nikoli bankovní instituce) je zjevně neudržitelný. Pro posouzení (ne)poctivosti dlužníkovu záměru není samo o sobě významné, zda půjčkatelem je osoba fyzická nebo právnická.

Pouhé konspirativní spekulace věřitele v insolvenčním řízení nejsou způsobilé zpochybnit žádný z předpokladů řádného průběhu insolvenčního řízení v kterékoli jeho fázi.“

Dle výše zmíněných skutečností lze dovodit, že insolvenční soud nezastává pouze formální roli při schvalování reorganizačního plánu – je tedy zřejmé, že pro účely schvalování reorganizačního plánu není podstatné pouze, aby insolvenční soudce měl kvalifikované znalosti z oblasti insolvenčního práva, jakož i jiných oblastí práva, ale také ovládal ekonomické znalosti pro důkladné zhodnocení reorganizačního plánu.

Insolvenční soud má však možnost schválit reorganizační plán i přesto, že nebude splněna podmínka schválení reorganizačního plánu ze strany věřitelů, resp. skupin věřitelů za předpokladu, že byl přijat alespoň jednou skupinou věřitelů²¹⁹. Takto může však učinit za předpokladu, že jsou reorganizačním plánem zajišťována rovná práva pro každou zajištěnou pohledávku v rámci každé skupiny věřitelů, kterou nebyl přijatý reorganizační plán, a dále za předpokladu, že reorganizační plán je spravedlivý.²²⁰ Dle mého názoru musí být tento institut pro některé skupiny věřitelů zlým snem, jakož i insolvenční soudci s praktikováním tohoto institutu jistě bojují, když v tomto případě

²¹⁹ Insolvenční zákon však ve svém ustanovení § 348 odst. 2 vylučuje, aby touto skupinou věřitelů byla skupina uvedena v ustanovení § 335 insolvenčního zákona – tedy společníci či členové dlužníka.

²²⁰ Tento institut schválení reorganizačního plánu insolvenčním soudem jako nahrazením souhlasu věřitelů je převzat z americké právní úpravy – jedná se o tzv. cram-down.

bude insolvenční soudce přezkoumávat reorganizační plán z hlediska právních otázek, ale taktéž z ekonomické stránky²²¹.

6.6 Skončení reorganizace

Ke skončení reorganizace může dojít třemi způsoby²²². Prvním z těchto způsobů je zrušení rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu v souladu s ustanovením § 362 IZ. Dalším způsobem je z různých důvodů, kterými se budu níže podrobně zabývat, přeměna reorganizace v konkurs, a to na základě rozhodnutí insolvenčního soudu. Posledním z těchto způsobů je skončení reorganizace splněním reorganizačního plánu, který je bezesporu nejlepším možným způsobem ke skončení reorganizace.

6.6.1 Zrušení rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu

Ke zrušení rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu přistoupí insolvenční soud ve lhůtě 6-ti měsíců od jeho účinnosti pokud bude zjištěno, že některému z věřitelů bude poskytnuta nějaká zvláštní výhoda bez souhlasu ostatních věřitelů z téže skupiny, nebo v případě, že bylo využito podvodných praktik, aby došlo ke schválení reorganizačního plánu.

Ve tříleté lhůtě od schválení reorganizačního plánu rozhodne insolvenční soud o zrušení rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu v případě, že „*byl dlužník, jeho statutární orgán nebo člen statutárního orgánu pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, kterým dosáhl schválení reorganizačního plánu nebo podstatně zkrátil věřitele.*“²²³

Jestliže dojde ke zrušení rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu, jsou věřitelé oprávněni požadovat bez dalšího uspokojení svých pohledávek či jiných práv, kterými disponovali před schválením reorganizačního plánu. Insolvenční zákon však myslí taktéž na věřitele, jejichž práva jsou založena reorganizačním plánem, když tato nejsou rozhodnutím o zrušení rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu dotčena.

²²¹ Je samozřejmě možné, aby si insolvenční soudce nechal vypracovat znalecký posudek, kterým budou podpořena jeho stanoviska.

²²² Některé zdroje však uvádějí, že jsou pouze dva způsoby skončení reorganizace – například Richter T. ve svém článku Reorganizace podle insolvenčního zákona, uveřejněného v Právních rozhledech, rok 2008, ročník 16, číslo 14, s. 520, uvádí, že „*reorganizace může skončit pouze dvěma způsoby a to buďto dobře, splněním reorganizačního plánu, nebo špatně, konverzí na konkurs.*“

²²³ Ustanovení § 362 odst. 2 IZ

V případě nutnosti pak insolvenční soud přijme taková opatření, která povedou k ochraně oprávněných zájmů věřitelů.

6.6.2 Přeměna reorganizace v konkurs

Dalším způsobem, jakým může být předčasně ukončena probíhající reorganizace, je postup dle ustanovení § 363 IZ, který upravuje její přeměnu na jiný způsob řešení úpadku nebo hrozícího úpadku - v konkurs.

„Institut přeměny reorganizace v konkurs představuje jeden ze způsobů skončení reorganizace, k níž může dojít pouze rozhodnutím insolvenčního soudu, přičemž podmínky pro toto rozhodnutí jsou taxativně vymezeny ve shora citovaném ustanovení (ust. § 363 IZ).“²²⁴

Výčet důvodů pro přeměnu reorganizačního plánu v konkurs uvedený v ustanovení § 363 IZ je taxativní. O přeměně probíhající reorganizace na konkurs insolvenční soud rozhodne v následujících případech:

- a) návrh na povolení reorganizace podal dlužník a tento její přeměnu v období po tomto povolení sám navrhl
- b) ze strany oprávněné osoby, nebo osoby, která byla určena schůzí věřitelů, nebude sestaven v určené lhůtě reorganizační plán (ani v případě prodloužení lhůty ze strany insolvenčního soudu), případně pokud bude z jejich strany reorganizační plán vzat zpět a ve lhůtě následujících 30ti dnů nebude navrženo svolání schůze věřitelů pro rozhodnutí, jaká jiná osoba je oprávněna s přednostním právem sestavit reorganizační plán, případně bude-li tato osoba určena a nesplní lhůtu pro sestavení reorganizačního plánu nebo jej vezme zpět
- c) reorganizační plán nebyl insolvenčním soudem schválen a osobám oprávněným k jeho předložení uplynula lhůta
- d) dlužníkem nejsou řádně plněny reorganizačním plánem stanovené podstatné povinnosti v průběhu provádění reorganizačního plánu, případně pokud se ukáže, že podstatná část reorganizačního plánu nebude možné splnit, když pojem *splnění reorganizačního plánu v podstatných povinnostech* je těžké blíže specifikovat – mohla by spočívat na situaci, *„kdy by bylo možné reorganizační plán považovat v podstatných bodech*

²²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. VSPH 1514/2011 ze dne 2. 4. 2012

splněný, pokud by návrat do původního stavu věci negativním způsobem ovlivnil nebo ohrozil míru a rychlost uspokojení věřitelů dlužníka, případně jejich rovné uspokojení“²²⁵

- e) dlužníkem není plněna povinnost k úhradě úroků v souladu s ustanovením § 171 odst. 4, nebo neplní-li dlužník jiné peněžité závazky, které jsou po splatnosti
- f) dlužník v rozporu s reorganizačním plánem přestal podnikat²²⁶
- g) dlužníkem nebyly uhrazeny pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky na roveň jim postavené, když tato povinnost mu je uložena ustanovením § 348 odst. 1 písm. e) IZ.

Bez nařízeného jednání rozhodne insolvenční soud o přeměně povolené reorganizace na konkurs v případech výše uvedených pod písmeny a) až c). „Z citovaného ustanovení vyplývá, že upravuje případy, kdy k přeměně může dojít již v době, kdy reorganizační plán schválen podle § 348 InsZ ještě nebyl, jak tomu mu je v případech pod písm. a), b), c), přičemž zákon k rozhodnutí o přeměně reorganizace v konkurs nevyžaduje nařízení jednání, neboť objektivně tu nejsou podmínky pro její pokračování. Zároveň jsou upraveny důvody pro přeměnu reorganizace v konkurs, jež nastanou v důsledku jednání dlužníka, přičemž důvod podle písm. e) může nastat jak před schválením reorganizačního plánu, tak po jeho schválení, zatímco důvody podle písm. d) a f) pak mohou nastat jen poté, co byl reorganizační plán již schválen. Povaha těchto důvodů, tkvící v dlužníkově chování, nachází výraz v požadavku zákona, aby rozhodnutí o přeměně bylo učiněno při jednání.“²²⁷

Rozhodnutí o konverzi reorganizace v konkurs insolvenční soud doručuje dlužníkovi, navrhovateli reorganizace, insolvenčnímu správci a dále věřitelskému výboru, když pouze tyto osoby jsou oprávněny podat proti tomuto rozhodnutí opravný prostředek, jímž je odvolání.

V případech výše uvedených pod písmeny d) až f) rozhoduje insolvenční soud o přeměně reorganizace v konkurs po konaném jednání, k němuž jsou předvoláni

²²⁵ KOZÁK J. a kol.: *Insolvenční zákon a předpisy související* ; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář. Vyd. 1. Praha : ASPI, 2008. s. 495.

²²⁶ Jedním ze základních cílů reorganizace je v případě, že s tím počítá též reorganizační plán bezpochyby zachování podnikatelské činnosti dlužníka (ustanovení 316 odst. 1 IZ).

²²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 1229/2010 ze dne 9. 2. 2011

insolvenční správce, dlužník, navrhovatel reorganizace a věřitelský výbor. Těmto osobám pak insolvenční soud zašle rozhodnutí, proti němuž mají oprávnění podat opravný prostředek – odvolání.

Insolvenční zákon pak ve svém ustanovení § 363 odst. 4 vylučuje, aby insolvenční soud rozhodl o přeměně reorganizace v konkurs v případě, že v podstatných bodech byl reorganizační plán splněn.

Jestliže insolvenční soud rozhodne o přeměně reorganizace v konkurs, pak nastávají účinky spojené s prohlášením konkursu, ledaže by insolvenční soud stanovil jiné podmínky pro realizaci této přeměny.

6.6.3 Splnění reorganizačního plánu

Tento způsob ukončení reorganizace lze považovat za jediné úspěšné skončení řízení, když splněním reorganizačního plánu je naplněn účel samotné reorganizace. Reorganizační plán musí být přitom splněn v podstatných částech, což by mohl vést k problému s výkladem tohoto pojmu, když tento lze vymezit jako skutečnost, *„kdy bude společnost evidentně své závazky podle reorganizačního plánu řádně plnit, bude již splněna jejich podstatná část a nebude existovat žádný důvod domnívat se, že by tomu v budoucnu, v době zbývající do jejich úplného splnění mělo být jinak.“*²²⁸

Splnění reorganizačního plánu bere insolvenční soud na vědomí tím, že vydá rozhodnutí, kterým je reorganizace skončena. Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek – odvolání. Následně po skončení reorganizace insolvenční soud rozhodne o odměně insolvenčního správce a o jeho nákladech. *„Splnění reorganizačního plánu nebo jeho podstatných částí vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, kterým reorganizaci ukončí. Po skončení reorganizace rozhodne insolvenční soud o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech.“*²²⁹

²²⁸ RICHTER, T. *Reorganizace podle insolvenčního zákona*. Právní rozhledy, 2008, roč. 16, č. 14, s. 520

²²⁹ *Reorganizace* [online]. Praha: iPodnikatel.cz, 2011 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Ukonceni-podnikani/reorganizace.html>

7. Zvláštní úprava úpadku finančních institucí

V této části mé práce se pouze zmíním o specifické právní úpravě úpadku finančních institucí, kterou upravuje část čtvrtá insolvenčního zákona. Úpadek finančních institucí nastává výjimečně a z tohoto důvodu se mu v této práci budu věnovat pouze okrajově.

„Tento díl zákona transponuje směrnici 2001/24/ES o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí, a to jako její ustanovení o úpadku úvěrových institucí se sídlem v České republice, a tak i to, co se z účinků úpadku úvěrových institucí se sídlem v jiných státech EU projeví na území České republiky.“²³⁰

Předně je nutné definovat co se pod samotným pojmem „*finanční instituce*“ skrývá. Dle insolvenčního zákona se jedná o banky, spořitelny a úvěrová družstva, pojišťovny a zajišťovny a za dále stanovených podmínek insolvenčním zákonem i některé další osoby²³¹.

7.1 Úpadek bank, spořitelních a úvěrních družstev po odnětí licence nebo povolení a úpadek zahraničních bank

Ustanovení § 367 odst. 1 IZ transponuje evropský pojem *úvěrová instituce*, jež byl definován směrnicí 2006/48/ES o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu ve znění pozdějších novelizací²³². *„Pojem úvěrová instituce je poměrně matoucí, neboť se jedná o instituce, které charakterizuje výlučné oprávnění přijímat vklady (splatné prostředky) od veřejnosti, aniž by nutně musely poskytovat úvěry, přičemž poskytování úvěrů je navíc povoleno i jiným osobám. Zavedení pojmu úvěrová instituce se proto český zákonodárce zatím (byť nikoliv systematicky) brání.“²³³*

Dle výše uvedeného ustanovení insolvenčního zákona se ustanovení tohoto dílu zákona použije pro úpadek:

²³⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 644.

²³¹ KURKA, R., PAŘÍKOVÁ, A. *Subjekty finančního trhu, Vybrané aspekty likvidace a insolvence*. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2014. s. 150.

²³² MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 645.

²³³ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 645.

- a) bank, spořitelních a úvěrových družstev následně, co zanikla jejich licence nebo povolení dle zvláštních právních předpisů, jež upravují jejich činnost
- b) zahraniční banky, které podnikají na území České republiky na základě udělené jednotné licence dle zvláštního právního předpisu
- c) pobočky zahraničních bank odlišné od těch, jež jsou uvedeny pod písmenem b)

Definice pojmu *banka* je upravena v § 1 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, dle kterého jsou bankami *akciové společnosti se sídlem v České republice, které:*

- a) *přijímají vklady od veřejnosti a*
 - b) *poskytují úvěry,*
- a které k výkonu činností podle písmen a) a b) mají bankovní licenci.*

Pod pojmem *spořitelní a úvěrní družstvo*, neboli *družstevní záložna*, jsou taková družstva, kterým bylo uděleno Českou národní bankou povolení působit jako družstevní záložna se sídlem v České republice, a to k výkonu následujících činností

- a) přijímání vkladů od svých členů a
- b) poskytování úvěrů svým členům.²³⁴

Zahraniční banky, kterým byly uděleny výhody jednotné licence v souladu s právem Evropské unie, jedná se o „*osoby oprávněné přijímat splatné prostředky od veřejnosti a poskytovat úvěry na základě povolení k výkonu své činnosti obdrženého v členském státě Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru, s výjimkou osob uvedených v článku 2 směrnice o úvěrových institucích. Tyto zahraniční banky mohou na území ČR podnikat na základě jednoduché, v zásadě oznamovací procedury, jejíž případné nesplnění nemá na statut zahraniční banky jakožto „požívající výhody jednotné licence“ vliv.*“²³⁵

²³⁴²³⁴ Ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

²³⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 647.

Aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu má orgán oprávnění vykonávat dozor nebo dohled nad činností osob uvedených v ustanovení § 367 odst. 1 IZ.²³⁶

Insolvenční zákon pak omezuje možnosti pro způsob řešení úpadku, když v ustanovení § 368 odst. 3 udává, že úpadek banky, spořitelního a úvěrního družstva a úpadek pobočky zahraniční banky, je možné řešit pouze konkursem. Tato dikce zákona vychází především z toho, že finanční instituce jsou založené a závislé na důvěře veřejnosti, když právě sem lidé vkládají své životní úspory, a jejich reakce na zprávy ohledně možnosti, že banka je v úpadku, jsou velice citlivé. Z tohoto důvodu je jediným možným řešením způsobu úpadku konkurs, neboť další podnikání této finanční instituce by byla nemyslitelná pro nedostatek důvěry veřejnosti.

7.1.1 Vliv na věcná práva věřitelů a třetích osob

To co je věcným právem a co se jím rozumí, bude stanoveno právním řádem toho státu, jímž je toto právo řízeno, a to z toho důvodu, že tak bylo sjednáno smlouvou, na jejímž základě bylo věcné právo zřízeno, nebo z toho důvodu, že na právní řád daného státu odkazuje právní úprava pravidel mezinárodního soukromého práva, jež jsou obsaženy v nařízení č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy²³⁷.

Běh insolvenčního řízení nijak neovlivňuje věcná práva věřitelů nebo třetích osob, která jsou vázána k hmotnému či nehmotnému, movitému či nemovitému majetku, jež je ve vlastnictví dlužníka a nacházejí se v okamžiku, ke kterému dojde k rozhodnutí o úpadku na území Evropského hospodářského prostoru, ale není na území České republiky²³⁸. Především pak dle ustanovení § 369 odst. 1 IZ nejsou dotčena následující práva:

²³⁶ Toto vychází z ustanovení § 368 odst. 1 IZ, když tímto orgánem bude Česká národní banka v případě, že půjde o úpadek bank, spořitelních a úvěrních družstev se sídlem v České republice, či o takové banky, které mají sídlo mimo území Evropského hospodářského prostoru. Tomuto orgánu není uložena povinnost hradit zálohu na insolvenční řízení, neboť jedná ve veřejném zájmu. Tímto ustanovením o podání insolvenčního návrhu orgánem dozoru či dohledu, však není dotčeno právo osob podat insolvenční návrh uvedený v ustanovení § 97 IZ.

²³⁷ V případě smluv, které byly uzavřeny do 17. 12. 2009 se bude toto právo řídit pravidly mezinárodního soukromého práva stanovenými Úmluvou o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy. Další případná úprava pravidel pro stanovení příslušného právního řádu jsou stanovena zákonem č. 91/2012, o mezinárodním právu soukromém.

²³⁸ Pokud se majetek nachází ke dni rozhodnutí o úpadku dané finanční instituce na území České republiky, dopady insolvenčního řízení, týkající se věcných práv třetích osob k tomuto majetku, jsou řízeny dle příslušných obecných ustanovení insolvenčního zákona.

- a) právo na zpeněžení majetku, případně nechat zpeněžit (např. na základě zástavního práva)
- b) výhradní právo k plnění
- c) právo na to, aby byla vydána od toho, do drží majetkovou hodnotu bez právního důvodu a proti vůli oprávněné osoby
- d) právo požívat plody.

„Ve věci vymezeného okruhu „věcných práv“ pak přichází podle českého právního řádu (jmenovitě pak v souladu s § 1 odst. 1 ZZVVPN) v úvahu vlastnické právo, zástavní právo, právo odpovídající věcnému břemeni a předkupní právo s účinky věcného práva. To ostatně potvrzuje i § 369 odst. 4 IZ, kdy stanoví, že za věcné právo se považuje právo zapsané ve veřejném seznamu, který podle zvláštního právního předpisu osvědčuje existenci tohoto práva, a účinné vůči třetím osobám. Tímto veřejným seznamem pak v daném případě je katastr nemovitostí.“²³⁹

Insolvenčním řízením vedeným s finanční institucí není dotčeno právo prodávajícího, jež plyne z výhrady vlastnického práva vůči dlužníku v postavení kupujícího. *„Výhradou vlastnického práva se rozumí výhrada vlastnického práva podle §2132-2134 NOZ nebo jakákoliv jiná výhrada vlastnického práva učiněná v souladu s právem, jímž se kupní smlouva řídí, protože tak bylo dohodnuto účastníky smlouvy, již bylo věcné právo zřízeno, nebo protože na tento právní řád odkazují pravidla mezinárodního práva soukromého obsažená v Nařízení č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (tzv. Nařízení Řím I.), resp. smluvní závazkové vztahy (tzv. Římská úmluva; sdělení Ministerstva zahraničních věcí 64/2006 Sb. m. s.), resp. pokud by Nařízení Řím I., případně římská úmluva pravidlo pro tento případ neobsahovaly, pravidla obsažená v ZMPS.“²⁴⁰*

Důvodem pro odstoupení od kupní smlouvy, u níž dlužník vystupuje jako prodávající, není probíhající insolvenční řízení proti dlužníku, když zboží bylo straně kupující řádně dodáno, jakož ani není důvodem pro ukončení takovéto kupní smlouvy. Insolvenční řízení ani dle ustanovení § 369 odst. 2 písm. b) IZ nijak nebrání kupujícímu,

²³⁹ HOLEČEK, Jakub. *Postavení finančních institucí v novém insolvenčním zákoně v kontextu úpravy komunitárního práva.*, Praha: Linde Praha, akciová společnost, 2009. ISBN 978-80-743-7; s. 197.

²⁴⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy.* Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 655.

aby nabyl vlastnické právo dle kupní smlouvy v případě, že se předmětný majetek nachází v okamžiku prohlášení konkursu na majetek na území jiného členského státu Evropské unie nebo dalšího státu tvořícího Evropský hospodářský prostor.

Jak bylo již upraveno v předchozí právní úpravě úpadkového práva, tedy v zákonu č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, insolvenční správce je oprávněn v podat z důvodu ochrany věřitelů žalobu na určení neplatnosti nebo neúčinnosti právního úkonu, ani právo odporovat právnímu úkonu, když v současné právní úpravě je tato možnost insolvenčnímu správci dána souladu s ustanovením § 369 odst. 3 IZ.

7.1.2 Informační povinnost v průběhu insolvenčního řízení

Insolvenční zákon ve svém ustanovení § 370 ukládá insolvenčnímu soudu povinnost, aby prostřednictvím České národní banky, jež je orgánem dohledu v České republice, informoval o vydání rozhodnutí o úpadku a o prohlášení konkursu na majetek banky nebo spořitelního a úvěrního družstva, a to v těch státech, kde tento daný dlužník vykonává svojí činnost na základě vydané jednotné licence dle zvláštního právního předpisu²⁴¹. Takto má být učiněno před tím, než bude rozhodnutí o úpadku a o prohlášení konkursu zveřejněno v insolvenčním rejstříku – pokud to není možné, musí tak učinit neprodleně poté. Orgán dozoru či dohledu mimo jiné musí též poskytnout informace o důsledcích, které by mohly rozhodnutím o úpadku a o prohlášení konkursu vyvstat.

Insolvenční správce pak bezodkladně zveřejní podstatné části rozhodnutí o úpadku a o prohlášení konkursu na majetek dlužníka v Úředním věstníku Evropské unie, a dále nejméně ve dvou celostátních denících států, v nichž dlužník provozoval svou činnost prostřednictvím svých poboček nebo na základě jednotné licence dle zvláštního právního předpisu. Formální a obsahové náležitosti, jež má insolvenční správce dle výše uvedeného povinnost zveřejnit, pak stanovuje ustanovení § 370 odst. 2 a 3 IZ.

Účinky, které jsou spojeny s vyhlášením moratoria, rozhodnutím o úpadku a rozhodnutím o způsobu jeho řešení, jakož i účinky související s právy a povinnostmi třetích osob, nastanou ve všech státech Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru od

²⁴¹ Lze tedy říci, že primární informační povinnost o insolvenčním řízení finanční instituce je uložena insolvenčnímu soudu, když tento je povinen informovat o zahájení insolvenčního řízení ohledně finančních institucí orgán dohledu či dozoru – tedy Českou národní banku. Toto lze však aplikovat pouze za předpokladu, že dlužníkem je účastník platebního systému v seznamu vedeném Českou národní bankou nebo účastníkem vypořádacího systému.

okamžiku, kdy nastaly v České republice. Takto tomu bude i bez ohledu na to, zda byla řádně splněna informační povinnost, o níž bylo hovořeno výše.

Průběh insolvenčního řízení je zcela pochopitelně kontrolován ze strany orgánu dozoru či dohledu, když tento je oprávněn v souladu s ustanovením § 370 odst. 7 IZ kdykoliv požadovat od insolvenčního správce informace týkající se tohoto řízení.

Insolvenční správce je pak povinen pravidelně, minimálně v intervalu jednoho roku, vhodným způsobem zveřejnit zprávu informující věřitele a veřejnost o tom, jak je postupováno v insolvenčním řízení, když insolvenčním zákonem není stanoven konkrétní způsob uveřejnění má insolvenční správce zvolit²⁴².

7.1.3 Zjištění pohledávek a závazků z účetnictví dlužníka

Úprava institutu zjištění pohledávek je v insolvenčním řízení finančních institucí poměrně specifická. Dle ustanovení § 373 odst. 1 IZ jsou totiž ty pohledávky, které vyplývají z účetnictví dlužníka považovány okamžikem prohlášení konkursu za přihlášené – tím však není dotčeno právo věřitelů podat přihlášku pohledávky do insolvenčního řízení. Tímto je zajištěn jakýsi pohodlný průběh insolvenčního řízení pro vkladatele – věřitele, jejichž pohledávka jednoznačně vyplývá z účetnictví dlužníka. Těmto věřitelům je insolvenční správce povinen zaslat bezodkladně, nejpozději však do 60 dnů ode dne prohlášení konkursu na majetek dlužníka, oznámení, v němž budou informováni o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, výši pohledávky, která se považuje za přihlášenou do insolvenčního řízení. Insolvenční správce též oznámí věřitelům, jak a v jaké lhůtě je oprávněn podat námitku do výše pohledávky a následky marného uplynutí stanovené lhůty, a dále o místě a konání schůze věřitelů, způsob informování věřitelů a případná další nezbytná opatření. Oznámení určená věřitelům, kteří mají sídlo, ústředí, bydliště nebo místo obvyklého zdržení na území členského státu Evropské unie nebo ve státě Evropského hospodářského prostoru, insolvenční správce zašle v českém jazyce, avšak opatřené hlavičkou „*Výzva k předložení námitek ohledně pohledávky. Dodržte lhůty!*“, která musí být přeložena do všech úředních jazyků Evropské unie a států Evropského hospodářského prostoru. Věřitel je oprávněn ve lhůtě tří měsíců od dne, kdy dojde ke zveřejnění části rozhodnutí o úpadku a rozhodnutí o

²⁴² Insolvenční správce musí uvážit, že zpráva o stavu insolvenčního řízení je určena jak věřitelům, tak široké veřejnosti – a s tímto vědomím, pak zvolit vhodný způsob jejího zveřejnění.

prohlášení konkursu v Úředním věstníku Evropské unie, podat námitku, že mu nebylo doručeno výše zmiňované oznámení insolvenčního správce. V této námitce pak uvede výši pohledávky, kterou vůči dlužníku ke dni prohlášení konkursu na majetek dlužníka eviduje, doloží úředně ověřené kopie listin, které osvědčují vznik a výši pohledávky a další případné nezbytné skutečnosti ve smyslu ustanovení § 373 odst. 4 IZ. Takto zasláné námitky musí být opatřeny hlavičkou „*Příhláška pohledávky*“ v českém jazyce.

V případě, že takto oslovený věřitel nesouhlasí s výši pohledávky, podá ve lhůtě čtyř měsíců ode dne prohlášení konkursu na majetek dlužníka k rukám insolvenčního správce námitku²⁴³, která bude v úředním jazyce toho státu, kde má věřitel sídlo, ústředí, bydliště nebo místo, kde se obvykle zdržuje. Námitky podané dle předchozí věty musí být opatřeny hlavičkou „*Podání námítky proti výši pohledávky*“ v českém jazyce. V případě, že bude námitka podána po stanovené lhůtě 4 měsíců, nemusí insolvenční správce přihlídnout, ledaže byla řádně předána ve lhůtě k orgánu, který měl tyto námitky povinnost doručit.

Věřitel, jenž námitku u insolvenčního správce uplatnil a ve lhůtě dvou měsíců od uplynutí lhůty stanovené v ustanovení § 373 odst. 4 IZ se nedohodne s insolvenčním správcem písemně na tom, jaká bude výše pohledávky nebo na jejím charakteru, je oprávněn podat žalobu na určení u insolvenčního soudu ve lhůtě tří měsíců od uplynutí dvouměsíční lhůty stanovené k dohodě s insolvenčním správcem²⁴⁴. Touto žalobou bude zahájen incidenční spor. Případné náklady řízení plynoucí z úspěchu věřitele v incidenčním sporu ohledně pohledávky, ukládá insolvenční zákon uhradit insolvenčnímu správci do majetkové podstaty²⁴⁵. Této povinnosti se může insolvenční správce zprostit, pokud prokáže o výši pohledávky a jejím charakteru nemohl při vynaložení veškeré odborné péče vědět.

7.1.4 Hypoteční podstata

Hypoteční podstatu tvoří hypoteční zástavní listy, když tyto „*definuje zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech (§28-32), jako dluhopisy, závazky z nichž (jejich jmenovitá*

²⁴³ Platí zde fikce - pokud tak neučiní, platí, že s údaji ohledně pohledávky za dlužníkem, jež jsou uvedeny v oznámení od insolvenčního správce souhlasí.

²⁴⁴ Lhůta pro podání žaloby na určení je propadná. Tedy v případě, že nebude insolvenčnímu soudu žaloba na určení podána ve stanovené lhůtě, soud k pohledávce nad rámec účetnictví dlužníka nebude přihlížet.

²⁴⁵ Pro případ nedobrovolného splnění této povinnosti, je oprávněn kterýkoli z věřitelů domáhat se splnění žalobou.

*hodnota a poměrný výnos) jsou plně kryty pohledávkami z hypotečních úvěrů nebo částí těchto pohledávek (řádné krytí) a popřípadě též náhradním způsobem podle tohoto zákona (náhradní krytí). Hypoteční úvěr je podle téhož zákona úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti, i rozestavěné, která se nachází na území České republiky nebo členského státu Evropského hospodářského prostoru.*²⁴⁶

Hypoteční zástavní listy mohou být vydávány pouze bankou, která má sídlo na území České republiky.

V případě, že dojde v rámci insolvenčního řízení ke zpeněžení majetku náležejícího do hypoteční podstaty, pak se z tohoto výtěžku uspokojují kdykoliv náklady spojené se správou a zpeněžováním hypoteční podstaty, a dále pohledávky majitelů těchto hypotečních zástavních listů²⁴⁷. Investice do hypotečních zástavních listů se tak z důvodu bezpečnosti a ochrany financí jistě vyplatí, když pro případ úpadku finančních institucí dojde k jejich prodeji a následnému uspokojení pohledávek evidovaných u držitelů hypotečních zástavních listů.

7.2 Úpadek pojišťoven a tuzemských zajišťoven provozujících svoji činnost na území ČR

Jak již bylo na začátku této kapitoly řečeno, pojišťovny a zajišťovny jsou pro účely insolvenčního zákona zahrnovány pod pojem finanční instituce. Specifickou úpravu úpadku pojišťoven a zajišťoven působících se svou činností na území České republiky lze nalézt v ustanovení § 379 IZ. Dle tohoto ustanovení se pak bude řídit řešení úpadku:

- a) tuzemské pojišťovny a tuzemské zajišťovny poté, co jim bylo odejmuto povolení podle zvláštních právních předpisů upravujících jejich činnost,*
- b) pobočky pojišťovny z třetího státu poté, co jí bylo odejmuto povolení podle zvláštního právního předpisu,*

²⁴⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 664.

²⁴⁷ V případě, že po uspokojení pohledávek věřitelů – vlastníků hypotečních zástavních listů, zbude nějaká část výtěžku ze zpeněžení, bude tato částka použita k rozvrhu uspokojení ostatních pohledávek, naopak v případě, že nebude postačovat výtěžek k uspokojení všech majitelů hypotečních zástavních listů v plné výši, budou tito uspokojeni v poměrné výši a část pohledávek, které nebudou uspokojeny, budou při rozvrhu zařazeny mezi ostatní pohledávky.

c) pobočky pojišťovny z jiného členského státu Evropské unie provozující pojišťovací činnost na území České republiky na základě práva zřizovat své pobočky v rozsahu, v jakém jí bylo uděleno povolení k provozování pojišťovací činnosti ve státě jejího sídla.²⁴⁸

Základním předpokladem pro využití insolvenčního zákona v případě úpadku pojišťoven a zajišťoven je skutečnost, že těmto bylo odebráno povolení, jež jim bylo uděleno v souladu se zákonem č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví²⁴⁹. Tato podmínka chrání pojišťovny a zajišťovny před podáváním šikanózních insolvenčních návrhů ze strany věřitelů (případně i konkurenčních pojišťoven), kterými by mohla být dobře fungující pojišťovna poškozena, když by vyvolala u veřejnosti nedůvěru a mohlo by tak docházet k plošnému podávání výpovědí pojišťovacích smluv. *„Není však vyloučeno ani podání insolvenčního návrhu např. statutárním orgánem pojišťovny/tuzemské zajišťovny bez vědomí ČNB. Podle § 380 odst. 1 totiž není dotčeno ustanovení §97, podle něhož insolvenční návrh může podat dlužník nebo jeho věřitel. Takový návrh (podaný před odnětím povolení) ovšem nebude mít před insolvenčním soudem úspěch.“²⁵⁰*

7.3 Úpadek tuzemské pojišťovny nebo tuzemské zajišťovny a pobočky pojišťovny z třetího státu po odnětí povolení

V případě, že půjde o úpadek institucí uvedených v ustanovení § 379 odst. 1 písm. a) a b) IZ, je aktivně legitimován k podání insolvenčního návrhu též orgán dozoru, kterým bylo pojišťovně/zajišťovně uděleno povolení k provozování činnosti, čímž je rozšířen okruh osob, jež jsou oprávněny podat insolvenční návrh.

²⁴⁸ Ustanovení § 379 odst. 1 IZ

²⁴⁹ Působnost insolvenčního zákona je v tomto případě vymezena časovým úsekem počínajícím právní mocí udělení povolení a končí dnem, ke kterému nabude právní moc odnětí povolení.

²⁵⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9; s. 669.

7.4 Úpadek pojišťovny z jiného členského státu provozující svoji činnost na území České republiky na základě práva zřizovat své pobočky

Posledním odstavcem mé práce, jakož i poslední informace v této kapitole bude patřit krátké zmínce ohledně úpadku pojišťovny z jiného členského státu provozující svoji činnost na území České republiky na základě práva zřizovat své pobočky.

Ustanovení § 387 IZ transponuje článek 8 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/17/ES ze dne 19. března 2001 o reorganizaci a likvidaci pojišťoven, jíž je upraveno především postavení věřitelů, kteří eviduje pohledávky vůči pojišťovnám z členského státu Evropské unie či z jiného státu, který tvoří Evropský hospodářský prostor.

8. Závěr

Jak je patrné z předchozího výkladu, insolvenční řízení je nástrojem pro řešení situace, kdy dlužník není schopen plnit své závazky – a to ať jde o dlužníka fyzickou osobu – podnikatele i nepodnikatele, tak i právnickou osobu. Jedná se o jakousi pomocnou ruku dlužníkovi při řešení bludného kruhu dluhů, když oproti zákonu o konkursu a vyrovnání pak insolvenční zákon vedle likvidačních způsobů řešení úpadku, umožňuje řešení nastalé situace též sanačními způsoby.

Cílem mé rigorózní práce bylo shrnutí teoretické roviny insolvenčního řízení a způsobu řešení úpadků s odrazem v judikatuře českých soudů, která zpřesňuje právní úpravu uvedenou v insolvenčním zákonu. Judikatura má též význam k vyložení těch situací, které nejsou insolvenčním řízením vůbec řešeny – je zřejmé, že nelze žádným právním předpisem pokrýt veškeré situace, které mohou v dané problematice nastat, avšak dle mého názoru se při tvorbě insolvenčního zákona (jakož revizní novely) je ještě mnoho jeho částí, kterým by měla do budoucna být věnována větší pozornost, avšak určitý pokrok lze spatřovat, když od doby než nabyla účinnosti revizní novela, bylo mnoho mezer insolvenčního zákona řešeno pouze judikaturou, která se při zpracovávání revizní novely do této promítla.

Sanační způsoby řešení úpadku – tedy oddlužení a reorganizace – dávají dlužníkovi možnost legálně vyřešit svou tíživou finanční situaci, když už není v jejich silách veškeré své závazky uhradit. Tato zkušenosti by měla být dostatečným zadostiučiněním, aby si na sebe dlužníci nepřebírali více závazků, než jsou schopni unést. Bohužel současná doba přeje tomu, aby dlužníci (především fyzické osoby) využívali nebankovních institucí, jež nasazují pro plnění závazků takové podmínky, které vedou k rapidnímu zhoršení finanční situace dlužníka, jakož i jeho následný úpadek – dnem 1. 12. 2016 však nabyl účinnosti zákon č. 257/2016, o spotřebitelském úvěru, který si klade za cíl takové jednání poskytovatelů půjček zamezit, když mimo jiné upravuje povinnost finančních institucí přísněji kontrolovat bonitu klienta a stanoví přísnější podmínky pro poskytování spotřebitelských úvěrů. Dlužníkův úpadek však nezpůsobuje pouze výše uvedené, ale jsou zde i další ovlivňující faktory, jako například touha po vyrovnání se druhým a pořizování nadstandardních věcí či služeb, které jsou z důvodu nedostatečné finanční zásoby hrazeny z půjček. Dlužníci poté řeší tuto situaci metodou tzv. „*vyražením klínu klínem*“, když jednu půjčku splácí další vybranou půjčkou vyšší hodnoty, s tím

souvisejí též vyšší splátky atd... Při své výkonu své koncipientské praxe se velmi často setkávám s osudy dlužníků, když dle mého názoru a dosavadních zkušeností využívání oddlužení je především důsledkem jejich finanční negramotnosti, která jde ruku v ruce s výše uvedeným.

Abych však nehodnotila pouze situaci fyzických osob, u právnických osob lze tuto situaci očekávat například při velkém konkurenčním boji, kdy větší společnosti mohou nabídnout své služby či výrobky za nižší cenu – příznivější pro spotřebitele. Dalším důvodem může být například vedení firmy v rozporu s péčí řádného hospodáře – tedy neodborné vedení se zbytečným marněním finančních prostředků do špatně zvoleného sektoru. Toliko k mému názoru ohledně důvodů řešení úpadku dlužníka prostřednictvím insolvenčního řízení.

Bohužel závěrem lze pouze shrnout, že ani v případě, že bude úprava insolvenčního řízení zcela bezchybná a dokonalá, nepovede tato situace ke zlepšení prevence a zvyšování finanční gramotnosti. Nutno říci, že stát se prostřednictvím programů Ministerstva financí snaží aktivně řešit problém s nízkou finanční gramotností svých občanů, jakož i této předcházet, pořád se však nepodařilo dosáhnout žádoucího účinku, a to ani přesto, že i judikatura Ústavního soudu jde vstříc dlužníkům při řešení dluhových problémů (lze zmínit např. nález zabývající se spojením věcí vedených soudním exekutorem, a dále nález zabývající se náhradou nákladů řízení a odměnou advokáta u „*formulářových žalob*“).

8.1 Návrh de lege ferenda

Návrhem řešení *de lege ferenda* by mohla býti inspirace v zahraničních právních řádech řešící způsoby řešení úpadků, jejichž vývoj má rychlejší průběh a jsou modernější, jakož i inspirace v současné judikatuře českých soudů, která vede k dotváření insolvenčního zákona.

Myslím si, že obecně k insolvenčnímu řízení by jistě (nejenom) pro věřitele byla přínosem úprava informování o zahájení insolvenčního řízení – například povinnost uložená dlužníkovi informovat svého věřitele o této skutečnosti, když zvýšení informovanosti by vedlo ke komplexnímu přehledu o finanční situaci dlužníka, důkladnějšímu a spravedlivějšímu posouzení zvoleného způsobu řešení úpadku s tím, že

splněním této povinnosti dlužník svým způsobem taktéž projeví poctivý záměr podaného insolvenčního návrhu.

Obecně k IZ by dle mého názoru měly být specifikovány blíže některé pojmy – jako například lze zmínit pojem uvedený v ustanovení § 253 odst. 2 IZ „*odmítl plnění*“, když tímto není jasné definováno, jaký má být další osud smlouvy o vzájemném plnění v případě, že půjde o opakované plnění, které nelze přerušit do té doby, dokud nenastanou podmínky dle zvláštního právního předpisu – tento problém byl v rámci mé práce již rozebírán výše.

Oddlužení je v současné době fenomén, jehož popularita stále roste mezi zadluženými občany, kteří se na tento způsob řešení úpadku upínají a slibují si od něho nový životní start a návrat do normálního života. Dle mého názoru by jistě pomohlo předcházet zadlužování osob, kdyby došlo k začlenění více preventivních opatření ve věcech finančních gramotnosti lidí. V současné době se v rámci připravované novely, o níž bude ještě dále v mé práci hovořeno, řeší též možnost, že by oddlužení oproti současným fixně stanoveným pěti rokům (vyjma případů předčasného splnění ve výši 100%) trvalo tři, pět nebo sedm let, když rozhodnutí o délce oddlužení bude stanoveno v závislosti na výši splacených pohledávek – toto považuji za další ústupek dlužníkům a znevýhodnění věřitelů, když tímto budou ztrácet jistotu pro vymožení alespoň určité částky v rámci insolvenčního řízení, ačkoli by věřitelé mohli tuto skutečnost jakkoliv ovlivnit. V tomto případě si myslím, že by mohl pomoci institut tzv. dohody o narovnání, který je využíván ve Velké Británii a jehož podstatou je uzavření dohody, v níž věřitel projeví svůj souhlas s tím, že na jeho pohledávku bude plněno méně, než je zákonem stanovená hranice 30%. K hladšímu průběhu oddlužení při plnění nižším než 30 % by též mohlo dopomoci zřízení tzv. sanačních fondů po vzoru švýcarské či německé právní úpravy. Sanační fondy by rovněž mohly pomoci v oddlužení u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody, jejichž dluhy narostly zejména pro nedostatečný výdělek v rámci výkonu trestu, když umožněním oddlužení by mohlo vést ke snadnějšímu začlenění do běžného života a k motivaci vést řádný život.

V případě reorganizace by bylo podle mého názoru na místě prohloubení právní úpravy reorganizace, a to dle právní úpravy americké – především ve věci testu úpadku jako podmínku pro využití institutu insolvenčního práva v reorganizaci, kdy by bylo možné řešit nastalou situaci ještě dříve, než řešení za situace, kdy dlužník již nebude

schopen plnit své závazky či kdy souhrn jeho majetku je nižší než jeho dluhy. Význam reorganizace spočívá dle mého názoru především v zachování chodu dlužníkovy podniku, nicméně pokud již podnik začne tuto situaci řešit v době, kdy je již v úpadku (či hrozícím úpadku), tak není záchrana takového podniku již jednoduchou záležitostí. Reorganizace není toliko využívaným způsobem řešení úpadku, přičemž dle mého mínění je toto způsobeno především tím, že tento způsob není tak známý a české podnikatelské subjekty nemají s tímto takové zkušenosti – myslím si, že tomuto by jistě nemálo dopomohla větší medializace ohledně úspěšně ukončených reorganizací.

I přes výše uvedené návrhy a mezery insolvenčního řízení lze hodnotit právní úpravu způsobů řešení úpadků vesměs pozitivním způsobem.

8.2 Novela insolvenčního zákona

Dne 30. 3. 2016 byla usnesením Vlády ČR schválena novela insolvenčního zákona, která se především zabývá jedním z aktuálních problémů v oblasti insolvenčních řízení, a to ohledně praktik společností, které nabízejí pomoc při podávání insolvenčních návrhů, avšak za nepřiměřeně vysokou úplatu a mnohdy i formou poskytování nekvalitních služeb. Těmto praktikám by měla zabránit připravovaná novela insolvenčního zákona, dle níž by byly oprávněny poskytovat poradenské služby v souvislosti s oddlužením pouze regulované osoby (tedy advokáti, notáři, insolvenční správci...). Tato novela by též mohla přinést úlevu pro insolvenční soudy, které se nebudou muset potýkat s nedostatky v insolvenčních návrzích.

Další zásadní změnou, kterou by mohla přinést výše zmíněná novela v oblasti insolvenčních řízení je omezení podávání šikanózních insolvenčních návrhů, kdy by mohl insolvenční soudce rozhodnout, že podaný insolvenční návrh nebude zveřejněn v insolvenčním rejstříku, jakož i dává možnost insolvenčnímu soudu uložit navrhovateli zjevně bezdůvodného insolvenčního návrhu pokutu do výše až 500.000,- Kč namísto současné horní hranice pokuty 50.000,- Kč.

Novelou by též mělo dojít ke zjednodušení průběhu insolvenčního řízení, kdy je způsobem řešení úpadku oddlužení, neboť je počítáno s přesunutím části agendy na insolvenčního správce. Tímto by došlo k odlehčení agendy insolvenčních soudů, které by se mohli věnovat spíše úpadkům podnikatelských subjektů.

Přidělování insolvenčních věcí insolvenčním správcům by mělo být novelou též změněno, když v současné době je insolvenční správce přidělen do insolvenčního řízení na základě systému tzv. kolečka (na základě seznamu insolvenčních správců), když k tomuto by novela měla přinést kritéria, dle kterých budou spravedlivým způsobem insolvenčním správcům přidělovat insolvenční věci. Je počítáno s tím, že by měl nápad insolvenčních věcí na insolvenční správce probíhat dle krajského systému přidělování, a to jak pro konkursy, tak pro oddlužení.

Novela insolvenčního zákona by taktéž měla přinést omezení v oblasti poskytování služeb ve věcech oddlužení, kterými se dle návrhu rozumí sepsání a podání návrhu na povolení oddlužení a další činnosti s tím spojené. Tímto krokem se zákonodárce snaží omezit poskytování výše uvedených služeb osobami bez právnického vzdělání, či nezbytných a praktických vědomostí týkající se podávání insolvenčních návrhů, když v současné době jsou ze strany dlužníků vynaloženy nemalé finanční prostředky, avšak kvalita poskytovaných služeb neodpovídá. Novela insolvenčního zákona přímo stanoví, že podat insolvenční návrh ve smyslu ustanovení § 390 odst. 1 IZ je oprávněn za dlužníka podat advokát, notář, insolvenční správce či akreditovaná osoba – dlužník je oprávněn podat sám za sebe insolvenční návrh v případě, že jde o fyzickou osobu s právnickým či ekonomickým vzděláním v magisterském studijním programu nebo insolvenčního správce či v případě, že tyto požadavky splňuje zástupce právnické osoby, která je oprávněna jednat za právnickou osobou ve smyslu ustanovení § 21 OSŘ.

Seznam použitých pramenů

Seznam literatury a časopisecké zdroje

- ZOULÍK, František: Vývoj insolvenčních řízení. Právní fórum, 2009, roč. 6, č. 4, s. 153-160.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, 322 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-88-5. s. 25
- SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Historie konkursního řízení v dokumentech*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012, 708 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-167-2, str. 25
- MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Vyd. 3., V nakl. Leges vyd. 2. Praha: Leges, 2014, 243 s. Glosátor. ISBN 978-80-87576-80-9.
- Zelenka a spol.: *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, xxii, 903 s. ISBN 978-80-7357-375-1 s. 8
- KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN a Lukáš PACHL. *Insolvenční právo, aneb, Osobní bankroty začínají*. 1. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, 129 s. ISBN 978-80-87001-10-3.
- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 378
- KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010 s. 802 – 803.
- KOZÁK, J; BUDÍN P.; DADAM, A.; PACHL, L. : Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 9
- *Insolventnost s komentářem*. Vyd. 1. Vydavatelství Poradce s.r.o., 2010, s. 147.
- KURKA, R., PAŘÍKOVÁ, A. Subjekty finančního trhu, Vybrané aspekty likvidace a insolvence. 1. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2014. s. 150.

- HOLEČEK, Jakub. *Postavení finančních institucí v novém insolvenčním zákoně v kontextu úpravy komunitárního práva.*, Praha: Linde Praha, akciová společnost, 2009. ISBN 978-80-743-7; s. 197.
- HOLEŠÍNSKÝ, Petr. STRNAD, Michal. Nové způsoby řešení úpadku dle IZ. *Právní rozhledy*. 1/2008. s 10.
- RICHTER, T. *Reorganizace podle insolvenčního zákona*. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 15, s. 510
- POHL, Tomáš. *Základní principy nové právní úpravy řešení úpadku v České republice*. *Bulletin advokacie* č. 11/2007, str. 19

Seznam judikatury

Vrchní soud

- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 274/2008
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 17/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 165/2008
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 1263/2013
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 329/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 193/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 1068/2011
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 5/2008
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 24/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 98/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 249/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 3 VSOL 28/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 636/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 3 VSOL 322/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 106/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 2234/2013
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 423/2012
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 11 VSOL 30/2015
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 VSOL 815/2011

- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 1036/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 707/2012
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 594/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. VSPH 857/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 215/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 42/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. VSPH 987/2012
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 812/2015
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 117/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 VSOL 313/2014
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 430/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 1071/2014
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 669/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. VSPH 857/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 821/2014
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 882/2014
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 463/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 135/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 528/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 1712/2914
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 74/2008
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 93/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 768/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 669/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 175/2011
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 607/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 1752/2013
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 1223/2012
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 264/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 343/2009
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. VSPH 1514/2011

- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 1229/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. VSOL 281/2010
- rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 1 VSPH 273/2008

Nejvyšší soud ČR

- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 47/2013
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 113/2014
- rozhodnutí Nejvyšší soud ČR sp. zn. 29 NSČR 22/2009
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 4269/2014
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 7/2015
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 3845/2011
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 16/2011
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 10/2009
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 14/2012
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1566/96,
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 32/2010
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 123/2001
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 2/2014
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 2/2014
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 508/2013
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sen. zn. 29 NSCR 38/2010
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sen. zn. 29 NSCR 15/2010
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 1121/2004
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 21/2010
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3963/2011
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSCR 110/2015
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 20/2012
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 2816/2007
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 32/2011
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 37/2013

- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 5/2014
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 88/2013
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 88/2013
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sen. zn. 29 NSCR 12/2013
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 61/2012
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3509/2010
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 128/2014
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 50/2013
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 50/2013
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 NSČR 43/2013
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 ICdo 17/2013

Ústavní soud ČR

- rozhodnutí Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2444/10
- nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 17/15-1

Krajské soudy

- rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. KSBR 24 INS 4176/2008

Seznam internetových zdrojů

- Insolvenční vzdělávání. *INSOL ANDRAGOGIKA* [online]. Praha [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.insol-andragogika.cz/e-learning/article/126>
- DEUTSCH, Erich. Definice úpadku není stálou konstantou. *Konkursní noviny* [online]. Publikováno dne 14. 3. 2012 [cit. 17. 1. 2016].
- Majetková podstata dlužníka a nový majetek. *KONKURNÍ NOVINY* [online]. Praha [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/majetkova-podstata-dluznika-novy-majetek>
- HOROVÁ, Helena a Karel SOMOL. Postavení zajištěných věřitelů v insolvenčním řízení. *Bulletin advokacie* [online]. 2012, zveřejněno 17. 9. 2012, DOI: <http://www.bulletin-advokacie.cz/clanek10>. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz>

- KUBEŠOVÁ, Jana. Nebojte se rozvodu v oddlužení. *ABIVIA* [online]. Praha [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://abivia.cz/rady-oddluzeni/oddluzeni-manzelu-rozvod-novela-insolvenčního-zakona-abivia/>
- TOMÁŠEK, Narcis. *Oprávnění insolvenčního správce k sestavení reorganizačního plánu*. [online]. elaw.cz, 25. března 2014, [cit. 2. ledna 2016] dostupné na <<http://www.elaw.cz/clanek/opravneni-insolvenčního-spravce-k-sestaveni-reorganizačního-planu>>
- *Reorganizace* [online]. Praha: iPodnikatel.cz, 2011 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Ukonceni-podnikani/reorganizace.html>
- SIGMUND, Adam. (Ne)pochybný záměr v sanačních formách insolvenčního řízení. *Bulletin-advokacie.cz* [online]. 2016, **2016**(7), 6 [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nepochybný-zamer-v-sanacnich-formach-insolvenčního-řízení?browser=full>

Důvodová zpráva

- Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Poslanecká sněmovna Parlamentu, rok 2005, dostupné v systému ASPI, pod ID LIT25748CZ

Resumé

Tato rigorózní práce je zaměřena na problematiku úpadkového práva upravenou zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Práce obsahuje celkové zhodnocení právní úpravy insolvenčního zákona a judikatury soudů, která určité nastalé situace zpřesňuje tam, kde insolvenční zákon není svým obsahem konkrétní a zcela jasný.

Práce je složena celkem z osmi kapitol, z nichž první je úvodní, kde jsou naznačeny cíle a přístupy k samotnému tématu a poslední, tedy osmá kapitola pak shrnuje výsledky a závěry práce s uvedením legislativních změn, které jsou v procesu schvalování a návrhů na možné změny úpadkového práva. V rámci kapitoly první je též stručně popsán historický vývoj insolvenčního řízení, a dále je zde uvedena současná právní úprava dotýkající se úpadkového práva.

Druhá kapitola popisuje obecné informace o samotném insolvenčním řízení, kde jsou uvedeny především účinky, které jsou s jeho zahájením spojeny, zásady insolvenčního práva a rozbor pojmu „*úpadek*“. Samotné způsoby řešení úpadku jsou v obecné rovině řešeny kapitolou třetí, v níž jsou vyjmenovány a jejichž podrobný popis obsahují následující kapitoly rigorózní práce.

Kapitola čtvrtá se zabývá likvidačním způsobem řešení úpadku – konkursem. Tento způsob je využitelný jak pro fyzické osoby, fyzické osoby – podnikatele, tak pro osoby právnické. Slovo konkurs pochází z latinského *concursum creditorum*, neboli sběh věřitelů. Konkurs lze charakterizovat jako způsob řešení úpadku, při němž je zpeněžen veškerý majetek ve vlastnictví dlužníka a výtěžek z tohoto prodeje je následně rozdělen mezi věřitele.

Oddlužení je oproti konkursu sanačním způsobem řešení úpadku, který byl primárně zavedením tohoto institutu určen pro fyzické osoby, avšak s účinností novely č. se nezhodnotí povaha osoby dlužníka, avšak povaha jeho dluhů. O povolení oddlužení může požádat s účinností této novely, tedy od 1. 1. 2014, i fyzická osoba podnikatel, pokud jeho dluhy nevznikly z podnikání – ani tato skutečnost však bez dalšího neznamena, že

oddlužení pro takovou osobu není přípustné. Tento institut je podrobněji rozebrán v kapitole páté této práce.

O dalším sanačním způsobu řešení úpadku (či hrozícího úpadku) – reorganizaci – pojednává kapitola šestá této rigorózní práce. Tento způsob řešení úpadku byl zaveden v České republice účinností insolvenčního zákona – tj. od 1. 1. 2008, přičemž inspirací byla americká právní úprava tohoto institutu - modifikován byl dle evropské úpravy (především německé a rakouské).

Stručně jsou v rámci této rigorózní práce v kapitole sedmé zmíněny specifické úpadky finančních institucí, jejichž zjištěný úpadek a následné jeho řešení má zcela odlišný režim.

Abstract

This thesis is focused on bankruptcy law governed by the law no. 182/2006 Coll., On Bankruptcy and Its Resolution (Insolvency Act). Work includes an overall assessment of the Insolvency Act legislation and case law, which refines some of the situation where insolvency law is not its content, specific and clear.

Work consists a total of eight chapters, the first of which is introductory, which are outlined goals and approaches to the actual topic and the last, ie eighth chapter summarizes the findings and conclusions of the work, stating the legislative changes which are in the approval process and proposals for possible changes bankruptcy law. Within the first chapter is also briefly described the historical development of the insolvency proceedings, and there is also indicated the current legislation affecting the insolvency law.

The second chapter describes general information about the actual insolvency proceedings, which are set out above all the effects that are associated with its launch, the principles of insolvency law and the analysis of the term "decline". The actual means of resolving insolvency are generally dealt with Chapter Three, which are listed and the detailed description contains the following chapters of the thesis.

The fourth chapter describes the liquidation technique of bankruptcy - bankruptcy. This method is applicable both for individuals, individuals - entrepreneurs and legal entities. The word comes from the Latin bankruptcy concursus creditorum, or rout creditors. Bankruptcy can be characterized as a way of dealing with bankruptcy, in which the monetized all property owned by the debtor and the proceeds of the sale are then divided among creditors.

Debt relief is compared to bankruptcy remediation technique of bankruptcy, which was primarily the introduction of this institute is intended for individuals, but with the amendment no. Will not assess the nature of the person of the debtor, but the nature of his debts. The authorization may apply for debt relief to the effective date of the amendment, ie from 1 1st 2014 and the individual entrepreneur, if the debt was incurred from business - even this fact, however, does not alone, that debt relief for such a person is not permitted. The institute is analyzed in detail in the fifth chapter of this work.

The other remediation solutions to bankruptcy (or threatening bankruptcy) - reorganization - the sixth chapter discusses this thesis. This way of dealing with bankruptcy was introduced in the Czech Republic Effective Insolvency Act - ie. From 1. 2008, while the inspiration was the American legislation this institute - has been modified in accordance with European legislation (mainly German and Austrian).

Briefly, in the context of this thesis in the seventh chapter mentioned specific failing financial institutions whose bankruptcy detected and subsequently its solution has a completely different mode.

Klíčová slova / Key Words

Insolence /Insolvency

Úpadek/ Bankruptcy

insolvenční zákon/ discharge of debts

konkurs/common property of spouses

oddlužení/discharge of debts

Seznam použitých zkratk

IZ zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

NOZ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OSŘ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

ZoIS zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

SOZ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

TZ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník